

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
RESİM-İŞ EĞİTİMİ PROGRAMI**

**GÜZEL SANATLAR LİSESİ TEMEL SANAT EĞİTİMİ DERS
KİTABI KAPSAMINDA VERİLEN TEMEL TASARIM
İLKELERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE YENİ BİR
YÖNTEM ÖNERİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Aleyna ÇELİK

Danışman

Doç. Dr. Selma KARAAHMET BALCI

SAMSUN
2023

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Hazırladığım Yüksek Lisans tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin Kaynaklar'da gösterilenlerden oluştuğunu, her unsurun enstitü yazım kılavuzuna uygun yazıldığını ve TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nin 3. bölüm 9. maddesinde belirtilen durumlara aykırı davranılmadığını taahhüt ve beyan ederim.

Etik Kurul Gerekli mi ?

Evet ☐ (Gerekli ise ekler kısmına ekleyiniz)

Hayır ☒

09/06/ 2023
Aleyna ÇELİK

TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI

Tez Başlığı: GÜZEL SANATLAR LİSESİ TEMEL SANAT EĞİTİMİ DERS KİTABI KAPSAMINDA VERİLEN TEMEL TASARIM İLKELERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE YENİ BİR YÖNTEM ÖNERİSİ

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışması için şahsım tarafından 30.05.2023 tarihinde intihal tespit programından alınmış olan özgünlük raporu sonucunda;

Benzerlik oranı : % 4

Tek kaynak oranı : % 1 çıkmıştır.

30/05/2023
Doç. Dr. Selma KARAAHMET BALCI

ÖZET

GÜZEL SANATLAR LİSESİ TEMEL SANAT EĞİTİMİ DERS KİTABI KAPSAMINDA VERİLEN TEMEL TASARIM İLKELERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE YENİ BİR YÖNTEM ÖNERİSİ

Aleyna ÇELİK

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı

Resim-İş Eğitimi Programı

Yüksek Lisans, Haziran/2023

Danışman: Doç. Dr. Selma KARAAHMET BALCI

Şafak vaktinden günümüze kadar var olan imgeler birçok dönemde geçmişten geleceğe toplumların aktarıcısı olmuştur. Sanatı oluşturan kolektif varsayımlar dönüşerek günümüzde çeşitli disiplinler arası nedensellik karşısında var olmuştur. Kendi ulusal özellikleri ve kültürel birikimlerinin bilincine varmak üzere her birey sürekli değişen topluma daha hızlı entegre olmuştur. Postmodernizmin çoğulcu ve eleştirel gerçekliğe karşı savunduğu imgelem sanat eğitiminin sorgulayıcı yapısını iyileştirmiştir. Böylece toplum ve bireylerin gereksinimleri doğrultusunda sanat eğitimi ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla günümüzde güzel sanatlara hazırlayıcı ve giriş dersi olarak nitelendirilen temel sanat eğitimi, nitelikleri ölçüsünde önemli bir ders kapsamı oluşturmıştır. Tasarım elemanlarının geçişlerinde tasarım ilkeleri ölçüsünde belirlenen ölçütler seçkin değer oluşturmaktadır. Böylece öğrenciler için rehber kaynak olarak Milli Eğitim Bakanlığı 9.Sınıf temel sanat eğitimi ders kitabı kapsamında verilen tasarım ilkelerinin daha etkili şekilde öğretime sunulması araştırma kapsamını oluşturmaktadır. Tasarı ve tasavvur sürecinde tahayyül imgelerini bir araya getiren bilinç süreci, tasarım ilkeleri doğrultusunda ders kitabına önerilen dijital illüstrasyonlar bağlamında ders kitabı içeriğine öneri olarak getirilmiştir. Dolayısıyla konstrüktivizm sanatçısı ve eseri Laszlo Moholy Nagy'ın 'Kompozisyon A XX', soyut sanat akımı sanatçısı ve eseri Vasili Kandinski'nin 'Kompozisyon VIII' ve son olarak araştırmacı tarafından Cinema 4D ile tasarlanmış realist çalışması üzerinden tasarım ilkeleri açıklanarak konunun daha anlaşılır ve kalıcı olması sağlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Bauhaus, Sanat, Sanat Eğitimi, Temel Tasarım İlkeleri, Tasarım Elemanları

ABSTRACT

EVALUATION OF THE BASIC DESIGN PRINCIPLES GIVEN WITHIN THE SCOPE OF THE BASIC ART EDUCATION TEXTBOOK OF THE HIGH SCHOOL OF FINE ARTS AND THE PROPOSAL OF A NEW METHOD

Aleyna ÇELİK

Ondokuz Mayıs University

Institute of Graduate Studies

Department of Fine Arts Education

Arts Education Programme

Master, June/2023

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Selma KARAAHMET BALCI

The images that exist from the dawn of day to the present have been the transmitters of societies from the past to the future in many periods. The collective assumptions that make up art have decayed and have come into existence today in the face of various interdisciplinary causality. In order to become aware of their own national characteristics and cultural accumulations, each individual has integrated faster into the constantly changing society. The imagination defended by Postmodernism against pluralistic and critical reality has improved the questioning structure of art education. Thus, art education has emerged in line with the needs of society and individuals. Therefore, basic art education, which is considered as a preparatory and introductory course to fine arts today, has formed an important course scope to the extent of its qualifications. The criteria determined in terms of design principles constitute outstanding value in the transitions of design elements. Thus, the Ministry of National Education as a guide resource for students 9. The scope of the research is to present the design principles given within the scope of the classroom basic art education textbook to the teaching in a more effective way. Image of imagination, which brings the idea of consciousness in the process of design and process design principles proposed in the context of the course in accordance with the digital illustrations in the book are optimized as suggestions on the content of the textbook. Therefore, the principles of design were explained through the constructivism artist and his work Laszlo Moholy Nagy's 'Composition A XX', the abstract art movement artist and his work Vasily Kandinsky's 'Composition VIII' and finally, the researcher's realist work designed with Cinema 4D, which made the subject more understandable and lasting.

Keywords: Bauhaus, Art, Art Education, Basic Design Principles, Design Elements

ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR

Sınırları çizilmiş evrenin var olduğumuz düşler dünyasının sonlu bir parçasıyız. Yaşamı ve düşünceleri salt kılan özgünlük her çakıl taşında bir imgeye dönüşmüştür. Yol, uzun ve içinde yaşadığımız evrenin bilinçaltımızdaki mitolojik öyküsü kadar karmaşık. Bu yolculuğumda yanımda olan başta değerli danışmanım Doç. Dr. Selma KARAAHMET BALCI, eğitimimde emeklerini her daim hissettiğim Prof. Dr. Halil İbrahim TÜRKER ve bu yolda ilerlemem için motivasyon kaynağım çok değerli hocam Doç. Dr. Mahir YERLİKAYA ışığında öğreten ve yol gösteren bütün bölüm hocalarıma destekleri için teşekkür ediyorum.

Emekleri için Arş. Gör. Yeliz ERDOĞAN'a teşekkür ediyorum.

Çok küçük yaşta yeteneğimi ve farkındalığımı keşfeden başta babam ve annem olmak üzere hayatımda var olan herkesin, yaşamı değerli kılan samimi sevgilerine teşekkür ediyorum.

Aleyna ÇELİK

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAYI	i
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI	ii
TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	viii
TABLolar DİZİNİ	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
TABLolar DİZİNİ	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi	3
1.2. Araştırmanın Amaç ve Önemi	3
1.3. Varsayımlar	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.5. Tanımlamalar	5
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Eğitim	7
2.2. Sanat	9
2.2.1. Sanat Eğitimi	10
2.2.1.1. Çok Alanlı Sanat Eğitimi (ÇASEY)	12
2.2.1.2. Sanat Eğitiminin Gerekliliği ve Önemi	14
2.2.1.3. Birey ve Toplum İçin Sanat Eğitimi	18
2.2.2. Temel Sanat Eğitimi	20
2.2.2.1. Temel Sanat Eğitiminin Gerekliliği	20
2.2.2.2. Sanat Eğitiminde Bauhaus Okulu	22
2.2.3. Güzel Sanatlar Lisesi Temel Sanat Eğitimi	24
2.2.3.1. GSL Temel Sanat Eğitimi Ders Kapsamı	25
2.2.3.2. GSL Temel Sanat Eğitimi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Amaçları ...	25
2.2.3.3. GSL Temel Sanat Eğitimi Dersi Öğretim Programı Yapısı	27
2.2.3.4. GSL Temel Sanat Eğitimi Öğretim Programı Konu ve Ünite Kazanımları.	28
2.3. Tasarım	29
2.3.1. Tasarım Kavramı	29
2.3.2. Tasarım Yöntemi	31
2.3.3. Tasarım Elemanları	32
2.3.3.1. Nokta	33
2.3.3.2. Çizgi	33
2.3.3.3. Doku	34
2.3.3.4. Renk ve Ton	34

2.3.3.5. Biçim.....	35
2.3.4. Temel Tasarım İlkeleri.....	35
2.3.4.1. Denge	36
2.3.4.2. Bütünlük (Birlik).....	38
2.3.4.3. Hiyerarşi.....	39
2.3.4.4. Oran-Orantı	40
2.3.4.5. Vurgu	41
2.3.4.6. Ritim (Uyum).....	41
2.3.4.7. Zıtlık (Kontrast)	42
2.3.4.8. Boşluk (Şekil)	42
3. YÖNTEM	43
3.1. Araştırma Modeli	43
3.2. Verilerin Toplanması	44
3.3. Verilerin Analizi	45
3.4. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenirlik	47
4. BULGULAR.....	48
4.1. Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular	48
4.2. İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular	49
4.3. Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular	50
4.4. Araştırmacı Tarafından Dijital Programlarla Oluşturulan Bulgular	51
4.4.1. Laszlo Moholy Nagy’ın ‘Kompozisyon A XX’ adlı konstrüktivizm	52
eserinin tasarım ilkeleri kapsamında çözümlenmesi.....	52
4.4.2. Vasili Kandinski’nin ‘Kompozisyon VIII’ adlı soyut sanat eserinin tasarım ilkeleri kapsamında çözümlenmesi	56
4.4.3. Maxon Cinema 4D ile araştırmacı tarafından tasarladığı ‘Kar D II’ adlı realist sanat yapıtının tasarım ilkeleri kapsamında çözümlenmesi	61
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	66
KAYNAKLAR	70
EKLER	74
EK 1. Uzman Görüş Formu	74
ÖZ GEÇMİŞ.....	80

SİMGELER VE KISALTMALAR

C4D : Sinema dört boyutlu modelleme

ÇASEY: Çok Alanlı Sanat Eğitimi

GSL : Güzel Sanatlar Lisesi

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Bauhaus'ta Temel Eğitim Programı	24
Şekil 2.2. Jan Van Eyck, Ghent Sunağı Kuzunun Hayranlığı, Yağlı Boya, 1425-29	37
Şekil 2.3. Vasili Kandinski, Siyah ve beyaz, 1923	37
Şekil 2.4. Tasarım ilkeleri denge örneği, İllustrasyon, 2022	38
Şekil 2.5. Tasarım İlkeleri Bütünlük (Birlik) Örneği	39
Şekil 2.6. Temel Tasarım İlkelerinden 'Hiyerarşi' Örneği	40
Şekil 2.7. Tasarım Yöntemi Süreçleri (Bedir Erişti, 2020, s.280)	43
Şekil 4.8. Temel Sanat Eğitimi Ders Kitabı s.176	48
Şekil 4.9. Temel Sanat Eğitimi Ders Kitabı s.177	49
Şekil 4.10. Temel Sanat Eğitimi Ders Kitabı s.178	50
Şekil 4.11. Temel Sanat Eğitimi Ders Kitabı s.181	51
Şekil 4.12. Laszlo Moholy Nagy'ın 'Kompozisyon A XX', 1924	52
Şekil 4.13. 'Kompozisyon A XX', İllüstrasyon, "Vurgu", 2022	53
Şekil 4.14. 'Kompozisyon A XX', İllüstrasyon, "Bütünlük (Birlik)", 2022	53
Şekil 4.15. 'Kompozisyon A XX', İllüstrasyon, "Oran-orantı", 2022	54
Şekil 4.16. 'Kompozisyon A XX' İllüstrasyon "Denge ve Boşluk", 2022	54
Şekil 4.17. 'Kompozisyon A XX' İllüstrasyon "Kontrast (Zıtlık)", 2022	55
Şekil 4.18. 'Kompozisyon A XX', Ritim, İllüstrasyon, 2022	55
Şekil 4.19. "Kompozisyon A XX" Hiyerarşi, İllüstrasyon, 2022	56
Şekil 4.20. Vasili Kandinski, "Kompozisyon VIII", 1913	56
Şekil 4.21. "Kompozisyon VIII", Vurgu, İllüstrasyon, 2022	57
Şekil 4.22. "Kompozisyon VIII", Bütünlük (Birlik), İllüstrasyon	58
Şekil 4.23. "Kompozisyon" VIII, Oran-Orantı, İllüstrasyon	58
Şekil 4.24. "Kompozisyon VIII", Denge ve Boşluk, İllüstrasyon	59
Şekil 4.25. "Kompozisyon VIII", Kontrast (zıtlık), İllustrasyon	59
Şekil 4.26. "Kompozisyon VIII", Ritim, İllüstrasyon	60
Şekil 4.27. "Kompozisyon VIII", Hiyerarşi, İllüstrasyon	60
Şekil 4.28. Aleyna Çelik, Kar D II, Cinema 4D dijital çalışma, 2022	61
Şekil 4.29. "Kar D II", Vurgu, Dijital İllüstrasyon, 2022	62
Şekil 4.30. "Kar D II", Bütünlük (Birlik) Dijital İllüstrasyon, 2022	62
Şekil 4.31. "Kar D II", Oran-Orantı Dijital İllüstrasyon, 2022	63
Şekil 4.32. "Kar D II", Denge, Dijital İllüstrasyon, 2022	63
Şekil 4.33. "Kar D II", Boşluk, Dijital İllüstrasyon, 2022	64
Şekil 4.34. "Kar D II", Kontrast (Zıtlık) Dijital İllüstrasyon, 2022	64
Şekil 4.35. "Kar D II", Hiyerarşi ve Ritim, Dijital İllüstrasyon, 2022	65

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 2.1. Dört disiplin sanat eğitimi alt başlıkları (Aykut, 2006:37).....	14
Tablo 2.2. Temel sanat eğitimi dersi öğretim programının öğrencilere kazandırmayı hedeflediği beceriler (MEB, 2016).....	27

1. GİRİŞ

Olgu ve olayların ispatını gerçekleştirmeye dayalı bilim adına yapılan tüm metaforlar birbirini desteklemeye ve ilerletmeye dayanmaktadır. Aynı amacın farklı şekilleriyle meydana gelen bilgi evrenindeki mesaj, imgeler ve dizayn teknoloji ile dijital payede evrilmiştir. Bilgi, doğruluğu ve geçerliliği sorgulanabilir niteliğe ulaşmıştır. İnsanlığın ilk şafak vakti olan ilkel çağdan günümüze değin var olan imge, simge ve kavramlar da bu süreçte dönüşmüştür. Artık postmodern çağda bilgiyi bulma süreci arayış ve olanakların sınırlarıyla kalmamış her insanın erişebileceği boyuta ulaşmıştır.

Bilgisayar teknolojisinin oluşturduğu dijital süreç üç veya iki boyutlu çalışmaların sanat eğitiminde yaygınlaştırılıp sanat eğitimi veren müfredatlarda yeniliklere açık şekilde oluşturulmalıdır (Erbay, 1997, s.215 akt Avcı, 2013, s.64). Bilginin evrilmesi günümüzde çocukların doğduğu andan itibaren kendini teknoloji çağının ortasında bulmasına sebep olmuştur. Hızla değişen ve gelişen toplum, teknolojiye entegre olma yolunda kolektif süreçlere dönüşmüştür. Dolayısıyla bu süreç plastik sanatlara ve sanat eğitime dolaylı olarak yön vermiştir. Böylece tasarımlar üzerinden evrensel bir metot oluşturup bir bildiri çağrısı meydana getirmiştir. Özgünlüğü ve hayal gücünü özgün kılmak üzere eleştirel olarak tasarımı bu süreçte kolektif bir sürece adapte etmiştir.

Tasavvur sürecinde algı ve kavram arasında önemli bir bağlama sahip olan tasarım oluşturulurken, önemsiz ayrıntılara yer vermek yerine önemli detaylar kullanılmasının özünde tasarım elemanları yer almıştır. Tasarım yönlendirme biçimiyle özdeş olarak kişinin bilinçaltındaki olguların sezgisel sürecini içermektedir. Dönüşümlü olarak zihinde var olan kavramların özgün ve benzersiz şekilde evrilmesiyle oluşturulmaktadır. Bir diğer tasarım kavramının var olma şekline göre ise zihinde var olan tüm imge ve olayların belirli ölçütlerle önceden var olması ve sınırlı bir döngüde ilerlemesidir. Görsel çizgiler, kavramlar ve figürler sınırlı evrenin bir parçasını oluştururken salt düşsel devinimler ise mimesis diğer adıyla yansıma ile sınırlandırılmıştır.

Tasarım ile belirlenen imgeleri salt bir özgünlükten yana kullanmak üzere planlanan faaliyetlerin eskiz ve planların hazırlanma sürecine dahil edilmektedir. Tasarı ve tasavvur nesneleri imgelem sürecinde belirlenirken nitelikli bir değişim

oluşturmaktadır. Tasarımı yönlendiren ve beğeni algısını oluşturan konsept estetik olgulardan yana bütüncül bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla estetik, güzeli oluşturan ve arayan yolcuğun sezgisel sürecini tasarım ilkeleriyle bağdaştırmaktadır. Estetik ve sezgisel yolculuk, tasarım elemanlarının görsel tasarım pratiği ve belirli izlenimler sürecinde tasavvur geçişine adapte olmaktadır. Temel amaç ve fikirleri belirlemek üzere salt düşünceler kolektif olarak dönüştürken süreç koordineli olarak ilerlemektedir. Böylece tasarım ilkeleri ve öğeleri tasarımı kati düzende belirleyebilmektedir.

Sanat eğitiminde tasarım elemanlarının kullanıldığı ve ilk çıkış yerlerinden biri olan Bauhaus okulu ise eğitim döngüsünde en önemli ekolü oluşturmaktadır. Doğayı sanata, sanatı zanaata ve bilimi sezgisel süreçte tasarım ilkeleri ve sanat eğitimi aracıyla münhasıran kılmaktadır. Doğanın kendi içerisindeki ölçü ile bireylerin tatbiki olgusu bu açıdan önemlidir. Tasarım ilke ve öğelerinin geçişinde sanat eğitimi açısından belirlenen ölçütler seçkin değer oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu ölçütler tasarımda yaratıcılık ve işlevselliğin tasavvur sürecinden üç boyutlu düzleme aktarılmasında önemli rol oynamaktadır. Böylece doğa ile birleşik ilerleyen sanat ve tasarım karma gerçeklik algısı meydana getirmiştir. Bu algı tasarım ilke ve öğelerinin belli bir düzende tasarım içerisinde kullanılmasıyla oluşturulmuştur.

Alan yazında sanat eğitime yönelik entegrasyonunda iki tür durum bulunmaktadır. Bunlardan ilki sanat eğitiminin farklı kademelerinde öğrenme ortamı oluşturup araç olarak teknolojiye yararlanırken bir diğeri ise sanat eğitimi içerisinde yer alan estetik, sanat tarihi, eleştiri ve ders içeriklerinin aktarılması konusunda teknolojiye yararlanmaktır (Avcı, 2013:63). Hızla gelişen ve ilerleyen toplumlar da böylece yeni bir sanat dili oluşmasına neden olmuştur. Dolayısıyla sanata ve hayata entegre olan dijital platformlar sanat eğitiminin gelişmesi adına birçok alternatif oluşturmuştur. Sanat eğitiminin temelini oluşturan temel sanat eğitimi ise öğretim uygulamaları ve ders kitapları içeriğinde sürece dahil edilmiştir. Böylece sanat eğitiminin temelini oluşturan temel sanat eğitimi ders kitapları kapsamında içeriğe dijital illüstrasyonlar dahil edilerek nitel araştırmanın betimsel analiz yaklaşımı ile yeni içerik önerisi hazırlanmasının başlıca nedenini oluşturmuştur.

1.1. Araştırmanın Problemi

20. yüzyılın başından itibaren tüm yetkesini gösteren dijital teknoloji ve görüntü uygulamaları zamanla post-dijital döneme evrilmiştir. Dolayısıyla günümüzde birçok çocuk doğduğu andan itibaren kendisini dijital teknolojinin içerisinde bulmaktadır. Gelişen teknoloji çağının içerisinde görsel olarak yeni bir dijital sanat dili aynı hızda oluşmuştur. Böylece eğitime de dahil olan teknoloji ile birlikte temel tasarım ilkelerinin öğretiminde, öğrencilere kavratılması açısından birçok yöntem ortaya çıkmıştır. Araştırmanın amacı ise teknoloji çağında büyüyen çocukların teknoloji ile yadsınamaz bütünlüğünün, eğitim ile birleştirilmesi sonucunda temel sanat eğitimi ders kitabının içeriğine yeni bir öneri getirmektedir.

Bu nedenle araştırmanın başlıca problemi bu çağda yaşayan bireylerin teknoloji ile ortak bir dil aracılığıyla ders kitaplarını birleştirmektir. Böylece günümüzde dijital çalışmalar sanatın bir bütünlüğünü oluştururken, temel sanat eğitimi ders öğretim hedef ve kazanımları da konu kapsamına dahil edilmiştir. Dolayısıyla ders kitabı içerisinde var olan geleneksel ve sabit yaklaşımlar içerik bakımından yetersiz kalmasından dolayı kaynak kitabın dijital yolla iyileştirilmesi hedeflenmiştir. Ders kitabı kapsamında verilen görsellerin eksik ve yeterli şekilde tasarım elemanlarını açıklamasından dolayı tasarım ilkeleri öğretici olması bakımından yeniden ele alınmıştır.

Araştırma kapsamında şu problemler ele alınmıştır;

- 1- Temel Sanat Eğitimi ders kitabı kapsamında var olan ‘Kompozisyon İlkeleri’ başlığı konu özünde yeterince açık mı?
- 2- Tasarım ilkeleri 5.Ünite kapsamında verilen Kompozisyon İlkeleri, konu başlığı kapsamındaki tanımları yeterli görselle desteklendi mi?
- 3- Temel Sanat eğitimi ders kitabı görsel içerikleri, ‘Tasarım ilkeleri’ konu içeriği bakımından görsel üzerinden yeterince açıklandı mı?

1.2. Araştırmanın Amaç ve Önemi

Algı ve kavram arasında önemli bir bağlama sahip olan tasarım oluşturulurken, önemsiz ayrıntılara yer vermek yerine önemli kullanılışının özünde temel tasarım ilke ve öğeleri vardır. “Sanat ve tasarım eğitiminde "temel tasarım eğitimi" bütüncül bir rol oynar ve arkasından gelen sanat atölye eğitimini ve öğrencinin sanatsal uygulama tercihlerini etkiler (Çelik, 2019).” Temel tasarım ilkelerine uygun şekilde

oluşturulan tasarı sürecinin estetik tutarlılığının bir bağlama sahip olabilmesi için uygulanan sürecin ilke ve öğelerden oluşması gerekmektedir. Bu araştırmanın sonucunda temel tasarım ilkelerinin öğrencilere farklı bir yöntem kullanılarak yeni bir öneri niteliğinde kitap içeriğine sunulması hedeflenmektedir. Dolayısıyla araştırma içeriği öğrenci üzerindeki etkileyici yöntemlere farklı öğrenme metotları geliştirerek öğrencinin daha analitik ve çok yönlü düşünme becerisini geliştirmeyi sağlamaktadır. Araştırma kapsamında konuyla ilgili dijital çalışmalarını içeriğe dahil edilecektir. Bu araştırmanın amacı Güzel Sanatlar Liseleri 9.Sınıf Temel Sanat Eğitimi ders kitabının Ünitesinde “kompozisyon ilkeleri” olarak adlandırılan bölümün değerlendirilmesinin ardından içeriğe yeni bir içerik önerisi sunmaktadır. Ders kitabının değerlendirilmesinin ardından estetik bağlamda yeni bir dil olarak ortaya çıkan dijital sanatın, tasarım ilkeleri bakımından dijital ortamda araştırmacı tarafından tasarlanmaktadır. Bu çalışmada metin ve görsel değerlendirmeler ile toplanan verilerin ardından Cinema4D ve Adobe Illüstratör programlarıyla üç boyutlu ortamda tasarlanan çalışmaların temel sanat eğitimi ders kitabının içeriğinde var olan bilgilere eklenmesi sonucunda kitabın iyileştirilmesi sağlanmış olacaktır.

1.3. Varsayımlar

Araştırmanın konusu ders kitabına yeni içerik önerisi getirmek olduğundan dolayı araştırmacının oluşturduğu dijital çizimler tanımlanmıştır.

Veri toplama aracı olarak oluşturulan illüstrasyonlar araştırmayı sonuca ulaştıracak niteliktedir.

Yeni illüstrasyonların öğrencilerin ders kitabı kapsamında faydalı kaynak olacağı varsayılmıştır.

Temel sanat eğitimi ders kitabının iyileştirilmesi ve dijital çizimlerle içerik oluşturulmasının öğrencilerin ders kapsamı için önemli bir etki oluşturacağı varsayılmıştır.

Ders kitabı içeriğine özgü yeni bulguların daha ayrıntılı şekilde görselleştirilmesi günümüzde var olan sanat eğitiminin başlangıç dersi kazanımlarına olumlu etki sağlayacağı varsayılmıştır.

Gelişim aşamasındaki bireylerin bilgiyi kullanabilmesi için ders kitabı içeriğinin faydalı olacağı varsayılmıştır.

Araştırılan konuyla ilgili toplanan verilerde makale ve tezlerde yazarların deneyim ve düşüncelerinde samimi ve açık bir dille ifade ettikleri varsayılmıştır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmanın kapsamını Milli Eğitim Bakanlığınca onaylanan ve kullanılması uygun bulunan 2020 basım yılı Güzel Sanatlar Lisesi 9.Sınıf Temel Sanat Eğitimi ders kitabı oluşturmaktadır. Böylece kitabın 5. Ünitesinde var olan “kompozisyon ilkeleri” bölümünün incelenmesi sonucunda temel tasarım ilkeleri ile oluşturulan yeni bir dijital içeriğin geliştirilmesi bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Yeni içerik önerisi sonucunda dijital programlarla oluşturulan illüstrasyonlar kapsamında ortaya konulacak tasarım üzerinden denge, bütünlük (birlik), hiyerarşi, oran-orantı, vurgu, ritim (uyum), zıtlık (kontrast) ve boşluk (zemin) gibi temel tasarım ilkeleriyle sınırlandırılmıştır.

Mevcut kaynak ve kitaplar taranarak kuramsal kısımda konuyla ilgili bilgi elde edilmiştir.

1.5. Tanımlamalar

Araştırma kapsamında sıklıkla ifade edilen kavramların hangi anlamda kullanıldıklarıyla ilgili tanımlamalar bu kısımda açıklanmıştır.

Mimesis Kuramı: İnsan ve doğa olaylarının davranışa dayalı sanat çerçevesinde taklide dayalı temsildir. Yeniden üretim fırsatlarının çeşitliliği artmadan önce kullanılan imgelerin fazlalığı dikkat çekmektedir. Taklit kavramının sanattaki varlığının köklü sistemlerinden dolayı Carl Goldstein alıntılama ile taklidi özdeşleştirmiştir (Erdoğan, 2018).

Natürmort: 17. yüzyılda öne çıkan natürmortun deneysel bir alan olma seyrinin, özellikle 20. yüzyıl sanatçılarının çalışmalarıyla hızlandığı söylenebilir. Örneğin, natürmort, Cezanne’nın resimlerinde renk ve hacim üzerine bir serüvenin aracı; Picasso’da günlük sıradan nesneleri sanat eserine dönüştürmesinin bir yolu; plastik değerleri araştırmak ve anlatımcı bir tavrı yansıtmak için ele alınmıştır (Ünay, 2015).

Tasvir: Sanatçı sanat eseri üzerinden merak ettiği her ayrıntının ilgili noktalarından bazen de görünen ama fark edilmeyen noktalarından bakış açısına yönelik bir çeşitlilik meydana getirebilmektedir. Böylece tasvir görünen ve algılanan nesneleri farklı biçimlerde ifade etmeyle oluşmaktadır. Dolayısıyla sanatın bireyler üzerinden sanata bakış açısını değiştirmektedir (Alakuş ve Mercin).

Estetik: “Sanat eğitimi, insanlara estetik bir bakış açısı ve sanatsal bilinç kazandırır. Aynı zamanda insanların hayal gücünü kısıtlamadan geniş ifade imkânları sunar. Bu nedenle bir toplumu eğitmek için sanat eğitiminin gücünden yararlanmak gerekir (Erdoğan, 2018, s.8).

İmgesel: Sanat olguları üzerinden tahayyül ölçülerini belirli bir ölçüde geliştirmeye ve dönüştürmeye dayanan hayali döngüdür. Üç boyutlu düzleme tasarımı aktarmadan önceki tasavvur oluşumlarının toplamıdır.

Tasavvur: Tasavvur kelimesi hayal etme ve oluşturma sürecidir.

Altın Oran: Altın oran belirli nesneler ve görsel üzerinden en kusursuz ölçü ve birimi arayıştır. En kusursuzu arama yolunda birçok sanatçı ve düşünür araştırmalar yapmıştır. Dolayısıyla sanatta altın oran eser veya yapıt üzerinden en kusursuz olan ölçü birimidir.

Cinema 4D: Üç boyutlu bir modelleme programıdır. Kapsamlı olarak Almanya ve civarındaki ülkelerde kullanılmakta fakat son zamanlardaki performans artışlarının dikkat çekmesiyle birlikte tüm dünyada popüler olmuştur. Çalışma kapsamında özgün çalışmaların dönüştürülerek tasarım kavramları üzerinden uygulama olarak kullanılması öngörülmüştür.

Üslup: Görsel sanatlar ve tasarım alanlarında sanatçı veya ülkeye göre değişebilen ve çeşitlilik gösterebilen anlatma şeklidir (Suzan, 2022).

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Kuramsal kısımda eğitim, sanat, tasarım ve temel sanat eğitimi ile alt başlıklarına yer verilmiştir. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı temel sanat eğitimi öğretim programı da kuramsal çerçevede gösterilmektedir.

2.1. Eğitim

Eğitim en genel anlamıyla insanları belli amaçlarına göre yetiştirme sürecidir. Bu süreçten geçen insanın kişiliği farklılaşır. Bu farklılaşma eğitim sürecinde kazanılan bilgi, beceri, tutum ve değerler yoluyla gerçekleşir (Fidan, 2012 s.4). Her bireyin farklı kazanımları ve tutumları bu nedenle farklılık göstermektedir. Dolayısıyla bireylerin kazanım ve tutumları bu nedenle farklılık gösterir. Birey doğduğu andan itibaren eğitimin öncü niteliklerini kazanmaya başlar. Görme ve sözcükler dizilimi de bu evrede gerçekleşir. Eğitim hayat boyu devam ederken çevresel faktörler de bu nitelikleri geliştirmede belirgin rol oynar. Fidan (2012)'ye göre en geniş tanımıyla eğitim toplumun "kültürleme" sürecini oluşturan temel öğeleri oluşturmaktadır. Dolayısıyla kültürleme kişinin yaşadığı toplum, çevresel faktörler ve çeşitli uyaranlar aracılığıyla belirlenmektedir. Gelenek ve kültürel etkileşimin nesilden nesle aktarılmaktadır. Kültürleme toplumun kendi beklentilerine göre şekillenme süreci iken uygarlaşmak da kültürleme ile gerçekleşmektedir. Eğitim ise bilimsel ve eleştirel düşünen insanın hayat boyu öğrenme sürecini kapsamaktadır.

Eğitimin öncelikli amacı doğaya, bilime ve tüm kültürlerle saygılı ayrıca sorumluluk sahibi bireyler yetiştirmek olmalıdır. Bireyin davranışlarını bilinçli bir şekilde olumlu yönde değiştirerek hayatına farklılık getirme sürecini ifade eder (Büyüköztürk, 1978). Böylece eğitim kesintisiz şekilde hayat boyu devam eden canlı ve çok yönlü bir işleve sahiptir. Bu işlevler bireyin gelişimi yetenekleri ve becerileri doğrultusunda yeni tutumlar kazanmasıyla gerçekleştirilebilir. Bu beceriler yaşamı boyunca bulunduğu toplumsal ve kültürel öğelerle birlikte kaynaşmasını sağlamaktadır. Ayrıca davranışlarını yönetmesine de yardımcı olmaktadır.

Eğitim ve öğretim kavramları, çoğu zaman aynı düşünülmesine rağmen ikisi birbirinden farklıdır. Eğitim kavramı süreç içerisinde çok kapsamlı olup, öğretim kavramını da içermektedir (Cafıoğlu, 2010). Eğitim hayatın her alanında devam etmekte olan ve sürekli kendini yenileyen bir kavram olmasından dolayı daha kapsamlı ele alınmaktadır. Böylece öğretim ile eğitim kavramına göre daha sınırlı olup, bireyi

ve kazandırılması gereken birtakım davranışlara odaklanmaktadır. Öğretim bu açıdan bakıldığında günümüzde kolektif şekilde kullanılsa da yerini hayatın her anında öğrenmeye bırakmıştır.

Eğitim ve öğretim kavramları kapsamında başlıca özellikler şu şekildedir;

- Eğitim vasıtasıyla bireyde istenilen yönde davranış değişikliği,
- Davranış değişikliği esnasında bireyin aktif olarak konumlandırılması ve davranış değişikliğinin yapılabilmesi,
- Bireyde gerçekleşen değişimlerin rastgele olmayıp belirli bir sistematığının olup kasıtlı yönde gerçekleşmesi,
- Bireyde gerçekleşen değişimlerin istendik yönde olup belirli bir program ve plan çerçevesinde gerçekleşmesi olarak görülmektedir (Cafoglu, 2010: 15).

Eğitim, bireylerin davranış ve tutumlarında olumlu davranış değişikliği oluşturmayı hedeflemektedir. Bu olumlu hedefler ise belirli bir plan ve programlar doğrultusunda gelişmektedir. Olumlu hedeflerin bireyde istendik davranışların oluşturulabilmesi için bu sürece dahil olması gerekmektedir. “Çünkü davranışların değiştirilmesi için bireyin birtakım zihinsel aktivitelere girişmesi ve bunu gerçekten istemesi lazımdır (Cafoglu, 2010, s.15).” Böylece bireyin kendini değiştirmesi ve zihinsel aktivitelere girişmesi sonucunda değiştirmiş olduğu bu davranış biçimi, hayatı boyunca sürdürebileceği bir tutum olmaktadır. Etkileyici ve sağlıklı bir öğrenme ortamının bireyde olumlu etkiler uyandırması için bireylerin kendini tanımasına olanak sağlamak gerekmektedir. Bireyin kendini tanıması ve kabul etmesi günümüz eğitim sürecinin bir parçası olmuştur. Bu eğitim sürecinde her birey kendi içindeki farklılığı ile değerlendirilmelidir. Böylece kişilik gelişiminde davranış, duygu ve alışkanlıklar da etkilenmektedir. Cafoglu’na göre; Bireyin harekete geçmesini sağlayan duygu, düşünce ve gereksinimlerin bireyi öğrenmeye yöneltten önemli bir husustur. Dolayısıyla bireyde oluşan güdüler öğrenim sürecinde aktif ve farkındalık kazanması, kendinde var olan becerileri ortaya çıkarabilmesi için sanat ve sanat eğitimi gereksinimi doğmuştur.

“Düşünme, anlama, araştırma ve sorun çözme yetkinliği gelişmiş, millî kültür ve demokrasinin bilincinde, iletişime ve paylaşıma açık, sanat duyarlılığı, öz güveni, öz saygısı, hak, adalet ve sorumluluk bilinci yüksek, öğrenmeyi bir yaşam tarzı haline getiren, sağlıklı ve mutlu bireylerin yetişmesine ortam ve imkân sağlamaktır” (MEB, 2019, s.38).

2.2. Sanat

Sanatı günümüze ulaşmadan ilkel çağda vahşilerin sanatı, kırsal sanat olarak ele almaktadır. Bunların nitelikleri tek bir insan kitlesine veya çağa ait değildir. Sanatı ve insanlığı ilkel çağdan günümüze ulaştıran temel varsayım günümüze ulaşan mağaza resimleri iletişim aracı olarak kullanılmaktadır (Read, 2014). İnsanlığın var olduğu dönemden itibaren ‘Sanat nedir?’ sorusu da ardından hep merak konusu olmuştur. Sanat nedir? Sorusunun yıllarca kolektif bir imgelem sonucu nedenselliğin kesin bir tanımı yapılamamıştır. Dolayısıyla bunun sonucunda sanatın tanımı her dönemde farklılık ve çeşitlilik göstermiştir. Genel bir sanat teorisine bakıldığında insan üzerinde, duygularının önüne konan şeylerin biçimine ve kütlesine göre davranarak onu farklı şekillerde yüzeye çıkarmaktadır. Böylece sanat, yaşadığı dönemlerde bireylerin ve toplumun kendini ifade etme biçimi olarak da değerlendirilmiştir. Böylece sanatın şafak vaktinin izlerini taşıyan mağara dönemi ilkel sanat resimleri, geçmişten günümüze kadar gelen her çizgisel imge, öge ve ifadelerle kendi dönemine ışık tutmaktadır. Toplum değerleri, varlık bilimi ve siyasi konularda da izlerini taşımaya devam eden sanat, dönemin koşullarının sorgulamasını da beraberinde getirirken geçmişe ışık tutmuştur.

Sanat, geçmişten günümüze süreduran değerlerin yanı sıra birçok düşünür ve bilim insanı tarafından da sorgulanmıştır. Sanatın niteliği ya da sanat yapısının nedenselliği üzerindeki tartışmaları başta filozoflardan Platon ve Aristoteles’ten itibaren felsefi boyutunu günümüze kadar taşımaktadır. Platona göre sanat ve felsefenin nihai değerlendirmeleri şu şekilde incelenmektedir. Platon sanat kuramının sonunda hedefi nedir? Sanatın kendine özgü doğası Mimesis’ten ayrı olarak düşünülebilir mi? Mimesis kuramının sınırlı şekildeki yaratma olanağı ne şekilde aşılmalı istenir? (Ülger, 2013). Platona göre sanat gerçeklikten ve hakikatten uzaklaştırıcı bir işleve sahip iken Aristoteles sanatı iyi ya da kötü eylemlerin taklidi olan tragedya ile ilişkilendirilmiş ve sanatı gerçeğe yüz yüze gelmenin gerçekleştiği yer olarak ifade etmiştir (Kart, 2016). Kolektif kapsamı içeren düşüncelerin oluşturduğu sorgulamalar yeni teorileri de belirlemektedir. Kesin bir tanımı olmamakla beraber bu düşüncelere ilaveten Platon’un Mimesis kuramı da sanat izlerinin düşsel ögelere uyandırdığı etkilerin daha öncesinden öğrenilmiş olduğunu savunarak Mimesis Kuramını geliştirmiştir. Platon Mimesis görüşünde öğrenilmiş

imge ve nesnelerin zihnin ardında ezberlenmiş çizgiler ve formlardan dolayı tasarıma dönüşen aşamaların birer taklit olduğu görüşünü vurgulamaktadır.

“İstersen bir ayna al eline, dört bir yana tut. Bir anda yaptın gitti güneşi, yıldızları, dünyayı, kendini, evin bütün eşyasını, bitkileri, bütün canlı varlıkları” (Platon 1999: 596d-e).

Tarihe bu açıdan bakılacak olursa toplumsal açıdan çok defa sanatın güzellikle alakalı olmadığı göze çarpmaktadır. Böylece güzellik algısının oluşturduğu estetik kuram nedenselliğin belirsizlik ölçüsünde öteden beri tartışmaları da beraberinde getirmiştir (Read, 2014). Sanat felsefi boyutunun insanda ortaya çıkardığı duygu ve hislere müteakiben estetik kaygısını da kapsamaktadır. Estetik kavramının kolektif bir şekilde güzellik algısının oluşturulmasında ölçütler genel bir tanıma bağlanmamaktadır. Doğada var olan her nesne ve imgenin güzel veya çirkin olmasının sanat değerindeki estetik ölçütlerinin tartışmaları sorgulamaya müstenit olmuştur. Dolayısıyla sanatın doğduğu şafak vaktinden günümüze değin var olan olgusu yaşamaya devam ederken beraberinde sanat eğitimiyle iştirak halinde olup bir dizi tasarım, hayal gücü ve yaratıcılık becerilerinin öğretilmesi açısından günümüzde ehemmiyet oluşturmaktadır.

Sanat ile eğitim iştirak etmesiyle öğrencinin estetik düşünce, yaratıcılığını desteklemek ve bilinç kazandırmak bakımından önemli bir yere sahip olmaktadır (Uysal, 2005). Böylece sosyal ilişkilerde yardımlaşma ve iş birliği sağladığı için sanat eğitimi önemli ve gereklidir.

2.2.1. Sanat Eğitimi

Sanat bilim gibi kesinliğe dayalı ve araştırmacıların nesnel çabalarının sistematik olarak ilerlediği bir alan değildir. Sanat aksine yaşamı ayrımlarıyla renklendirmektedir. (Klee,1985, akt Erinç,1988). Sanat eğitimi bireylerin kendi yaşantılarındaki öz becerileri, duygu ve hayal gücü izlenimlerinin belirli bir estetik düzeye varmasıyla oluşan kolektif bir döngüdür. Bireylerin ve kişilerin bu süreçte yetenek ve yaratıcılık yetilerinin hayal dünyasını desteklemek için bilişsel ve duygusal olarak izlenimlerini oluşturmaktadır. Dolayısıyla sanat eğitiminin amacı sanatçı yetiştirmek değil, her bireyin yaratıcılık, bilişsel ve duysal algılarını geliştirmektedir.

İnsanların eğitimi kapsamlı olarak ele alındığında sanat eğitimi bu olgunun bir parçasıdır. Fakat sanatın bir bağımsızlık ve bireysel yaratıcılık olgusu dikkate alındığında sanat eğitiminin kapsamlı perspektifi kendine özgü ilke ve yasalarını

oluşturmaktadır. Toplum ve uluslar sosyal ve kültürel kalkınması için sanat ve eğitim gerekmektedir. (Alakuş ve Mercin, 2017). Dolayısıyla sanat eğitiminin kapsamlı boyutu bağımsızlık, yaratıcılık olgusu ve farkındalık kavramları kompoze etmektedir. Böylece toplumun gelişmesi ve bireylerin kendi kültürlerini tanıyabilmesi için sosyal bir dönüşüm sağlamaktadır.

Yaygın bir inanın aksine sanat eğitimi yalnızca yetenekliler için bir lüks değildir. Herkes için icap eden kişilik eğitimidir (Bilirdönmez ve Karabulut, 2016). Sanat eğitiminin kişiler arası farklılıkları gözetmeksizin her bireye özgü verilen sistematik bir eğitimidir. Bu nedenle kişiye ve bireye özgü kazanımların bireyin becerileri doğrultusunda dolaylı olarak geliştirilebilir olup hayal gücü özgün nitelikte olmalıdır.

Bireyin görsel sanatlar dersi almasındaki temel gaye onun sanatçı ve üstün yeteneklere sahip olmasından ziyade kişisel ve bilişsel duyularla kazanabileceği estetik gibi olumlu edinimler kazanmasıdır (MEB,2018:3). Dolayısıyla üst bilişsel becerilen bireylere yönelik kazanımlarının kalıcı ve anlamlı öğrenmeyi sağlayan bu yetilerin olumlu edinimleri vasıtasıyla toplumsal açıdan avantajlar sağladığı için çeşitli yaş grubundaki bireyler için temel gereksinimdir. Böylece sanat eğitimi yetkinlikler ve beceriler çevresinde entegrasyon sağlayabilmektedir.

Alanda görsel sanatlar her zaman belli bir koruyucu kabuk içinde var olagelmışlerdir; başlangıçta bu kabuk gizemli ya da kutsal bir şeydi (Berger, 1986, s.32). Görsel sanatlar belli bir koruyucu kabuk içinde geçmişten günümüze kadar kendine özgü munis çizgisiyle entegre olmuştur. Bu öz ve duyusal korunum kendi simge ve alegorik sembollerini saklamıştır. Dolayısıyla yapıtların kendi kabuğunda gizlenmesi ve kamufle olması insanlığın ilkel dönemine kadar uzanmaktadır. İlk başlarda sanat bir amaç dahilinde kullanılsa da zamanla sanat kendi amacını kolektif sezgilere dönüştürerek toplumsal bir olguya dönüştürmüştür. “Sanat eğitimi dersleri, öğrencinin kendini dışa vurma için en gerekli ortamlardır” (Bilirdönmez ve Karabulut, 2016:349). Böylece sanatı toplumun belleğinden harekete geçirerek duyuşsal ve kişisel imgelerin evrensel boyuta ulaşmasında önemli bir etken olmuştur.

Sanat eğitimi bireylerin çevrelerinde gerçekleşen sembollerin veya nesnelerin anlamlandırılma sürecinde gerekli olan yetilerin bireye özgü olarak kazandırılmasını sağlamaktadır (Alakuş ve Mercin, 2007:19). Zihin ve zekayı birlikte ele alan yaratıcılık kavramı, bireyin oluşturma ve hayal gücünün içerisinde doğan bilgiyi

sentezleyerek yeni bir disiplin sürecini oluşturmaktadır. Zihin ve akıl ile ortak bir sürece giren oluşturma kavramı ise bireyin el koordinasyon ile orantılı bir şekilde ilerlemektedir. Okuma ve yazma öğrenci için ne denli önemli ise sanat eğitimi de o denli bilişsel sürecin bir parçası olmuştur.

Sanat bireylerin aklına ayrıca yüreğine seslendiği için birçok alanda disiplinler arası uygulanmakta ve çocukların gelişim sürecine doğru bir şekilde verilmesi örgün eğitim sisteminde önemli bir yer tutmaktadır (Akkurt ve Boratav, 2018:55). Özellikle çocukların belirli yaş aralığında aldığı sanat eğitimi kişilik ve hayal gücünün gelişmesi açısından önemli bir yere sahiptir. Çocuğun sanatsal gelişim aşamalarında gelişimlerinin doğru bir şekilde ilerleyebilmesi için iç dünyalarındaki sezgilerinin hayal gücüyle birleşerek sanat eğitimi sürecine dahil edilmesi gerekmektedir. MEB'e göre (2018:5) yaratıcılık öncelikle yenilik ve risk almak yolunda oluşturulan temel taşların hedeflere ulaşabilmek adına proje yönetme ve planlama yapma becerisini de içermektedir.

2.2.1.1. Çok Alanlı Sanat Eğitimi (ÇASEY)

Görsel sanatlar eğitiminin başlıca olguları arasında Disiplin temelli sanat eğitimi başlangıç olarak görülmektedir. Çok Alanlı Sanat Eğitimi (ÇASEY) öğrencileri dersin edilgen yapısından bağımsız kılarak aktif bir şekilde sürece dahil olmasını sağlamaktadır. ÇASEY'in içerisinde yer alan dört temel disiplinin çağdaş sanat eğitiminde kullanılmaktadır (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997 akt Güneş, 2015:369). Dolayısıyla ÇASEY bireylerin evreni tanımlanmasında ve gelişimlerini desteklemesinde önemli bir süreç içermektedir.

Çok alanlı sanat eğitimi belirli kavramlar etrafında birleşmektedir. Teoriyi savunan yayınlar, bu dört disiplinin alanının her birinin (sanat tarihi, sanat eleştirisi, estetik ve uygulama) öğretiminin, sanatın gerekliliğinin ve anlamının öneminin anlaşılmasına, sanatla ulaşılan güçlü düşüncelerin araştırılmasına büyük ölçüde katkıda bulunduğunu belirtmektedir (Kırıçoğlu- Strockrky, 1997 akt Aykut, 2006:37). Bu dört temel disiplin sanatının (sanat eleştirisi, estetik, sanat tarihi ve uygulama) çağdaş eğitim modelinin temel nedenlerinden biri mimari, heykel, resim veya süsleme alanlarında öğrencide sanat bilinci uyandırmak, müze ve kültürel alanlarda daha bilinçli yaklaşmasını sağlamaktır. Bu bilincin oluşmasında ve dünya kültürel yapılarının incelenmesinde daha aktif rol üstlenmesi sanat tarihi olgusunu

geliştirmektedir. Öğrencilerde meydana gelen sanat tarihi bilinciyle birlikte eleştirel bakış açısı herhangi bir sanat eserine karşı estetik metodolojiye ulaşmaktadır.

Sanat eleştirisi sanatı ve olayları tartışmada görsel kavram ve terimlerden yola çıkmaktadır (Aykut, 2006). Disiplin temelli sanat eğitimi yönteminin bir diğer alt dalı olan estetik ise öğrencinin sanat eserlerine ve etrafındaki sanat değerlerine karşı daha bilinçli bakmasını sağlamaktır. Estetik değer yargılarına ulaşan öğrencinin bilinçli olarak sorguladığı sorular beraberinde sanat eleştirisini oluşturmaktadır. Öğrencilerde çağdaş eğitim aracılığıyla kazandırılmak istenen sanat eleştirisinin ardındaki temel sebep, sanat eserine baktığında o derin algıyı ve ne gördüğünden ziyade anlatılmak istenen sorunun sorgulanmasıdır. Bireyin devamlı olarak sanat eserine yaklaşırken oluşturduğu eleştirel bakış açısı bir zaman sonra eleştiri ve sorgulama becerilerini geliştirmektedir. Dolayısıyla sanat eserlerine yaklaşımı temel olarak ayrıntıları derinlemesine çözümleyip eseri açıklama kısmıyla gerçekleşmektedir.

Disiplin temelli sanat eğitiminin çözümleme kısmında ise öğrenciler ilk olarak sanat eserini betimleme kısmında ne gördüğünü açık bir şekilde ifade etmektedir. Eser karşısında her ayrıntı, nesne ve imgeler birbirinden bağımsız şekilde ifade edilmektedir. Böylece yargıya varma kısmında öğrenci her gördüğü ayrıntıyı yargılayıp gördüklerini bir sonuca bağlamaktadır. “Bütün bunlar sırasında sanatın yetkesi, koruyucu kabuğun taşıdığı özel yetkeden ayrılamaz olmuştur (Berger, 1986, s.32).” Koruyucu kabuğun içerisinde tüm yetke yeniden canlandırma ve sanatın var olduğu tüm yetkeleri koruyucu yapısından kurtarmaktır. Yargılar ve açıklamaya dair tüm imgeler belirli ölçütler etrafında yeniden canlandırılarak saptaması orantılı bir şekilde yapılmaktadır.

Çocukların ve gençlerin çeşitli yaş gruplarına mensup her bireyin sanatsal ve duyuşsal olarak yeteneklerini geliştirmek sanat eğitimi kapsamındadır (Alakuş ve Özsoy, 2018). Görsel sanatlar eğitimi dört temel disiplinin dördüncüsü olan uygulamalı çalışmalar yaklaşımında bireylerin sanatsal kavramları algılayabilme, tasarım ve değerlendirme üzerinde atölye uygulaması sağlanmaktadır. Böylece öğrencilerde oluşması istenen davranışların psikomotor becerilerinin zihinsel bir sürecin ardından somut materyallere dökmesi hedeflenmektedir. Dolayısıyla her bireyin erken yaşlardan itibaren almaya başladığı örgün eğitim, sanat eğitiminde önemli bir faktördür. Hayatı boyunca kullanabileceği kalıcı istendik davranışların her alanda olduğu gibi sanatsal izlenimlerinde de mevcut olması sağlanmaktadır.

Davranışları, çevreyle uyumu ve tarihsel bir empati kazanması da örgün olarak iyi bir sanat eğitimi almasından geçmektedir.

Tablo 2.1. Dört disiplin sanat eğitimi alt başlıkları (Aykut, 2006:37).

Disiplin Temelli Sanat Eğitimi Kavramları
• Sanat tarihi mimari yapıla, resim süsleme sanatı ve heykel. • Estetik tanımı, sanat yapıtı ve sanat eseri hakkında karar verme. • Uygulamalı çalışmalar, sanatsal imge ve nesneleri algılama, iki boyut değer biçme. • Sanat Eleştirisi, betimleme, çözümleme, yorum yapma ve yargıya varma.

Kapsamlı bir eğitimi toplumsal, sosyal ve bireysel açıdan karşılayabilecek tek kavram sanat eğitimi olmuştur. Sanat eğitimi önemi tarihten günümüze iletişim imgeleri sağlarken gerekliliği ise gelecek nesillere önemli bir aracı sağlayacaktır (Alakuş ve Kalelioğlu, 2015). Sanat eğitiminin bireysel bir gelişim sürecinde gelişim ve değişim konusunda çeşitli programlar oluşturulmaktadır. Sanat eğitimi bireysel değişim sürecinde her gelişim aşamasında çeşitli soyut düşüncelerin resim aracılığıyla iki boyutlu düzleme somut bir şekilde dökülmesini sağlamaktadır. Her bireye ve topluma ilkel çağdan günümüze ışık tutan, dönemin mesajlarını ileten duvar resimleri de bir nevi sanat eğitimi niteliği taşımaktadır. Gelecek nesillere ve toplumlara aktarılan duvarlardaki ilkel resimler de bir bakıma geçmişten geleceğe mesaj aracı olarak sayılmaktadır. Böylece sanat eğitimi gerekliliği ve önemini ortaya çıkmıştır.

2.2.1.2. Sanat Eğitiminin Gerekliliği ve Önemi

Sanat eğitiminin gerekliliği müfredat kılavuzunda görsel sanatlar eğitimi bireyin estetik bilinç kazanma, bireyin kendini ifade edebilmesi ve kişisel yaşantılarına sağladığı öz bilişsel yetilerin toplumlar açısından her düzeydeki yaş grubuna avantajlar sağlamak şeklinde belirtilmiştir (MEB, 2018). Bu avantajlar bireylerin kişisel gelişimleri açısından kendilerini tanıyabilmesi ve çevredeki görsel öğeleri daha çabuk algılamalarını sağlamaktadır. “Görme, konuşmadan önce gelmiştir (Berger, 1986 s.7).” Dolayısıyla çevreyi tanıma, algılama ve üzerinde düşünebilmek için insanlar, konuşmadan ve yazmadan önce dünyayı görmeyi öğrenmiştir. Bu eylem bakmak ile görmek ve bireyin sanat eğitimi yoluyla bu eylemi hayatı boyunca kazanabileceği bir deneyime dönüşür.

Sanat öğrenimi gerekliliğinin ihtimam doğrultusunda Milli Eğitim Bakanlığı görsel sanatlar dersi öğretim programı özel amaçları şu şekildedir;

- Görsel okuryazarlık estetik algı ve bilincine sahip olmaktadır.
- Görsel sanatlar alan ve uygulamalarında temel kavramların beceri, bilgi ve anlayışına sahip olmalıdır.
- Görsel sanatlar ile ilgili kapsamlı şekilde tartışmalara katılan ve bu tartışmaları değerlendirebilme yetisine sahip olmalıdır.
- Görsel sanatların doğasını, tarihini ve yapısını inceleyen, bunların değerini sorgulamalıdır.
- Belirli bilince sahip olarak sanat-kültür nesnelerini ve tasarımlarını bilinçli bir amaçla izleyebilmektedir.
- Sanat tarihi ve eleştirisi disiplinlerinde kendini geliştiren, kendi kültür ve değerlerinin yanı sıra diğer kültürlerin mirasını gözetip korumaktadır.
- Görsel sanatlar ile ilgili çalışmalarında teknoloji, bilgi, beceri ve malzemeyi güvenli bir şekilde kullanarak öz bilişsel becerileriyle düşüncelerini ifade etmelidir.
- Görsel sanatları kapsamlı olarak inceleyip diğer disiplinlerle ilişkilendirmelidir.
- Sanat ve toplumda davranışlarını daha düzenli şekilde etik olarak gösterebilmektedir.
- Plastik sanatlar ve grafik sanatlar ile ilgili bölümleri ve meslekleri tanıyabilmektedir.
- Görsel sanatları hayatı boyunca her alanda uygulamaya ve öğrenmeye yönelik istekli bireyler yetiştirmektedir (MEB, 2018, s.8).

Sanat eğitiminin tanımlanmasında bireylerin, insanlığın ve toplumun eğitimine sağladığı kazanç anlaşılmaktadır. Sanatın toplumda yaygın ve eğitimsel fonksiyonunu ise sanat eğitimi gerekli kılmaktadır. Sanat eğitiminin zamanında verilmemesi durumunda sosyal bağ ve karşıt görüşlere karşı paydaş bir değer kazanamamasına neden olmaktadır. Dolayısıyla sanat eğitiminin yetersiz kalması durumunda bireyler evrensel ortak bir değeri paylaşamaz ve sanat eserlerini muhafaza edememektedir (Alakuş ve Mercin, 2007). Geçmişten günümüze sürekli değişen ve gelişen toplumlarda sanat eğitiminin kişi ve toplum için gerekliliği büyük önem arz etmektedir. Bu doğrultuda sanatın nitelikli şekilde hedefleri belirlenmeli ve amaçları doğru şekilde tespit edilmelidir. Dolayısıyla nitelikli eğitimin gerçekleşmesi düşünüldüğü evrede akla ilk gelen soru bireye, topluma ve insanlığa sağladığı fayda olmaktadır.

Zamanında verilen sanat eğitimi farkındalık, eleştirel bakış açısıyla toplumda yaşantılarını ve düşüncelerini olumlu şekilde değiştirmesiyle doğru orantılıdır. “Sanat, farkındalık oluşturmayı, risk almayı, özgüvenli olmayı, sorumluluk duymayı ve girişimciliği teşvik ederken yaratıcılığı da geliştiren özelliklere sahiptir” (Erdoğan, 2020, s.304). Bu amaç doğrultusunda toplum ve bireylerin süreç içerisinde kazandığı sanat eğitimi öz bilinç için farkındalık oluşturmak, çevresel etkilere karşı daha duyarlı hale gelmesini sağlamaktadır. Bireyin yaşayış biçimi de aynı ölçüde sanatın hayatına dahil olmasıyla tahayyül becerilerinin gelişimi bakımından olağan bakış açısı kazandırmaktadır. Dolayısıyla sanatın genel ve eğitimsel işlevleri birey ve toplum için oldukça önemlidir. Kazanılan davranışlar hayat boyunca sürekli gelişerek devam etmektedir. Bu sebeple toplumun yaşayış biçimi, düşünceleri ve sanatsal yapıtları düşünme boyutları kapsamında eğitim-sanat ilişkisi ile doğrudan bağlantılıdır.

İlk insandan günümüze değin sanatçılara kadar uzanan çizgide ilkel periyottan bilimsel salt evreye kadar dönüşmesinde uzun bir geçmişi bulunmaktadır (Filiz, 2016). Bu nedenle sanat insanlığın varoluşundan günümüze kadar soyut veya somut kavramlarıyla günümüze kadar ulaşmıştır. Bu nedenselliği önemli kılan temel fonksiyonlarından bir diğeri ise insanlık tarihinin izlerini taşıyan, yüzyıllar boyunca insanlığa farklı mesajlar ileterek sanat tarihi ve eleştirel bakış açısını geliştiren bakış açısı olmaktadır. Yaşadığı dönemlerde iz bırakan önemli kültür, gelenek ve göreneklerin günümüze değin yankılanan sanat eğitimi açısından günümüz kültürel bağlamında bir köprü kurmayı sağlamaktadır. Böylece insanlık tarihini bu denli eskiye aktarabilen sanatın temel disiplinlerinden birini içeren sanat tarihi ise içerisinde geçmişten geleceğe bir köprü kurmaktadır.

Bilim, felsefe, teknik ve kinestetik alan eğitimleriyle ortaklaşa toplumsal ve bireysel olarak sanat eğitiminin vazgeçilmez kavramlarından birisidir (Alakuş ve Mercin, 2007). Toplumsal olaylarla bu denli iç içe olan her bireyin sosyal beceriler ve kendini tanıması adına sağladığı bu fonksiyonlar sanat eğitiminin önemli özellikleri arasındadır. Bilim ve teknik açısından hayal gücünün varlığını zorlayarak zihindeki müktesep imgelerin yeniden bir oluşum sürecine taşımayı hedeflemiştir. Böylece sanat eğitimi toplum ve bireylerin metafor olarak geçirdiği evrimsel süreçte canlı ve yaşam belirtisi solmadan dirençli şekilde ilerleme kaydetmektedir. “Metafor bir nesneyi bir konuyu başka bir şey olarak görmeye davettir. Görünüşte bağlantısı yokmuş gibi duran nitelikler üzerinde yoğunlaşmaya ve o konunun, o nesnenin algılanmasını sağlayan

zenginleştirmeye davettir (Lissack, 1999:3 akt Boynukalın, 2017, s.1322). Dolayısıyla metafor var olan nesnenin görünmeyen yönlerini ele alarak nesne üzerine farklı anlamlar yükleyip onun sınırlarını zenginleştirmektedir.

Sanatın bir diğer özelliği ise insanların ahlaki değer ve sorumluluk kazanmasını sağlamaktır. Her imgede bir görme biçimi yatmaktadır. Fakat bir imgeyi değerlendirme ve algılama kavramları görme biçimimizde yatmaktadır (Berger, 2018, s.10). Dolayısıyla sosyal toplumların etik kazanımlarını dönüştürerek her yönüyle bireysel istek ve kazanımlar sağlamaktadır. Böylece toplumda estetik duyarlılık kazandırmayı amaç edinen sanat eğitimi, görmek ile bakmak arasında salt bir metot oluşturmaktadır. Isaac Newton'un elmanın yer çekimi kuramı ele alınırsa ağaçtan düşen elmaya herkesin baktığını fakat görmek kavramı sonucunda kavramsal bir eyleme dönüştüğünü simgelemektedir. Dolayısıyla sanat eğitimi yardımıyla yaşam boyunca hayatın her alanında devam eden duyular ve sezgiler bu süreçte canlı kalabilmektedir.

Sanatın evrensel kavramları da fotoğraf sanatını içerisine dahil etmiştir. “İzlenimcilere göre görünen nesneler kendilerini bize görülmek için sunmuyorlardı artık (Berger, 1986, s.18).” İçerisinde serüven sürekli hareket etmeye devam eden nesnelerin belirli bir odak noktasının olmadığını belirlemiştir. Sabit kalmadan sürekli hareket halinde olan nesneler artık odak noktasının değiştiğine ve hareketsiz olduğuna iktifa olmuştur. Artık tablonun karşısındaki alıcının odak noktasının merkezi değişmiştir. Değişen odak noktası da toplumun ve bireyin bakış açısını aynı şekilde monotonluktan uzaklaştırmıştır.

Kübitlerin görüşlerine göre görünen tek bir gözün karşısına çıkan salt imgeler değildi artık. Alıcının alması gereken çevresindeki tüm noktalardan alınacak görüntü ve imgelerin toplamını içermektedir (Berger, 1986, s.18). Kübizm içerisinde geometrik formlar artık izleyiciye dünyanın biricik noktasının kendisi olmadığını farklı bakış açılarıyla kolektif şekilde görme biçimlerinin uygulanabileceğinin işaretini vermektedir. Kübizm akımı bu nedenle geometrik nesneleri tek bir göz ile ifade edilemeyecek kadar çeşitli açılardan bakmayı sağlamaktadır. Kübit hareketler ve geometrik formlar perspektif olmadan izleyicide farklı bir bakış açısı oluşturup, nesnenin nedenselliği içerisinde imgeleri toplumun ve bireyin farklı bakış açısına sunmaktadır. Böylece sanat eğitiminin kişilerin nedenselliği üzerinden kendi salt

kalıpları içerisinde görme biçimleriyle ayrılan birey, düşüncelere ket vuran kesin yargıları içerisinde çıkarak özgürleşmektedir.

2.2.1.3. Birey ve Toplum İçin Sanat Eğitimi

Bireylerin zihinsel süreçte belirli aşamalarda yaratıcılığını ve özgür düşünce alanını geliştirmektedir. Sanatın topluma entegre olabilmesi adına birçok kuramdan ve sanat tarihinden yola çıkmak gerekmektedir. Bu süreçte postmodernizm günümüz çağdaş sanatını kapsayacak şekilde incelendiğinde birçok görüşü beraberinde getirmektedir. Bilim ve aklın doğruya ulaşmak adına gerçekleştirdiği yöntemlerde ortaya çoklu gerçeklik kavramını atmıştır. Böylece bilgiye ulaşma sentezleri kolektif sürecin dönüşümlü olarak bir parçası olmuştur.

Postmodernizm aklın bilim ve gözlem vasıtasıyla hakikate ulaşma gerçeğinin aksine kolektif bir anlayış doğmuştur. Artık doğruya ulaşmanın gayesi dolaylı yollardan hakikate ulaşmayı amaç edinirken gelecekte beklenen eğitim modelini kestirmeyi zorlaştırmaktadır (Onan, 2017). Bu nedenle sanat eğitiminin gerekliliği ve önemi her geçen gün artmaya devam ederken hedefleri doğrultusunda bireye yeni beceriler kazandırma, doğruya ulaşırken farklı yollardan düşündürmeyi ve kendi öz farkındalığının farkına varmasını da etkin kılmaktadır.

Toplum ve kültürel araştırmalarının amacı her bireye toplumsal farkındalık ve olaylara karşı eleştirel bakış açısı kazandırmaktır. Çokkültürlü ve çoğulcu bir yapıyla sanatı tüm disiplinlere uygulayarak postmodernizmi önceleyerek nihilizmden aksine sorgulayıcı ve eleştirel bir kimliğe bürünmelerini sağlamaktır (Onan, 2017:302). Kendi ulusal özelliklerini ve kültürel ilkelerini kavrayan her birey sürekli değişen topluma daha hızlı entegre olabilmektedir. Dolayısıyla postmodernizmin çoğulcu ve eleştirel gerçekliğe karşı savunduğu imgelem sanat eğitiminin sorgulayıcı yapısını güçlendirmektedir.

Sanat eğitiminin bilindiği üzere en önemli amaçlarının başında sanatın evrensel dilinin kullanılması gelmektedir. Bireylerin sanatsal dışı vurumu ancak bu yolla kazanılan deneyimlerin kişiyi özgürleştirme adına önemli bir araç olmaktadır (Alakuş ve Mercin, 2007:18). Kültürel ve ulusal öz benlik ve sanatın bir alt disiplini olan sanat tarihi de toplumsal gereksinimin bir parçasıdır. Sanat tarihi, geçmişin izlerini geleceğe taşıırken kullanılan imgelerin ve eserlerin geleceğe aktarılması adına yaşadığı çağın bilişsel düzenini de oluşturmaktadır.

Sanatın toplumdaki gerekliliği için bireye ve kùltùrlere özgù teknik bilgilerin yanı sıra türlü sanat dallarının, sanatçı ve araştırmacıların tarihi eserlerin, müze ve anıtları tanıyarak topluma sanat kùltürünü kazandırmaktadır (İlhan, 1994:66). Hayatı ve yaşamı daha anlamlı ve farkında yaşayabilmek adına sanat böylece geçmişten günümüze değişik sanat eserlerini inceleyerek geleceği inşa etmektedir. Kazanımların sonucunda ortaya çıkan estetik, metaforların eleştirel bakış açısıyla gelişerek sanat tarihi ve müzeler hakkında da fikir sahibi olmasını desteklemektedir.

Sanat eğitiminin dönüşümlü olarak sanattan anlayan zevk ve estetik değerleri yüksek olan bir nesil yetiştirmek Görsel Sanatlar dersinin temel hedeflerindendir (Yükselgün, 2010, s.13). Bilinçli ve empati düzeyi yüksek, kùltürlerarası iletişim kurabilen bireyler yetiştirmek başlıca çabasını oluşturmaktadır. Bilinçli bir neslin kendi kùltür ve ulusal kazanımları da konuya bakış açısını etkilemektedir. Dolayısıyla kendinden emin ve öz eleştirel becerileri yüksek bireyler topluma kazandırılmaktadır.

Eğitimin sosyal ve kùltürel yönden olumlu etkileri düşünülecek olursa toplumu çağdaşlık seviyesinin üzerine taşıması münhasıran bir gerçeklik oluşturmaktadır. Sanat eğitiminin temel amacı toplumun ihtiyaç duyduğu pragmatist üretken bireyler yetiştirerek önemli istihdamı sağlamaktır. Böylece sanat eğitiminin amacı gelecek kuşaklara aktarılacak üzere toplumun sahip olduğu zengin değerlerin sanat eğitimi vasıtasıyla korunarak gelecek kuşaklara aktarılmasıdır (Akkurt ve Boratav, 2018, s.56). Kimilerine göre sanat, resim, heykel, fotoğraf, mimari veya tablodan ibaret görölmektedir. Sanat eğitimi eser hakkında bireyin üzerinde oluşturduğu izlenim kapsamında tablonun arkasındaki nedenselliğin sorgulamasıyla ortaya çıkan eleştirel ve karşılıklı etkileşimin boyutlarını etkilemektedir. Bu etkileşimin gerekliliği ise bireyi ve toplumu sorgulamaya ve düşündüklerini daha rahat biçimde ifade etmesine olanak sağlamaktadır. Böylece sanatın belirli kalıplarla sınırlandırılmadığı gibi disiplinler arası boyutta da izlerini görmek mümkündür.

Sanat eğitiminin gerekliliğini bu çerçevede meydana getiren çevresel faktörler ait olduğu toplumda oluşan her türlü materyal, nesne ve olaylarla çağa ayak uydurarak nesnelerin batın üzerinden hayal gücünü geliştirmektedir. “Sanat eğitimi bireyin bilişsel işlem etkinliklerini artırarak düşünme becerilerini geliştirmektedir (Artut, 2013 akt. Akkurt ve Boratav, 2018, s.58).” Sosyal farkındalığı yüksek bireylerde alınan sanat eğitiminin, düşsel zenginlik kazandırmak ve problemlere dayalı çözümlenmesinde beceri kabiliyetlerinin estetik değerleri önemli bir etkidir.

Dolayısıyla iyi bir sanat eğitimi almış her birey evrensel faktörlerden doğan neticeler sonrasında levha, afiş ve logoları daha özgün eleştirel olarak yorumlayabilmektedir.

Türkiye’de sanat eğitiminin gerekliliği ise Adana’da bir gezi sırasında Mustafa Kemal Atatürk’ün; “*Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş olur. Yüksek bir insan cemiyeti olan Türk milletinin tarihi bir vasfı da güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir*” sözüyle sanatın önemi toplum için vurgulanmıştır (Renda, 2002, s.141). Bir milletin kendi değerleri, kültürü ve ait olduğu toplumda kendini ifade edebilmesinin yolu öncelikle sanattan ardından iyi bir sanat eğitiminden geçmektedir. Sanat eğitiminin verildiği ve refah seviyesinin belirli bir düzeye ulaşmasında beceri kabiliyetlerini ifade edebilmesini sağlamanın en hassas noktası kuşkusuz sanat eğitiminden geçmektedir. Yeni nesillere ve gelecek kuşaklara eğitim yoluyla aktarılacak en değerli öğretim yolu ise güzel sanatlar eğitiminden geçmektedir.

2.2.2. Temel Sanat Eğitimi

Sanat eğitimi için en önemli etkenlerin başında sürekli gelişen ve değişen toplum gelmektedir. Temel sanat eğitimi belirli sınırlar içinde hapsolmadan tüm sınırların ötesinde özgün ve yenilikçi bir var olma olgusudur (Karaçalı, 2018, s.15).

“Eğitim içinde sanat ve bilim aynı amaca hizmet eden bir bütünün parçaları haline gelmektedir” (Çepni, 2018, s.121). Sanat ve bilim birbirine uzak görünse de ikisini birbirine bağlayan sezgisel süreç sanat eğitiminden geçmektedir.

2.2.2.1. Temel Sanat Eğitiminin Gerekliliği

Doğa ve sanat, iç içe geçmiş tüm imgelerin sanat eğitimi ve sanat tarihinin başlıca konuları sanatçının ortak noktası olmuştur. İnsanlığın varoluşuyla birlikte başlayan bu süreçte etkileşim insan ve sanat var olduğu sürece devam etmektedir. Başlangıçtan bu yana sanat eğitimi ve tarihinde ortak özellikleri, imgeleri ve teorileri üretip, sanatın daha nesnel metodu geliştiren Bauhaus eğitimcileri temel tasarım ilke ve öğelerinin pratik ve doğa ile ilişkisini ortaya koymaktadır (Kaplan, 2014). Doğanın kendi içerisindeki devinim ile bireyin yaptığı pratik çalışmalarının benzerliği bu imgede ortak dönüşümü teşkil etmektedir. Tasarım ilke ve öğelerinin eğitim sürecinde bir bütün olduğu da benzer şekilde görülmektedir. Sanat eğitimi sürecinde doğa ile birleşik ilerleyen bu hareketin ortak bir metoda dönüşebilmesi ile birlikte günümüz sanat eğitimindeki ortak algıyı oluşturmuştur. Ayrıca tasarımda işlevselliği ve yaratıcılığı da işlemektedir.

Yaratıcılığı destinasyona uğratan taklitçilik değildir. Bunun aksine sezme, araştırma, düşünme, deneme ve çözümlemenin ortak bir eylem hareketiyle meydana çıkmaktadır (Gökaydın, 2002, s.20). Kolektif varsayımlar ve görüşlere yol açan sanat günümüzde değişime uğrayarak ilerlemeyi sürdürmektedir. Tasarım eğitimi gerekliliği özel, salt ve şeffaf vurguları varılmak istenen noktaya ulaştırmaktadır. Tasarım bir mesajı dolaylı olarak değil daha salt ve kısa yoldan mesajı net olarak vermektedir. Hedef kitlenin yaşı, eğitimi, kültürü ve toplumsal yaklaşımlar belirlenmektedir. Hedef kitle iyi analiz edilmektedir. Dolayısıyla sezgiler ve düşünceler yoluyla bir araya gelen imgeler, bireylerin sanat aracılığıyla tasarıma dönüşme sürecinde ortak bir amaç oluşturmaktadır. Böylece temel sanatı ve tasarımı bir araya getiren kavramlar, belirli bir ölçüt sonucunda tasarım ilkeleri ve öğelerini oluşturmuştur.

“Eserde kompozisyon denilen alan tüm bu unsurlardan oluşan temel değer alanıdır (Çaydere, 2016)”. Temel sanat eğitiminde sanatın göze hoş ve estetik görünmesi bakımından belirli ölçütler taşıması gerekmektedir. Tasarımların gelişigüzel noktaların oluşturduğu çizgilerden ziyade belginlik oluşturması gerekmektedir. Çaydere’e (2016) göre sanat eserinde tasarım öğeleri veya plastik elemanlar olarak belirlenen çizgi, renk, biçim, doku, değer, ışık-gölge gibi varlık alanları dokunulabilir ve hissedilebilir edimsel öğelerdir. Kompozisyonun bilinen aşamalarla oranlanarak daha salt ve nesnel bir şekilde oluşturulması sağlanmaktadır. Böylece öğelerin tasarımı oluşturan kompozisyon üzerinden salt etkiler oluşturmaktadır. Tasarımda sanatçı tasarım öğelerini aynı anda kullanmak yerine yalnızca birini kullanıp müessir bir süreç ortaya koymaktadır.

Sanatla ilgili eğitim veren kurumların en elzem derslerinin başında temel tasarım dersi gelmektedir. Dersin başlıca amacı görsel sanatların alfabesi olan tasarım elemanları ile ilkelerini öğrenciye kazandırmaktır (Ayaydın, 2010, s.60). Tasarım bireysel bir çabadır. Böylece tasarım, yaşamımızın en önemli bileşenlerinden birisi sayılmaktadır. Dolayısıyla tasarım eğitimi bir düzenleme metodudur. Düşünce ve sezgilerle duyuşsal ve algısal boyutlardaki imgelerle organize olarak bağlantılar kurmaktadır. Öğrenciler bu görsel tasarım eleman ve ilkelerini kavrayabildiği ölçüde sanatsal okuryazarlık ve sanatın içinden sanat eseri ile yapıtı arasındaki farkı çözümleyebilmektedir. Bunun sonucunda “Sanat nedir?” veya “Neye sanat denir?” gibi çeşitli sorulara eleştirel şekilde yaklaşıp sorgulayabilmektedir.

Temel sanat eğitimi tarihinde ilk defa Bauhaus eğitim sisteminde yer alarak uygulandığı görülmektedir (Kaplan, 2014:22). Günümüzde ise eğitim sisteminin müfredatında Bauhaus okulunun bu fonksiyonelliğinin yer alması giriş dersi olması bakımından öğrencilerin gelişimleri için önemli bir rol oynamaktadır.

2.2.2.2. Sanat Eğitiminde Bauhaus Okulu

Günümüzde Bauhaus okulu aracılığıyla sanat eğitimi temellerinin atılmasında ayrıca Avrupa’da ikinci dünya savaşı öncesinde pek çok sanat akımının ortaya çıktığı dönemde Almanya’da kurulmuş bir sanat eğitim kurumudur. Bauhaus Okulu Walter Gropius yönetiminde 1919 yılında Weimar’da kurulmuştur. Bauhaus okulunun ortaya çıkmasındaki önemli faktörler ise endüstriyel üretimi birleştirmek ve faydacı sanat ile yaratıcılığı uzlaştıran bir kurumdur (Soylu ve Çomak, 2018). Sanat eğitiminde ve tasarımın okul müfredatlarında okutulmasında Bauhaus okulunun büyük ölçüde katkısı vardır. Sanat eğitiminin temelinde verilen bu ders bireyler üzerindeki pragmatik yaklaşımlarla yaratıcılığı konusunda destek sağlamaktadır.

Sanat ve tasarım çevremizde var olan her şeyi belirli ilkelere bağlı kılarak güzeli bulmayı ve sanatsal uzlaşmayı sağlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda sanat eğitiminde ve diğer tasarım içerikli bölümlerdeki sanatçılar ile sanat eğitimcilerini öğrencilerle buluşturmayı başarmıştır. “Yirminci yüzyıl modern sanat tarihi içerisinde önemli bir yere sahip olan Paul Klee, sanatçı kariyerinin yanında, Bauhaus’ta verdiği temel sanat eğitimi ve tasarım dersleriyle de önem arz eder (Soylu ve Çomak, 2018, s.261).” Paul Klee’nin öncülüğünde Bauhaus okulundaki bu sanat anlayışı günümüze kadar gelmiştir. Öğrencilerin daha analitik ve çok yönlü görmesini sağlamak amacıyla tasarım kavramını daha geniş bakış açısıyla ele almıştır. Bilgiyi yalnızca teorik olarak ortaya koymak yerine daha münteşir şekilde ele alarak teorik bilginin daha verimli olabilmesi için uygulamalı olarak da işlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Ayrıca olağan sıradanlığın bağdaştığı her şey yaratıcılığı azaltmaktadır.

Yapıcı düşünceden yola çıkan Bauhaus Okulu, başta resim, heykel ve mimarlık olmak üzere üç ana sanat dalı altında bir araya gelmiştir. Böylece Bauhaus endüstri çağı görüşünün oluşturduğu önemli bir eğitim merkezi haline gelmektedir. Heykel ve resim alanları bilinenin dışına çıkarak çeşitli malzemeler kullanmak amacıyla kendi yerini alarak sanata kolektif yönden hizmet etmeye başlamıştır. Böylelikle Bauhaus kişilere insancıl bir yaklaşım yükleyerek sanatçıya görev ve sorumluluk yüklemeyi amaçlamaktadır. Dolayısıyla ev ve kentlerdeki fazlalıklardan kurtularak daha minimal

bir hayat sürmemize neden olmuştur (Gombrich, 1986: 445 akt Aydın vd. 2014, s.109). Sanatı endüstri ile birleştirmek üzere yola çıkan bu okulda tasarım alanlarını birleştirmeyi hedeflemiştir. Bunun sonucunda Bauhaus okulu düşünce ve işlevselliğin uygulama ile nitelendirilmesi sonucunda endüstri çağının oluşturduğu düşünce mekanizmasında bulunmaktadır.

Temel tasarım ve temel sanat eğitimi Bauhaus eğitim sistemi içerisinde ilerletilerek nihayetinde prensipleri ve bilimsel metotları çerçevesinde oturtulmuştur. Sanat eğitimi yolculuğuna başlayan tüm öğrenciler temel tasarım eğitiminden geçmektedir. Dolayısıyla bu dönemdeki adayların daha önceki sanat bilgi birikimini bırakarak her şeye sıfırdan başlamaktadır (Çomak ve Soylu, 2018, s.268). Dolayısıyla Bauhaus okulu tasarım ilkeleriyle ve elemanlarıyla çok boyutlu bir imge oluşturmaktadır. Böylelikle içeriğindeki yöntem bilimi kazanımları açısından birçok alanda tasarımı etkin kılarak etkili bir uzanım oluşturmaktadır. “Bauhaus Okulu Weimar’da, çeşitli dallarda tasarım atölyelerini bir çatı altında toplayarak etkileşimli ve disiplinler arası bir tasarım eğitimi anlayışının öncüsü olmuştur (Gürcüm ve Kartal, 2018, s.1783). Disiplinler arası sağladığı çok kapsamlı kolektif kavramların bir araya gelerek atölye dışında da taşınmasının öncüsü olmuştur.

Geçmişte var olan eğitim sistemlerine göre sanatçılar ile zanaatkarlar arasında bir ayrım vardır. Bauhaus eğitmenleri bunun sonucunda ayrılığı gidermek için hem pratik hem de teorik olarak teknoloji ve sanatı bir araya getirmek için çok çaba harcamıştır (Şahinkaya, 2009, s.8). Hayatın ve yaşamın kalitesini arttırmak için çeşitli görüş ve yöntemler belirlenmiştir. Bauhaus’ta geliştirilen ders içeriğindeki temel sanat eğitimi günümüzde güzel sanatlar eğitimi veren ortaöğretim, lisans, lisansüstü öğretim kademelerinde verilmektedir. Sanat eğitiminin verildiği öğretim programlarında alınan temel sanat eğitiminin temelleri Bauhaus okulu aracılığıyla atılmıştır. Dolayısıyla Bauhaus, temel sanat eğitimi için önemli ve gereklidir.

Sanat alanlarındaki gelişmelerle birlikte mimari, plastik sanatlar ve tasarım gibi alanlarda yeni bir görüş oluşturarak yeni bir eğitim sistemi geliştirmişlerdir. ‘Teknoloji ve sanat-Yeniden bir birlik’ sloganıyla yola çıkan Bauhaus, Walter Gropius, Mies Van Der Rohe ve Deutscher Werkbund gibi kuramcıları da bünyesinde barındırmaktadır. Gelecekteki ev tiplerini ve geleceğin yaşam biçimlerini dizayn ederek modern insan yaşamının hayatını tasarlamak üzere 20.yüzyılın en dikkat çekici akımlardan birini

[illegible]

20. yüzyılın başı Art Nouveau'nun sönüp, Sanat ve Zanaat akımının yeniden canlandığı, sanat eğitiminin akademilerden atölyelere doğru kaydığı bir ortamdır. Bauhaus, savaş sonrası eğitim programlarında reform yapmayı, eğitilmiş teknik ustalar yetiştirmeyi hedefleyen bir kurumdur (Gürcüm ve Kartal, 2017). Bauhaus okulunu tam olarak zanaat ile ifade etmek doğru olmasa da öğrencinin gelişimsel ve bilişsel olarak nitelendiği imgeleri uygulamayı etkileşimli olarak sürece dahil edilmesinde katkı sunmuştur. Ayrıca atölye sistemi ile öğrencilerin kendi becerilerini bulmasında önemli bir yol çizmektedir. Sanat eğitimi ders programı (şekil 2.1) ile yaptığı reformda ses getirmiş ve temel sanat eğitimi ders içeriğinin günümüze kadar ulaşmasında etkili olmuştur. “Bütün görsel sanatların esas amacı yapının tümüne katkıda bulunmaktır (Bektaş, 1991 akt Aydın ve Bulat, 2014, s.109).” Fonksiyonel olarak sanatın ve tasarımın çok yönlü boyutunu içeren kavramlarda bir bütünlük oluşturmak amacıyla sanatı süs malzemesinden ziyade diğer sanatlar ile birleştirerek disiplinler arası bağlantıyı yapılandırmaktadır. Bundan dolayı bu anlayışın kabul görmesinde bireyin görme duyusu ile form bilincini geliştirerek süreç içerisinde daha eleştirel ve bilinçli hareket etmesini sağlamaktadır.

Güzel sanatlara hazırlık dersi olarak kabul edilen temel sanat eğitimi dersi sanat eğitimi bakımından ve tasarım elemanları doğrultusunda önemli bir yere sahiptir.

2.2.3.1. GSL Temel Sanat Eğitimi Ders Kapsamı

Güzel sanatlar liselerinde tasarım dersi kapsamında okutulan giriş dersi olarak nitelendirilen temel sanat eğitimi dersi sanat eğitimi yolunda ilerleyecek olan adaylar için büyük bir önem taşımaktadır. Öğrencilerin Bauhaus'tan günümüze kadar varlığını koruduğu tasarım elemanlarının, sanat eğitimi öncülüğünde ilerleyecek her öğrencinin öğrenmesi gereklilik oluşturmaktadır. Temelde öğrencinin tasarımın belirli ilke ve öğelere bağlı kalarak ilerletmesi adına uygulamanın ağırlıkta olduğu bir derstir.

Türkiye'de temel sanat eğitimi dersi ilk kez 1957 yılında İstanbul Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu ders programına dahil edilmiştir. Daha sonra birçok tasarım bölümünün öğretim programına dahil edilmiştir (Atar, 2004). Özellikle güzel sanatlara hazırlık süreçlerinde ve temel eğitim derslerinde sanat ile ilgili bölümlere geçişlerde seçkin bir mütearife oluşturmuştur.

Kapsamlı olarak verilen sanat eğitiminin Güzel Sanatlar Lisesi 1.sınıfında bir yıl arayla verilen ve sonraki dönemlerde yürütmeye yönelik hazırlayıcı eğitim olarak oluşturulmaktadır. Dolayısıyla görsel sanatlar öğretimi kapsamında, tasarım elemanlarının işlevlerini, görsel yönü ağırlıklı ve gözle planlamanın mantık konseptini çeşitli yöntemlerden her türlü malzemeyle çözümlemektedir. Bu doğrultuda bireyler yapılan çalışmalardan hoşnut olarak daha yaratıcılığı yüksek ve işlevsel algılar aracılığıyla ilişkiler kurmaktadır (Atar, 2004). Temel sanat eğitimi öğrencilerde gizli kalmış yetileri meydana çıkarabilmek adına üstbilişsel yeteneklerini belirli ölçütler ile tasarıma dönüştürmeyi hedefler. Tasarımı hangi amaç ve yöntemlerle geliştirebileceğini ve bu amaç doğrultusunda kişisel yeterliliğini sunabileceği ortamı oluşturur. Temel tasarım elemanları, bireylerin fikir ve kazanımlarını belirli metotlarla dönüştürüp öğrendiklerini tahayyül becerileriyle birleştirerek iki boyutlu düzleme aktarabilmesini sağlamaktadır.

2.2.3.2. GSL Temel Sanat Eğitimi Dersi Öğretim Programı'nın Genel Amaçları

Güzel sanatlar liselerinde okutulan temel sanat eğitim dersinin başlıca hedefleri arasında öğrenciyi gelecekte sanat eğitimi üzerinden hedeflenen temel kazanımları içermektedir. Bu program ile öğrencide kazandırılması gereken hedeflerde sanat hakkında daha kapsamlı ve genel bilgilerini sentezleyip birikim kazandırılması hedeflenmektedir. Böylece bireylerde sanatın kendi bütünlüğü içerisinde var olan

becerileri ve bilgileri bir araya getirerek kuralları kavramasını sağlamaktadır. (MEB, 2016).

Bu hedeflerden bazıları şunlardır;

- Farklı araç ve gereçleri materyaller içerisinde daha etkin kullanmak.
- Tasarım elemanlarını kapsamlı şekilde kavraması.
- Estetik duyarlılığı kazanan öğrencinin farkındalık düzeyinin artması.
- Doğayı tanımlayarak ve nesneyi çözümleyerek ilerlemesi.
- Nedenselliğin ardında görsel imgelemler üzerinde araştırma ve gözlem yoluyla dikkatini geliştirmeyi sağlamak.
- İmgesel ve hayal gücünden yola çıkarak, tasarım elemanları kapsamında ortaya yaratıcı ve özgün fikirler üretmek.
- Ortaya koyduğu çalışmalarda kendine güven duygusu, düşünce ve izlenimlerini serbest bir şekilde özgün ve orijinal olarak ortaya koyabilmek.
- Nesneler üzerinde geliştirdiği düşünce biçimleriyle nesneyi sanatsal ve nesnel olarak algılayıp özgün formlarda işleme ve yorumlama becerisini kazanmak.
- Sanatın dört temel disiplinlerinden biri olan eleştiri disiplinini seçme, birleştirme ve ayıklama becerisi kazanarak eleştiri becerisini geliştirmek.
- Seçtiği materyalleri amacına uygun kullanabilme ve malzemenin içerisinde anlam çıkarabilmek.
- Çalışmalarda çözümleme ve eleştiri becerisiyle sanat ve zanaat arasındaki farkı çözümleyip ayrıştırabilmek.
- Çevresinde sürekli hareket halinde olan evrende kendi benliğinin farkında olması, çevreye ve topluma karşı estetik değer yargısıyla yeni bakış açısı oluşturmak (MEB, 2016).

Genel amaçlar ile işlenen temel sanat eğitimi ders programının ve ders kitabının bu amaçlar doğrultusunda hazırlanılması gerekmektedir.

Tablo 2.2. Temel sanat eğitimi dersi öğretim programının öğrencilere kazandırmayı hedeflediği beceriler (MEB, 2016).

Eleştirel Düşünme Becerileri
• Farkındalık kazanma ve estetik sezgiler • Çözümleme ve görsel okuryazarlık • Koalisyon yapma ve yaratıcı düşünme becerisi • Muhabere ve müşahede yapma • Dönüşüm algı teknoloji ve bilgi.

Öğrenciyi hedefe daha uygun hale getirip sistematik olarak güven duygusunu sağlaması ve özgün fikirler üretebilmesi için temel metotlar oluşturmaktadır. Nesneler üzerinde sağladığı bütünlük algısını imgeler yoluyla sanatsal ve nesnel olarak ortaya koymaktadır. Seçtiği nesneler üzerinden kavram ve görsel algıyı çevresel, toplumsal bakımdan estetik bir duyarlılık kazanarak ilerlemektedir.

Temel sanat eğitimi dersinin kazandırmayı hedeflediği beceriler çeşitli kazanımlar ve becerilerle kazandırmayı hedeflemektedir. Dolayısıyla bireyin ait olduğu ve farkına varmaya başladığı çevrede eleştirel şekilde yaklaştığı kavramları araştırmada kolektif bir çizgide yardımcı olmaktadır. Bulguları yorumlamak ve eleştirel bakış açısı problem çözme becerisini geliştirmektedir. Böylece farkındalığı artan bireyler kendini ifade etme gücünü modernleştirmektedir. Çevre ve topluma ait estetik duyarlılığı gelişen bireyler ise her şeyi daha müteferrik şekilde analiz ederek kişisel gelişimlerine katkı sağlamaktadır.

2.2.3.3. GSL Temel Sanat Eğitimi Dersi Öğretim Programı Yapısı

Ders programı kapsamında ünite temelli yaklaşım esas alınmaktadır. Ünite ve program kapsamında her içerik ünite başlığı altında açıklanmıştır. İçerik ve konu kapsamı ünite konu başlığı altında değerlendirilmiştir. Ders kitabı program dahilinde toplam yedi üniteden oluşmaktadır. Kitap ve ünite kapsamında ünite numarası, kazanım numarası, konu numarası ve kazanım ifadesinden bahsedilmektedir (MEB, 2016).

2.2.3.4. GSL Temel Sanat Eğitimi Öğretim Programı Konu ve Ünite Kazanımları

Ders programı kapsamında ünite temelli yaklaşım esas alınmaktadır. Ünite ve program kapsamında her içerik ünite başlığı altında açıklanmıştır. İçerik ve konu kapsamı ünite konu başlığı altında kapsamlı olarak değerlendirilmiştir. Ders kitabı uygulama programı dahilinde toplam yedi üniteden oluşmaktadır. Kitap ve ünite boyutunda, ünite numarası, kazanım numarası, konu numarası ve kazanım ifadesinden bahsedilmektedir (MEB, 2016). Dolayısıyla öğretim programı yapısı konu ve başlıkların sistematik olarak yerleştirilmesi sonucunda düzenlenmiştir.

Eğitim düzencelerin önemli girdileri dahilinde ders kitaplarında yer alan öğretmenler tarafından öğretim programı dahilinde olup öğretim programlarının değerlendirilmesi ve öğretmenlerin de bu sürece dahil olması kazanımlar açısından önemlidir (Demir, 2010, s.19). Konu ve ünite kazanımları öğrencinin seviyesine uygun olup belli bir aşamada olmalıdır. Ders kapsamında öğrencilerde kapsamlı bilgi birikimi oluşturmak üzere kronolojik sıralama oluşturulmalıdır. Ünite ve konu kapsamında sırasıyla konu ve kazanımlar öncelikli şekilde belirlenmektedir. MEB'e (2016) göre sanatçı, sanat ve sanat eseri olarak düzenlenmiştir. Birinci ünite kavram bilgisinin sanat, sanatçı ve sanat eseri kavramlarını gerçek tanımlarıyla öğretmeyi amaçlamaktadır.

Sanatın temelini oluşturan ve sanat eğitimi bakımından Bauhaus okulundan günümüze gelen tasarım elemanlarının ders içeriği kapsamında ikinci ünite içerisinde sanatın elemanlarını içermektedir. Sanatın elemanları ders kapsamında alt başlıklar şeklinde belirtilmektedir. "Nokta-çizgi, leke, doku, biçim ve form, oran-orantı, mekan, hareket (MEB, 2016)."

Konu ve ünite kazanımları Milli Eğitim Bakanlığı temel sanat eğitimi ders kitabında şu şekilde ünitelere ayrılmıştır;

1. Kavram Bilgisi
2. Sanatın Elemanları
3. Renk Bilgisi
4. Perspektif
5. Kompozisyon İlkeleri
6. Kompozisyon Çeşitleri

7. Modüler Çalışmalar (MEB, 2016). Dolayısıyla temel sanat eğitimi ders kitabı içeriğinde ders başlıkları bu şekilde kronolojik ve sistematik bir düzende öğrencinin teorik derslerden uygulamalı derslere geçişiyle düzenlenmiştir.

2.3. Tasarım

Var olan olgu veya olayları geliştirmeye ve imgeleri çeşitli kavramlar üzerinden açıklamayı sağlamaktadır.

2.3.1. Tasarım Kavramı

Tasarım kavramı, sanatın şafak vaktiyle doğmaya başlamış ve tüm disiplinleri kendi içerisinde koruyarak birçok alanda becerileri ortaya çıkarmaktadır. Bir maddenin içeriğini nasıl nesne ve simge diye ayırmak yanı sıra, tasarımı da kavramdan ayrı düşünmek o derece zordur. Dolayısıyla bu içeriği ayırmak için nesne ve simgeyi bağımsız olarak düşünmek ne kadar yanlış bir karara aynı şekilde tasarımı da kavramdan ayrı düşünmek bu denli yanlıştır (Langer,1953, s.397 akt Altaş ve Turan, 2003, s. 2).

Tasarlamak bir şeyin kendisinin değil vizyonunu oluşturmaktır. Çeşitli dillerde kullanılan tasarım kelimesi ise Latince signare kelimesinden türemektedir. Latince Signare ‘işaret etmek’ anlamına gelmektedir (Eceoğlu, 2012). Tasarım ve kavram simgelerin nesneler üzerinden bütün halinde bir araya gelmesinden dolayı ötekini tamamlamaktadır. Tasarım, gösterimlerin uygulandığı süreçlerin içerisinde var olanı yorumlayarak yeni bir imgelem kazandırmayı sağlamaktadır. Somut nesnelerin şekil değiştirmesi olarak dönemin kendi içerisinde tasarımı kolektif olarak tasarlayarak sezgilerin ve kavramların gösterimini betimlemektedir.

Tasarımın sözcük anlamı ise; Tasarımlamak kavramı veya tasarımı formun tasavvuru ile oluşmaktadır (Civcir, 2015). Tasarımın sözcük anlamında belirtilen tasavvur ise tasarım sürecinde zihinde oluşturulan hayali imgelerin bir araya getirilmesidir. Hayali olarak oluşturulan kompozisyonlar bilinçaltıyla bütünleşip sezgisel olarak tasarıya dönüştürülmesi tasavvuru oluşturmaktadır.

Tasarım zihinde birleşen döngüsel algıların belirli bir kesinliği olmadan duylara hitap eden şeylerden oluşmaktadır.

Kant’a göre; duyular aracılığıyla hoş giden şeylerin tümü hoştur. Duyular insanların ilgi ve isteklerine bağlı olarak meydana gelmektedir. Duyular yoluyla duyuların hoşuna giden her şey hoştur.

Tasarım kavramı tüm disiplin alanlarında muhtelif bir sevgi oluşturmaktadır. “Görsel düşünen kişi, araştırma aşamasında imgelemi bir kavramla zihinde resmetmeye çabalamaktadır” (Altaş ve Turan, 2003, s.2). Belirsiz nesnelerin bir araya gelerek oluşturduğu imgenin hoş a giden ortak bir ölçüte indirgenmeyip tüm disiplin alanlarını içeren kapsamlı bir kavramdır.

Tasarımlama kavramı veya tasarımılanan biçim, hayal edilen (tasavvur) anlamına gelmektedir. Ayrıca tasarlamak, zihinde hazırlayıp gösterime sunmak anlamına gelmektedir (Civcir, 2015). Her bilinçli kararın ardında tasarımı oluşması bilinçaltındaki imgelerle yakın ilişkilidir. Düşünce ve tasarımı bu kadar iç içe olmasının nedeni de bilinçaltı ile bilinçli kararın birbirine çok fazla yakın olmasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla zihinsel süreçte imgeler yoluyla belirli biçime dönüşen formlar ortak bir kompozisyon oluşturmaktadır. Tasavvur ile oluşturulan ögeler belirli ölçütlerle indirgenmektedir. Sonsuz zekanın değerli imgelerinden yararlanan tasarımı, kendine özgü bir kalıp çizerek içerisinden en yaratıcı olan fikri ortaya çıkarmaktadır. Tasavvur, süreç içerisinde zihnin hayal gücü ile bilinçaltında beliren imgeselin düzenlenme sürecini oluşturmaktadır.

İmgesel düşünen kişi, tasarımı araştırma aşamasında belirlenen bir kavram perspektifinde zihinde resmetmeye uğraşmaktadır (Altaş ve Turan, 2003, s.2). Tasarım kendi içerisinde düşünceden somutlaşmaya başladığı sürece çizim, maket, eskiz ile birlikte “Tasarı” halini almaktadır (Civcir, 2015). Bu nedenle hayal gücü ile soyut evrelerin somut olguya dönüştürülmesiyle oluşan olgu tasarımı kavramını ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla tasarımı bir kimsenin imgesel olarak düşündüğü kavramların veya zihinde oluşturmak istenilen biçimlerin kaleme alınan ilk şekli anlamına gelmektedir. Civcir’e (2015) göre tasarımı sürecinde tasarımı kavramı belirsiz şekillerle başlayıp net bir şekilde somut olguya dönüştüğü ilk basamağı olarak ifade edilmektedir. İlk seferde zihinde oluşan ve tam kesinliğini alamamış olan tasavvur ardından tasarımı kağıt üzerinde ifade etmektedir.

Tasarım dolayısıyla tasarılama eyleminin tasarımı araştırması sistematik ve sürekli devam eden bir süreci oluşturmaktadır. Dolayısıyla tasarımı görünüşün çeşitli şekilde görünüşünün belirlenmesi ile tasvir edilmektedir (Bayazıt, 2004). Tasavvur sürecinde oluşturma eylemi tasarımı ilk seferde kusursuz olmamaktadır. Bilinçaltı ve imgesel yoluyla meydana gelen bu tasavvur süreci bilinçli bir şekilde kağıda aktarılmaktadır. Tasarım böylece tasarımı ve tasavvur süreçlerinden yola çıkarak

karmaşık nesnelerin ve çizgilerin içinde kaybolmak yerine her parçayı iyi analiz edebilmeyi sağlamaktadır. Üretkenlik ve yaratıcı düşünce meydana gelen bir düşünceyi ve hareketi eyleme dönüştürmektedir. Karşılaşılan bir problemi çözmek için meydana gelen komutların bilinçaltında belirli bir süzgeçten geçerek problemin çözümünde net olması için somut olgular tetiklenmektedir.

Mimesis kuramı çoğu zaman basit bir yansıtma-taklit olarak anlaşılrsa da kelimenin sözcük bilimine bakıldığı zaman ilk önce ‘mimos’ olarak kullanıldığı ve göz boyayan doğa olarak da kullanıldığı görülmektedir (Bayer, 2015). Tasarım sürecinde bahsedilen tasavvur kavramından sonra yansıma olarak düşünüldüğü zaman Platon’un mimesis kuramı önemli bir ölçüt oluşturmaktadır. Var olan imgelerden bağımsız olarak düşünülmemeyen tasarım, düşsel öğelerin oluşmasında evrenden yararlanmaktadır. Çizgi, şekil ve kavramların bir bütün olarak var olması doğadan ve evrenden ayrı düşünülmemektedir. Dolayısıyla Platon’un mimesis yani diğer adıyla yansıma kuramı bu olguya örnek verilmektedir. Mimesis Kuramı, insan zihninde oluşan tüm olgu ve idealar evreninde gerçeğin bir parçası olup birbiriyle bağlantılı olduğunu savunmaktadır. Bu nedenle mimesis teorisi de tasarım elemanlarını oluşturan tüm ilke ve öğeleri içerisinde barındırarak insan zihnindeki evrenin yansımasını oluşturmaktadır.

2.3.2. Tasarım Yöntemi

Temel sanat eğitiminin sürekliliği içerdiği tasarım boyutu, yöntem biliminde sorun çözme ve aşamalarında kullanılmaktadır. Son yıllarda tasarım, yöntem biliminde çok kapsamlı bir süreç olan sorun çözmenin bir dalı olarak tasarım sürecine dahil olmuştur. Bu süreç bireylerin sezgisel yöntemler ile geleneksel yöntemlere yaklaşımında yerini önemseyen ve yeni yaklaşımlarda eski örneklerini incelemesinin tip çözümlemelerinde de yanlış olmayan yönü vardır. Tasarım yöntemi içerisinde arge sürecinin toplum ve kültür dağarcığının arttırılması, uygulamaların dahil edildiği bir yaratıcı süreçtir (Civcir, 2015, s.14). Dolayısıyla muhteva sistemli uygulamaların sürdürüldüğü kapsamlı oluşumlar ile tasarlama sürecine sezgisel bir boyut kazandırılmaktadır. Estetik duyarlılığı gelişmiş, farkındalık düzeyine ulaşmış bireyler doğa ve sanat ilişkisini daha nitelikli çözümlemektedir.

Walter Gropius’a göre Bauhaus okulunun kapanmış olmasına rağmen hala büyüyen ve hiç yok olmamış bir ekol olması kalıcılığını doğrulamaktadır. Dolayısıyla

bu ekoller tasarımın her yönünü ve mimariyi etkilemeye de devam edecektirler (Civcir, 2015).

Bauhaus okulu temel sanat eğitimi ekolleri aşağıda gösterilmiştir;

- Görevsellik (Fonksiyonalizm) William James
- Yapıcılık (Struktualizm) Wilhelm Wundt- Fitchener
- Hormit Ekolü, Mc Dougal
- Davranışçılık (Behaviorizm)
- Gestalt Ekolü (Bütüncülük ve şekilcilik)
- Psikanalist Ekol (Davranışların açıklanmasında bilinçaltı olgusunu vardır.)
- 1944 Metodu ve Felsefesi, McKim, Arnheim, Guilford, Osborn, Paunkare, Koberg, (Civcir, 2015).

Bauhaus dönem sanatçıları, tasarım elemanlarını renk ve biçim olarak ele almıştır. Biçimi oluşturan öğeler çizgi, nokta ve yüzeydir. Nokta, aktif konuşma sırasındaki durgun ve suskunluğa işaret etmektedir. En sade fakat en yoğun öğedir. Böylece nokta yüzeye düşen ilk dokunuşu ifade etmektedir (Kara, 2011, s.11). Sanat, var olduğu dönemden itibaren toplumdaki her alanı derinden etkilemiştir. Birçok disiplinle bir arada yaşamaya devam eden etkileri toplumun işlevsel olarak birçok alanında kendine yer bulmuştur. Sanatta ortaya çıkan akımlar ve düşünce sistemi mimari, edebi ve kültürel olarak toplumun bakış açısını da yönlendirmiştir. Böylece ortaya çıkan her yeni akım toplumun izlerini dolaylı olarak dönüştürmüştür.

2.3.3. Tasarım Elemanları

Tasarım tanım bakımından düşsel evrede canlandırılan öğelerin projesi, çizimi ve üç boyutlu görüntüsü olarak iki boyutlu düzleme aktarılan tüm imgelerin tümüne verilen isimdir (Balkan, 2016). Tasarım elemanları belirli bir mesajı görsel konsept içerisinde dönüştürerek görsel tasarım pratiğini sağlamaktadır. Tasarı ve nesnelerin dönüşümleri belirli ölçütlerle nesneleri bir araya getirip hiyerarşik bir düzende ölçütleri uzmanlık alanı gerektiren tasarım elemanları aracılığıyla mesajı iletmektedir. Dolayısıyla tasarlama somut olarak düzleme aktarılmadan önce imgelerin zihinde tasavvur süreciyle eyleme aktarılmasıdır.

2.3.3.1. Nokta

Nokta, doğadaki en yalın ifadesiyle tasarım ögesi olarak tanımlanmaktadır. Küçük bir nokta ile başlayan bu boyutsuz tasarım elamanı yüzey oluşturabilecek bir etkinlikte kullanılmaktadır.

Nokta boşlukta bir yörüngeyi gösterir. Noktanın belirli bir konumu yoktur. Boyutsuz olması ve sonsuz uzunlukta dönüşmesi nedeniyle ifade ettiği algı durgun ve yönsüz bir işaret merkezidir. Bu özelliklerin dışında nokta, iki çizginin kesişimi ile bir çizginin iki ucu ve bir yüzeyin köşeleri şeklinde de ifade edilmektedir. Dolayısıyla nokta merkez algısı oluşturmaktadır (Ching, 2002 akt Kalay, 2019:34). Sınırsız öğelerin bir araya gelmesiyle her çizginin belirgin olgusu nokta ile başlamaktadır. Durgun yüzeyde harekete geçen simgeler noktanın işaretiyle ortaya çıkmaktadır.

Küçük bir birim başlangıcı ifade ederken görsel kompozisyon görsel anlatım öğelerini içermektedir. Geometride nokta iki nokta üzerinden belirleyici bir işareti ifade etmektedir. İki çizginin birleştiği yer yüzeylerin köşesini ve işaret alanını belirlemektedir (Rodop, 2017, s.23).

2.3.3.2. Çizgi

Basit temelden küçük birimlerin kolektif olarak bir araya gelmesiyle bütünsellik içinde oluşan nokta ögesinin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Çizgi, geometrik ve plastik bir kavram olarak yapıtların temel şeklini belirten bir araç olarak ifade edilmektedir. Kolektif şekilde birçok araç ve malzemelerle sonsuz çizgi türleri oluşmaktadır. Dolayısıyla çizgi başlangıcı anlatı ve denge unsurlarının önemli bir parçasını oluşturmaktadır (Artut, 2004, s.125 akt Balkan, 2016, s.29). Noktanın yüzeyde oluşturduğu çizgisel aşamaların süreç içerisinde dönüştüğü olgu çizgiyi meydana getirmektedir.

Çizginin kompozisyon içerisindeki anlatım olanaklarından hem nesnel (objektif) yollardan hem de öznel (sübjektif) olarak faydalanılmaktadır. Öznel olarak sınırsız farklı seçeneklere imkan sağlarken, nesnel olarak ise teknik resim ve projelerde kullanılmaktadır. Nesnelerde ise kimlik aracı olarak tasarımlarda kullanılmaktadır. Çizginin etkileme gücü ise tasarı içerisinde anlatı fırsatlarını geliştirirken, diğer niteliklerini değiştirmeye yönelmektedir (Rodop, 2017, s.23). Böylece noktanın küçük birimleriyle bir araya gelen çizgi kompozisyonlarda etkileme gücünü arttırarak denge ve yönelme ifadesiyle gücünü arttırmaktadır.

2.3.3.3. Doku

Doku nesnelerin ve yüzeysel olarak belirli özelliklerinin somut olarak ortaya çıkmaktadır. “Her varlığın karakteristik bir dış yapı oluşumu vardır” (Balkan, 2016, s.31). Plastik sanatların ve tasarımın insanın beş duyu organına hitap etmesiyle düzenin ve anlatım dilinin tamamını oluşturan tasarım elemanıdır (Civcir, 2015, s.131). Doku soyut olarak görünebildiği gibi somut bir şekilde dokunarak da algılanabilmektedir. Zihinsel olarak sert ve hafif olarak sınırlandırılmalarda yüzey ve hacimlerin sahip olduğu yapısal özelliktedir. Nesneler üzerindeki doku, varlığın oluşturduğu görsel algı eşliğinde maddelerin rengine bağlı olarak da değişebilmektedir. Dolayısıyla nesnelerin yapı ve maddeleri üzerinden görsel ve dokunsal olarak algılanışta farklılıklar oluşturmaktadır (Gürer & Gürer, 2004 akt Kalay, 2019, s.51).

Tasarımda kullanılan dokusal ve doku etkisinin bileşenleri doğrudan var olan özellikleri bakımından doğru orantılı olmaktadır. Kompozisyonda istenilen etki ise doku sayesinde bileşenlerin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır (Kalay, 2019, s.51). Tasarı ve nesnelerin ileticiye algı ve yönlendirici etkisiyle oluşturduğu izlenimin tasarım öğeleri üzerinde etkili biçimde hissedilmesi de doku ile yakından ilişkilidir.

2.3.3.4. Renk ve Ton

Tasarım öğeleri içerisinde en önemli elemanlardan birisi renktir. Renk görsel algı üzerinde yönlendirici ve etkileyici gücüyle kompozisyonda önemli bir öğe oluşturmaktadır.

Renk, görme duyusuyla algılanabilen her şeyin tamamıdır. Doğada var olan çeşitli görme sistemlerinde renkler farklı olarak algılanmaktadır. Teknolojik gelişmeler ile birlikte renkler ve uygulamalar da artmıştır. Bundan dolayı teknolojik gelişmeler gözle görülmeyen tüm renkler kamera aracılığıyla geliştirilmektedir (Kalay, 2019, s.52).

Renk içgüdüsel olarak görsel hiyerarşiye sahiptir. Muhtelif renkler insan üzerinde belirli psikolojik etkiler canlandırmaktadır (Gökaydın, 2002, s.120). Böylece renklerin ve psikolojinin bu denli nedenselliğe bağlı olduğu bir bağlamda dikkatin de yönlendirici etkisi de bulunmaktadır. Ton ve tonlama ise rengin belirli değerler arasındaki geçişleri ifade etmektedir. Kontrast renkler ve armonik renklerin arasındaki ton geçişleri de bu geçişler arasındadır (Gökaydın, 2002, s.119).

2.3.3.5. Biçim

Biçim tasarım ve kompozisyon içerisindeki nesnelerin belirli bir düzende bir araya getirilerek oluşturduğu düzenleme aşamasıdır. “Tasarımı bir arada tutan, biçim olgusudur” (Gökaydın, 2002, s.85). İki boyutlu düzlem üzerindeki nesnelerin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Sözlük anlamı ise dış görünüş ve şekil olarak tanımlanmaktadır. Tanımdan yola çıkarak anlaşılacağı üzere biçim çizgilerin bir araya gelerek oluşturduğu eylemdir.

Her sanat yapıtı çizgiyi ortaya koyup sınırlandırmasıyla biçime sahip olmaktadır (Civcir, 2015). Görsel elemanların her bir iş içerisinde doku, ışık ve biçimi sergileme ve malzeme üzerinden farklı boyutlar içermektedir. Doku ve malzeme yan yana ortaya çıkarken bunlara ek olarak da üç boyutlu nesneler baskın olarak ifade edilmektedir (Dereci, 2014). Dolayısıyla biçim çok yönlü olarak iki ya da daha fazla öğenin birleşmesiyle üç boyutlu olarak ortaya çıkmasıyla oluşmaktadır.

2.3.4. Temel Tasarım İlkeleri

Tasarım belirli ölçütlerde imgelerin problem çözme yeteneği olarak ele alındığı sırada belirli bir sarmaşık içerisinde düzenlenmesini ve çözümlenmesini ise tasarımda ilkeler ile öğeler sağlamaktadır. Bu tasarım içerisinde problemin çözümlemeye dayalı olduğu varsayılırsa ilkeler ve öğelerin ise düzenleme kısmında var olması beklenmektedir. Tasarımın çözümlenmesi ve düzenlenmesi ise tasarım ilkelerine dayanmaktadır.

Tasarım ilkeleri, belirli bir düzen içerisinde tasarımın üzerinde uygulandığı sırada bazen tüm ilkeler kullanılırken bazen ise yalnızca birkaç tanesi kullanılmaktadır (Civcir, 2015). Tasarımın çoğunlukla büyük bir bölümü tahayyül sürecindeki imgelerin bir araya getirilmesiyle gerçekleşmektedir. Bu süreç içerisinde tasarımcının oluşturduğu tasarı tasavvur ile meydana gelmektedir. Tasavvur sürecinde tasarımcının oluşturduğu sezgisel imgeler somut düzleme aktarıldığı sırada tasarı ilkelerinin doğru kullanılması problem çözme yeteneğini büyük ölçüde etkilemektedir.

Temel tasarım, tasarlama eylemini ve yöntemini öğretmekle çabalayan çağdaş bir disiplindir (Sözen ve Tanyeli, 2010, s.298 akt Balkan, 2016, s.3). Tasarı ilkeleri böylece değerlendirme kısmında da büyük önem taşımaktadır. Bu değerlendirme, estetik ve işlevsellik bakımından çalışmaların eleştirilmesinde kritik rol oynamaktadır. Bir tasarımın belirli ölçütlerle tasarımcının tasavvur sürecinden sonra somut şekilde

ortaya koyulduğunda tasarı ilkeleri ve öğeleri bakımından tasarımın değerlendirilmesidir.

2.3.4.1. Denge

Denge; tasarımda form, yön, doku, ölçü, aralık vb. öğelerin bulunduğu karşıt iki gücün denk gelmeleri ve birbirlerine üstünlük sağlamamalarından geçici ve göreceli durumdur. Tasarımın aşırı biçimlere bürünmesinden ziyade görsel içerisinde eşit bir ifade sağlayarak görselde nesnelerin orantılı şekilde tamamlanmasıdır (Güvenç ve Yardımcı, 2016). Tasarım içerisinde karşılıklı imgelerin belirli bir ölçüde dizginlenmesidir. Bu ölçüt iki karşıt gücün dengelenmesiyle sağlanmaktadır. Biçim ve imgelerin belirli ölçütlerle karşıt gücün dengelenmesinin ardından birbirine denk bir şekilde tamamlanmaktadır.

Denge görsel yollarla ortaya çıkan sanatsal çalışma üzerinden bütün parçaların belirli bir uyum içerisinde sunulmasıdır. Resim çalışması içerisindeki tüm renk, biçim, gölgeler ve açık-koyu ölçütlerin belirli düzlemde düzenlenmesi dengeyi oluşturmaktadır (Balkan, 2016). Denge, birbirine karşın üstün olmadan sağlanan durum olarak tanımlanırken bunun yanı sıra renk, ışık, açık-gölge ve ölçülerin de karşılıklı birbirine üstün gelmeden denge ilkesini tanımlamaktadır. Görsel sanatlarda ise denge ilkesi iki yolla sağlanır. Bunlardan biri simetrik(merkezi) denge diğeri ise asimetrik dentedir. Dolayısıyla denge, ortaya çıkan sanatsal çalışmada bütün parçaların görsel etkisini uyum içinde sunulmasıdır.

Görme eyleminin oluşturduğu çeşitli görsel aktivitelerde, hedeflenen denge ilkesinde resmin iki tarafında aynı imgeler konumlandırılmaktadır. Her iki tarafta oluşan eş zamanlı imgeler ise zihinde uyandırdığı iki taraftaki eş görseller ile simetrik bir denge oluşumunu sağlamaktadır. Böylece her ihtimale karşın iki tarafta da dikey veya yatay şekillerde denge ilkesi sağlanmış olur. “Denge, doğanın bir ilkesidir. Görsel sanatlarda da kullanılması zorunluluktur. İki tür denge vardır: Simetrik ve asimetrik. Simetrik denge; “karşılıklı denge” yani eşitliktir” (Balkan, 2016, s.36).

Şekil 2.2. Jan Van Eyck, Ghent Sunağı Kuzunun Hayranlığı, Yağlı Boya, 1425-29

(Şekil 2.2)' de görüldüğü gibi simetrik denge açık bir şekilde ifade edilmektedir. Simetrik dengede doğadaki nesneler veya imgeler olduğu gibi aktarılırken sanatçının birkaç izlenimi ve özgünlüğü konuya dahil edilmektedir. Dolayısıyla durağan ve katı nesneler yerini daha coşkulu ve heyecanlı resimlere bırakmaktadır. Jan Van Eyck'in sanat eserinde olduğu gibi görselin merkezindeki görsel unsurlar merkezi bir noktada birleşmektedir. Bu denge alıcının her iki yön merkezinde eş zamanlı olarak yansımaları sağlamaktadır. Dikey şekilde sağlanan denge doğadan alınan ölçütlerin sanatçının kendi imge dünyasının özgün şekilde işlenmesiyle oluşturulmuştur. Her iki tarafta da coşkulu şekilde işlenen denge ilkesi eş zamanlı olarak simetrik dengeye iyi bir örnek oluşturmaktadır.

Şekil 2.3. Vasili Kandinski, Siyah ve beyaz, 1923

Şekil (2.3)' de olduğu gibi asimetric dengeye soyut akımın öncülerinden Vasili Kandinsky'nin siyah ve beyaz sanat eseri örnek verilmektedir. Burada asimetric denge

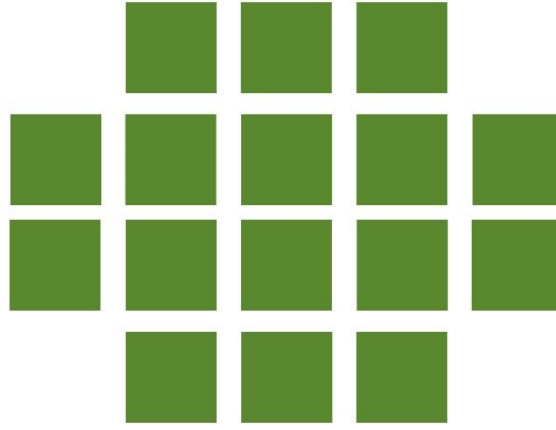
açık renk sarı bir fon üzerinde koyu diyagonal çizgiler kavramların üzerinden sağlanmaktadır. Bu eserde asimetrik denge kavram, imge ve yüzeysel şekiller üzerinden hissedilse de renk olarak da açık-koyu olarak bir karşıtlık bulunmaktadır. Burada asimetrik denge, dengesiz bir algı oluşturmamalıdır. Asimetrik dengenin de kendi içerisinde şekillerin dağılması bakımından kendi içerisinde bir bütünlüğe sahip olması eserin görsel ağırlığını oluşturmaktadır. Böylece sağ tarafta paralel bir geometrik şeklin diyagonal olarak yassı durması dengenin asimetrik olarak yayılmasını oluşturmaktadır.

Şekil 2.4. Tasarım ilkeleri denge örneği, İllustrasyon, 2022

2.3.4.2. Bütünlük (Birlik)

Bütünlük (birlik) ilkesi genel şartlarıyla tamamlama duygusunun sanat öğeleri bakımından varyasyon oranlarına uygun olarak düzenlenmektedir (Ocvirk ve diğer., 2015: 2 akt Balkan, 2016). Birlik ilkesi çalışmanın bütününde oluşturulan dengeli ölçütlerin görselin her tarafına aynı şekilde bölünmesiyle açıklanmaktadır. Çalışma içerisinde bütünlük(birlik) ilkesini sağlamanın en temel yolu her geometrik form ve nesnelerin her bir parçasının çalışmanın bütünüyle ilgili olmasıdır.

Şekil 2.5. Tasarım İlkeleri Bütünlük (Birlik) Örneği

Birlik, genel kompozisyon içerisinde bileşen ve bileşenlerin oluşturduğu kapsayıcı bütünlüğü etkilemektedir. Kompozisyon içerisinde nesnelerin ve biçimlerin karmaşık şekillerde kullanılması ise bütünlük ilkesini belirsiz hale getirmektedir (Balkan, 2016). Dolayısıyla bütünlük ilkesinin tanımlanması için estetik bir yargı oluşturması gerekmektedir. Belirli bir düzen ve birlik içerisinde bir araya gelen kompozisyon estetik olmalıdır.

Görselde şekiller baskınken ağırlık merkezinin dengesizliği ile dokuların çok yönlü kontrastı birliğini azaltmaktadır (Kalay, 2019). Dolayısıyla şekilde ağırlık merkezinin belirlenen bir noktada düzensiz olarak yerleşmesi yerine daha dengeli şekilde düzenlenmelidir.

2.3.4.3. Hiyerarşi

Temel tasarımda hiyerarşi ilkesi genel hatlarıyla kolektif bir yapıyı oluşturmaktadır. Sanat çalışmalarının tümünde var olmasa bile birçok tasarımda uygulanmaktadır. Geniş perspektifiyle bakıldığı zaman nesneler üzerindeki zıt kontrastın oluşturduğu uyumu yansıtmaktadır. “Görsel hiyerarşi tasarım içindeki görsel unsurları vurgulamak istenen mesaja göre ölçülendirme anlamına gelir” (Kalay, 2019, s.37). Dolayısıyla nesnelerin dizilimleri ve imgelerin uyumlanmasıdır.

Hiyerarşi iki zıt köşeyi uygun ölçütlerle birbirine bağlayan köprü görevi görmektedir. Dolayısıyla oluşturulan bu iki uç köşelerden ortaya çıkan bu düzlemde geçişleri sağlamaktadır (Balkan, 2016).

Şekil 2.6. Temel Tasarım İlkelerinden ‘Hiyerarşi’ Örneği

2.3.4.4. Oran-Orantı

Düzenleme elemanlarıyla aynı düzeyde birbirine eş ya da görselin bütünüyle boyut ve ölçü açısından ilişkisini temsil etmektedir (Yılmaz, 2009 akt Balkan, 2016, s.38). Tasarım ilkeleri içerisinde belirli ölçülerin oluşturduğu ölçütler orantıyı oluşturmaktadır. Belirli bir kompozisyonda nesneleri bir araya getirirken renk, boyut ve figürler arasında dengeli bir dağılım sağlamaktadır. Böylece oran bir bütünün içerisindeki farklı parçalarla ayrıca bütün ile bir araya gelerek oluşturduğu kompozisyon içerisinde oluşturduğu genelin birbiriyle uyumunu sağlamaktadır.

Oran bir parçanın diğer parçalarla, hem de bütün ile kurduğu ilişkiyi belirler. Aynı formların bir araya gelerek oluşturduğu (Uzun-kısa, sade-karmaşık) gibi kavramların bir araya gelip oluşturduğu düzlemin belirli bağlantılarla düzenlenmesidir (Rodop, 2017). Böylece nesnelerin belirli düzlemde hem kendi aralarındaki konumlandırılması hem de bütünle arasında kurulan ilişkiyle oluşturulan bağlantıların konumlandırılmasıdır.

Sanatçılar çok eskiden beridir sanat alanında belirli oranlarla standart ölçüler oluşturmak için çok yönlü arayışlara yönelmiştir. Klasik Yunan felsefecileri ise bu ideal ölçünün evrenin matematik üzerinden denetleme gücünden doğan yeni bir arayışın sanatı ve sanatın ideal oranlarını temsil etmesi için ortaya koyduğu Altın Kesim olarak da adlandırılan Altın Oranı kurmuştur (Ocvirk ve diğer., 2015: 76 akt Balkan, 2016). Özellikle sanatçılardan Leonardo Da Vinci’nin sanat eserlerinde çoğu zaman bu ideal ölçü (Altın Oran) görülmektedir.

2.3.4.5. Vurgu

Vurgu ilkesinde en önemli etken bir nesne veya imgeyi ortaya çıkarmak olduğu için biçim, şekil ve ölçü kullanılarak verilmek istenen mesajı doğrudan iletmektedir (Kalay, 2019). Tasarımı oluşturan imgeler içerisinde belirli düzen içerisinde bir araya gelen nesnelerin düzen içerisinde oluşturduğu düzenlemenin renk, doku veya boyut gibi özelliklerin bileşenler üzerinde çarpıcı etki oluşturmasıyla oluşturulmaktadır. Vurgu, kompozisyon içerisinde nesnelerin düzenli olarak birleşiminden meydana gelmesiyle etkili olarak boyut veya renklerin ortaya çıkmasıyla oluşmaktadır. Dolayısıyla vurgu, tasarı içerisinde uyum ve düzenli ritmik salt ölçütlerin doğrultusunda renk ve boyutlarıyla görselde ilginin odak noktasının düzlemde ön plana çıkmasıyla oluşmaktadır.

Tasarım içerisinde vurgu, görsel düzenlemenin önemini sağlamaktadır. Yüzeysel alan içerisinde ilgi ve odak merkezi alıcı üzerindeki bakış açısını farklılaştırmaktadır. Tasarımcı vurgu ilkesini alıcıya belirli ölçütlerle eserin içerisindeki tekrarla gözü hareket ettirmek adına göreceli şekilde sunmaktadır. Aksi halde tasarım içerisinde nesnelerin aynı ritim ve düzende tekrar ederse görsel sunum bozukluğu oluşturabilir (Balkan, 2016). Bundan dolayı tasarım içerisindeki öğelerin tasarım ilkeleri bakımından alıcının ilgi odağı ve göz hareketliliğinin istenilen noktaya odaklanması için vurgunun renk veya şekil boyutlarıyla ön plana çıkması gerekmektedir.

2.3.4.6. Ritim (Uyum)

Tasarım ilkeleri içerisinde uyum (ahenk) kompozisyon parçalarını belirli uyum ve düzen içerisinde ahengi oluşturmasıyla oluşmaktadır. Düzen ve ahengin ritmik bir şekilde oluşturulmasıyla temanın sistematik çerçeve içerisinde bütüncül olarak dönüştürülmesiyle oluşturulmaktadır.

Tasarım içerisinde kompozisyon parçaları kendi içerisinde belirli bir yönde devam ettikçe aralıkların düzeniyle ortaya uygunluk çıkmaktadır. Böylece armoni parça içerisindeki aralıklı düzenlemenin görünenin ötesinde güzel biçimde dönüştürülmesi olarak tanımlanabilir. Biçim, değer, yön, aralık ve üslup arasındaki uyumun düzenlenmesi armoniyi oluşturmaktadır (Balkan, 2016). Dolayısıyla uyum görsel düzlemde kompozisyon parçalarının eşit dağılmasıyla oluşurken aynı zamanda armoni ve ahengi de içinde barındırmaktadır.

2.3.4.7. Zıtlık (Kontrast)

Zıtlık ilkesi uyum ve ritmik nesnelerin belirli bir düzlemde eşit olarak bölünmesinden ziyade karşıt olarak düzenlenmesidir. Ayrıca nesnelerin belirli bir düzeni anımsatmadan alıcının algı düzeyi ile karşıtlığın ön plana çıkmasıyla oluşmaktadır. Şekil ve boyutlar dengeli olarak benzerlik ilkesi üzerinden tamamlanırken zıtlık ilkesi karşıtlık oluşturan nesneler üzerinden alıcının ilgi odağını oluşturmaktadır. Kompozisyonun temel prensipleri farklılığı meydana getirmektedir.

Zıtlık alıcı merkezli odağın kullanılması için farklılık oluşturan yollardan birini oluşturmaktadır. İlgi odağının merkezine, çalışmanın bütünüyle benzerlik ve ritmik düzen içerisine zıt olan bir öğeyi yerleştirmektedir (Balkan, 2016). Dolayısıyla zıtlık ilkesi belirli bir noktaya toplanmak istenen ilgiyi vurgulamaktadır. Kompozisyon içerisinde şekil, biçim, öz, renk gibi temel unsurların düzenli ve başarılı bir şekilde zıtlık ilkesiyle kullanılması tasarımın temelini oluşturmaktadır. Kalay'a (2019) göre; tasarı oluşturan öğe ve nesnelerin birbirinden bağımsız farklı biçimler oluşturmaları nedeniyle zıtlığın temel prensibini oluşturmaktadır. Böylece eserde vurgulanmak istenen nokta ilgi odağını oluşturduğu için şekil, öz, biçim ve değerlerin başarılı şekilde kullanılması gerekmektedir.

2.3.4.8. Boşluk (Şekil)

Görselde cisimlerin ve formların belirli düzende bir araya gelmesiyle zemin ve şekil etkisini ortaya çıkarmaktadır. Şeklin zemin içerisindeki alanlarla iç kısımdaki veya çevresindeki boş alanı ifade etmektedir. Zeminde boşluk etkisi üç boyutlu veya iki boyutlu olmaktadır.

Şekil ve zemin arasındaki zıtlık veya uyum sonucunda oluşmaktadır. Kompozisyonda algısal farklılıklar oluşturarak şekillerin bulunduğu zemin üzerinde farklılıklar sonucu daha net biçimde ortaya çıkmaktadır. Zemin ve şekil arasındaki uyum fazlaştıkça zemin ve şekilde bütünlük meydana gelmektedir (Kalay, 2019, s.59). Bu süreçte görselde vurgulanmak istenen mesaj boşluk ilkesiyle nokta veya alıcıya verilmek istenen mesaja dönüştürerek alıcıyı istenen nesne veya figürlerin etrafına yönlendirmektedir. Ayrıca derinlik hissi uyandırması bakımından nesneler hareket etme izlenimi oluşturmaktadır.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada; temel sanat eğitimi ders kitaplarının içeriklerinin incelenmesi ile temel tasarım ilkelerine dayalı görselleştirmelere yönelik yeni bir tasarım önerisi sunulması nedeniyle nitel bir yaklaşım benimsenmiştir. Araştırmanın nitel doğasının yanı sıra temel tasarım ilkelerine dayalı illüstrasyonların eskizlerinin hazırlanması, prototiplerinin oluşturulması ve alan uzmanlarının görüşü sonucunda nihai ürünlerin elde edilmesi süreçleri ile yöntem olarak tasarım araştırmaları tercih edilmiştir. Tasarım yöntemi, gerçekleştirilmesi planlanan tasarımın amacı ve tercihleri doğrultusunda tasarım sürecinin eleştirel bakış açısı ile sorgulanmasına dayanır. Bu süreçte tasarım problemine ilişkin somut yanıtlar aranarak problem durumu çözümlenene kadar döngü halinde bu arayış devam eder. Tasarım araştırmalarında, söz konusu tasarımın işlevsel olarak hedef kitle ve gerçek göstergelerle ilişkilendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda amaca hizmet edip etmediğinin değerlendirilmesini içeren döngüsel bir yapı söz konusudur (Bayazıt, 2004; Bedir Erişti, 2020, s.278). Tasarım yöntemi; bilgiyi toplama, tasarıma ilişkin keşifler yapma, tasarım olasılıkları oluşturma, tasarıma ilişkin kavram geliştirme, çözüm önerilerini sorgulama ve yenilikçi çözümler üretme süreçlerini içermektedir (Bedir Erişti, 2020, s.280). Bu süreçlere dair görselleştirme Şekil 2.7’de yer almaktadır.

Şekil 2.7. Tasarım Yöntemi Süreçleri (Bedir Erişti, 2020, s.280)

Tasarım yöntemi süreçlerinin ilk basamağı olan bilgiyi toplama aşamasında araştırmacı alan yazın taraması yaparak Temel Tasarım ders kitaplarının içeriklerini incelemiştir. Ardından temel tasarım ilkelerine yönelik nasıl illüstrasyonlar tasarlanabileceğine ilişkin keşifler yapmıştır. Bu bağlamda farklı tasarım eskizleri ve prototipleri oluşturarak ders içerikleri ve hedef kitle doğrultusunda değerlendirmeler yapılmıştır. Araştırmacının geliştirdiği tasarımlar, temel tasarım ilkelerinin açıklık ve anlaşılabilirlik kavramları doğrultusunda geliştirilerek çözümlenmiştir. Tasarım sürecinin son basamağında araştırmacı geliştirdiği illüstrasyonları alan uzmanlarından görüş alarak tamamlamış ve nihai görsellere ulaşılmıştır.

3.2. Verilerin Toplanması

Tasarım yönteminde grafik anlatım dili ile alternatifleri sorgulama, tasarım problemine ilişkin çözümü sonuçlandırma amacıyla ürün ortaya koyarak tasarım araştırma sürecini sonuçlandırma hedeflenmektedir. Bu bağlamda nihai ürüne ilişkin dijital illüstrasyonlar ve grafik tasarımlar yapma, ürünün ortaya çıkma sürecini gösteren detaylı tasarım çizimleri ve fonksiyonel prototipler geliştirilmesi gibi veri toplama yöntemleri kullanılabilir (Bedir Erişti, 2020, s.282). Bu kapsamda araştırmada literatür taraması, dijital illüstrasyonlar, 3b modelleme, tasarım sürecine dair eskiz ve çizimler aracılığıyla veriler toplanmıştır. Araştırmanın alanyazını, yerli ve yabancı kaynaklardan elde edilen veriler ile fotoğraflarla desteklenmiştir. Bu araştırmada, Milli Eğitim Bakanlığı 9.sınıf temel sanat eğitimi ders kitabı içeriğine yeni tasarım önerisi olarak dijital grafik teknolojileri aracılığıyla geliştirilmiş illüstrasyon örnekleri sunulmaktadır.

Nitel araştırma yaklaşımının benimsendiği araştırma sürecinde araştırmacının kendisini ve süreci eleştirel gözle sorgulaması nedeniyle araştırmacının kendisi veri toplama aracı olarak ifade edilebilir (Batı, 2004). Nitel araştırmaların yürütülmesi ve tasarlanmasında araştırmacılar, dinamik ve esnek bir çalışma ortamına sahip olmaktadır. Araştırma sürecinde araştırmacılar, her adımda ortaya çıkan yeni yöntem ve yaklaşımları geliştirip etkisini arttırarak yeni düzenlemeler ortaya koymaktadır. Yeni düzenlemelerin esnek yapısı aynı zamanda nitel araştırmanın araştırmacıya sağladığı temel özelliklerdendir (Guba ve Lincoln, 1994; Merriam, 1998 ve Patton, 1990 akt Baltacı, 2019). Böylece nitel yaklaşımın benimsendiği araştırmada, her adımda esnek bir yapı dahilinde yorumlama ve anlamlandırmaya dayalı geniş çaplı araştırma yapılarak çeşitli grafik programları ile illüstrasyonlar hazırlanmıştır. Bu

araştırmada; tasarım sürecinde Adobe Photoshop, Adobe Illustrator ve Cinema 4D programları kullanılarak temel tasarım ilkelerinin görselleştirilmesine dayalı olarak ders kitabı içeriklerinin yeniden düzenlenmesine yönelik tasarım önerisi ele alınmıştır. Bu programlar, ulusal ve uluslararası düzeyde grafik alanında en sık kullanılan programlar olması nedeniyle tasarım önerisinin hazırlanmasında kullanılmıştır. Araştırma sürecinde incelenen Güzel Sanatlar Lisesi Temel Tasarım ders kitabının kapsamı, genel amaçları, yapısı, konu ve ünite kazanımlarına Ortaöğretim Genel Müdürlüğünün öğretim programı aracılığıyla ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında Temel Tasarım kitabının 2019 basımında yer alan ‘Kompozisyon İlkeleri’ ünitesi ele alınmıştır. Araştırmacı tasarım sürecinde incelediği dokümanları kişisel bilgisayarına depolayarak kitabın farklı basımlarının neden olabileceği karmaşıklıklardan kaçınmıştır.

Araştırmacı tarafından Cinema 4D, Adobe Illustrator ve Adobe Photoshop programlarıyla ders kitabı içeriğine yeni bir tasarım önerisi sunulması bakımından dijital illüstrasyonlar tasarlanmıştır. Dijital illüstrasyonlar, temel tasarım ilkelerine daha geniş bir perspektif ile bakış sunması, açık ve anlaşılır anlatım dilinin oluşturulması açısından araştırmacının detaylı ve derinlemesine çözümlemesi ile yorumlanmıştır. Böylece bu araştırmaya dahil olan dokümanlar, öğretim programları ve ders kitaplarından seçilen örnekler koreografi olarak incelenmiştir.

3.3. Verilerin Analizi

Araştırmacı dijital ortamda oluşturduğu temel tasarım ilkelerinin çözümlenmesinden sonra toplanan verileri betimsel analiz yaklaşımı ile elde edilen bulgular üzerinden yorumlanmıştır. “Betimsel analiz yaklaşımı önceden belirlenmiş bir çerçeveye bağlı olarak nitel verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve tanımlanan bulguların yorumlanması adımlarını içeren analiz yaklaşımıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).” Araştırma kapsamında elde edilen veriler, betimsel analiz yaklaşımı ile üç başlık altında incelenmektedir;

- Veri işleme
- Görselleştirme
- Sonuç çıkarma (Miles ve Huberman, 1994 akt Şimşek, 2012:186).

Betimleme, araştırma hakkında toplanan verilerin genel bakımdan araştırma sorunu ile ilgili ne söylediğini ve hangi sonuçları ortaya koyduğunu belirtme sürecini içermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006 akt Şimşek, 2012:185). Bu araştırma

kapsamında toplanan verilerin GSL 9. Sınıf temel sanat eğitimi ders kitabında yer alan tasarım ilkelerinin görselleştirilmesi açısından iyileştirilmesi ve zenginleştirilmesi amacıyla dijital grafik programlarıyla desteklenmesi sağlanmıştır. Bunun sonucunda tasarım ilkeleri konusu daha kapsamlı ve ayrıntılı şekilde ele alınarak çözümlenmiştir. Ayrıca Cinema 4D programı ile gerçekleştirilen dijital çizimlerin veri toplama aracı olarak kullanılması, temel tasarım ilkelerine dair yeni görselleştirmelerin temel sanat eğitimi ders kitabına bir tasarım önerisi olarak sunulmasını desteklemiştir.

Analiz, verilerde kısmi olarak görülmeyen temaların sınıflandırmalar ve kodlamalar aracılığıyla ortaya çıkartılması ve bu temalar üzerinden ilişkilerin açıklanma sürecini içermektedir (Şimşek, 2012:185). Araştırma sürecinde ‘nasıl’ ve ‘neden’ sorularına açıklık getirmek amacıyla dokümanların nitelik ve işlevselliğine dikkat edilmiştir. Var olan bilgilere ve dokümanlara yeni bir öneride bulunma gayesiyle geliştirilen tasarımlar üzerinden yeni içerik önerisi sunularak bulgular ve tartışmalar kısmında bunlara görsel olarak yer verilmiştir.

Yorumlama süreci araştırmadan elde edilen verilerin bu süreç sonucunda anlamlandırılması demektir. Tekdüze veri analiz yöntemlerinin aksine daha fazla esneklik ve yaratıcılık gerektiren nitel çözümlemelerde analiz, betimleme ve yorumlama becerisi önemli bir etken oluşturmaktadır (Şimşek, 2012). Böylece tekdüze kavramların görsellerle birbirinden bağımsız şekilde görselleştirildiği ders kitabında daha düzenli ve tasarım elemanlarının ayrıntılı şekilde işlenmesi sağlanmıştır. Bu kapsamda ‘Kompozisyon ilkeleri’ başlığı altında tasarım ilkeleri kavramların belirli bir düzen içerisinde dijital grafik programları yardımıyla konunun daha geniş perspektifle anlamlandırılması sağlanmıştır. Laszlo Moholy Nagy’ın ‘Kompozisyon A XX’, Vasili Kandinsky’nin ‘Kompozisyon VIII’ eseri ve araştırmacının Maxon Cinema 4D ile tasarladığı ‘Karlı Dağlar’ çalışması temel tasarım ilkelerine içerik önerisi oluşturması bakımından tasarım önerisi olarak getirilmiştir. Ayrıca sanat eserleri ile dijital görsel, soyut, konstrüktivizm ve realist örneği üzerinden ele alınmıştır.

Bu araştırma sürecinde ayrıca alan yazın taraması ile toplanan kaynak ve verilerin, iç geçerliliğini artırmak üzere Cinema4D ve Adobe Illüstrator programları ile tasarlanmış olan üç boyutlu görsellerin öğretime sunulması üzerine bulguları ders kitabına öneri niteliğinde sunulmuştur. Veriler kaydedilip işlendikten sonra bulgular

ve tartışma kısmına sonuçlar betimsel analiz yaklaşımı ile yorumlanıp ders kitabı içeriğine yeni bir önerisi getirilmiştir.

3.4. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenirlik

Araştırmada geçerlik ve güvenirlik sağlamak amacıyla inandırıcılık ve teyit edilebilirlik ilkelerinden faydalanılmıştır. “Ölçme araçlarının sahip olduğu değişik geçerlik türleri bulunmaktadır. Araştırmada önemli olan duruma uygun geçerlik türüne karar verilmesidir” (Şimşek, 2012, s.156). İnandırıcılık kapsamında araştırmacı, araştırma sürecinde gerçekleştirdiği tasarımların uygunluğuna dair alan uzmanlarından görüş almıştır. Araştırmacı, temel tasarım ilkelerine yönelik hazırladığı illüstrasyonların uygunluğuna yönelik alan uzmanlarından görüş alarak teyit edilebilirlik ilkesini sağlamıştır.

Alan uzmanlarının görüşleri sonrasında düzeltme ölçütü dahilinde ihtiyaç duyulan iyileştirme ve geliştirmeler yapılarak tasarımların nihai hali belirlenmiştir. Dolayısıyla bulgular kısmında verilen tasarımların, üç başlık altında incelenen geçerliliği alan uzmanları tarafından uygun onayı almıştır. Dokuz tane uzman görüş formunun dört tanesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, üç tanesi Grafik Tasarım alan uzmanları ve diğer ikisi Görsel İletişim Tasarımı ile Görsel Sanatlar Bölümü alanı uzmanları tarafından bulgular kısmında oluşturulan tasarımların 9.sınıf temel sanat eğitimi ders kitabına yeni bir yöntem niteliği oluşturması bakımından ‘uygundur’ onayı alınmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde Güzel sanatlar lisesi 9.sınıf ders müfredatındaki Temel sanat eğitimi ders kitabı 5.ünite kapsamında verilen ‘Kompozisyon İlkeleri’ başlığı doğrultusunda muasır bir içerik önerisi getirmek amaçlanmıştır. Ders kitabında var olan görseller alt problemler şeklinde verilmiştir. Araştırmacının içerik önerisi olarak meydana getirdiği içerikler de bulgular kısmında verilmiştir.

4.1. Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

1. Temel Sanat Eğitimi ders kitabı kapsamında var olan ‘Kompozisyon İlkeleri’ başlığı konu özünde yeterince açık mı?

Sanat ve tasarım evrelerinin başlangıcında öğrencilerin temelini geliştirmeyi amaçlayan tasarım ilkeleri, hayatı boyunca alacakları sanat eğitiminin temelini oluşturmaktadır. Sanat olgusunun çağlar boyunca etkisi devam ederken birçok akım ve toplumu da etkilemiştir. Dolayısıyla sanat eğitimi gerekli kılmalıdır. Bu süreçte sanat eserlerinin daha etkili şekilde biçimsel ifadeye dönüşüp estetik niteliği oluşturmaları için kompozisyon ilkeleri (Tasarım ilkeleri) meydana gelmiştir. Sanat eğitimi açısından tasarı sürecinin belirlenmesinde tahayyül yetkelerini belirlemektedir.

Kompozisyon Nedir?

Fransızca kökenli bir kelime olan kompozisyon, “Sanatsal anlatım dilinin yapıtta oluşturulması işlemidir. Yapıtı oluşturan öğelerin ve ilkelerin belirli düzen bağlantıları içinde bir araya getirilmesi ve bu çalışma sonucunda ortaya çıkan yapının kendisidir.”(Sözen-Tanyeli, 1992, s.132)

Resim sanatının gelişme gösterdiği çağlardan bu yana çizgi ve yüzeylerin estetik niteliğini yükseltmek amacıyla çeşitli ölçüler geliştirilmiştir.

Görsel 5.1 “Natürmort”

Görsel 5.2 “Natürmort”

Görsel sanatlarda kompozisyon ilke ve öğeleri, iki ve üç boyutlu çalışmalarda kavramsal öğelerin yardımıyla algılanabilir. İki boyutlu bir çalışmada ilke ve öğelerin düzenlenmesi, uygulama yapılan yüzey üzerinde oluşabilir. Asıl amaç, uyumu sağlamaktır (Görsel 1, 2).

Şekil 4.8. Temel Sanat Eğitimi Ders Kitabı s.176

(Şekil 4.8)’de ders kitabı içeriğinde Natürmort çizimi verilmiştir. Bu görseller üzerinden toplu şekilde kavramsal olarak tasarım ilke ve öğelerin dizgesi

açıklanmıştır. Dolayısıyla görselleri açıklamaya ve ayrıntılı şekilde kompozisyon ilkelerini ifade etmek için ölçüt kullanılmamıştır. Sanat eğitiminde temel sanat eğitimi için kaynak kitap olarak kullanılan görseller öğrenci çalışmalarından seçilmiştir. Kompozisyonun tarihsel kökeni hakkında birkaç bilgi verilip sanatın estetik niteliğini yükseltmek amacıyla geliştirilen birçok ölçütten bahsedilmektedir. Dolayısıyla görselleri açıklamada ve ayrıntılı şekilde kompozisyon ilkelerini ifade etme boyutunda ölçüt kullanılmamıştır. Kompozisyon ilkeleri bakımından oluşturulan açıklamalarda görseller salt bir form ile konu başlığından uzak şekilde yerleştirilmiştir.

4.2. İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

2.Tasarım ilkeleri 5.Ünite kapsamında verilen Kompozisyon İlkeleri, konu başlığı kapsamındaki tanımları yeterli görselle desteklendi mi?

Şekil 4.9. Temel Sanat Eğitimi Ders Kitabı s.177

Bu kısımda (Şekil 4.9) ders kitabı içeriğinde tasarım ilkeleri doğrultusunda 'denge' ilkesinin tanımlaması yapılmıştır.

Bilgi Notu

Kompozisyon İlkeleri

- **Denge** : Kompozisyonda görsel dağılımı işaret eden kavramdır.
- **Ritim** : Görsel öğelerin kontrollü tekrarı demektir.
- **Oran** : Bir parçanın bütünüle ilişkisini ifade eder.
- **Hareket** : Görsel öğelerde yön değişikliğidir.
- **Zıtlık** : Çizgi, renk, biçim vb. öğelerin karşıtlığını ifade eder.
- **Vurgu** : Kompozisyonda baskın öğedir.
- **Uyum (Ahenk)** : Kompozisyonu oluşturan öğelerin birbirine ters düşmemesidir. Armonidir.
- **Tekrar** : Birden fazla varoluştur.
- **Örüntü** : Eserlerin yüzeyini güzelleştirmek, zenginleştirmek için planlı ya da rastlantısal tekrarlar olarak kullanılır.
- **Değişiklik** : Monotonluğu bozan farklı dinamikler, düzen içinde farklıklar meydana getiren öğelerdir.
- **Birlik** : Eserdeki biçim, doku, boyut, renk veya duygu unsurlarının birbiri ile uyum içerisinde olmasıdır.

Resimde denge oluşturulurken simetriden yararlanılabilir. Biçimlerin karşılıklı yerleştirilmesi kesin, kararlı, oturmuş, bozulmaz etki bırakır. Simetri monotonluğa da neden olabilir. Monotonluğu ortadan kaldırmak için asimetrik biçim yerleştirmelerinden yararlanılabilir. Bu durum, tek düze görüntüyü canlı ve hareketli hale getirir (Görsel 3, 4, 5, 6, 7, 8).

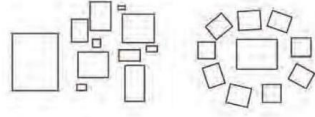
Şekil 4.10. Temel Sanat Eğitimi Ders Kitabı s.178

Ders kitaplarının genel işlev ve amaçları; öğrenmeye yardımcı olma, öğrenmeyi yapılandırma, geliştirme ve rehberlik ederek öğrencinin kendi kendine öğrenmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla ders kitapları kapsamında genel hedef konu bütünüyle amacı hakkında bilgi vermektedir. Bu doğrultuda ünite kapsamını geliştirip öğrenmeyi yapılandırmaktadır. Böylece bilginin yapılandırılmasıyla öğrenmenin kolaylaştırılması ve iyi bir rehber olmasıyla ders kitabının amaçları sıralanmaktadır (Ceyhan ve Yiğit, 2004 akt Erkılıç ve Sevcin, 2018, s.297). Sanat eğitiminin temelini oluşturan tasarım ilkeleri bu kapsamda teorik olarak verilmiştir. Kitap içeriğinde yeterli bilgi ve görsellerin prezante edilmediği sayfalarda teorik olarak tasarım ilkeleri kısa tanımlamalarla desteklenmiştir. Dolayısıyla tasarı ve görsele hitap eden bu ders için görsellerden uzak şekilde yerleştirilmiştir. Tahayyül becerileri ve tasavvur sürecinin ölçütleri ve uyumu sağlayan ilkelerin hitap ettiği bu konu bağlamında tanımlamalar bir sırada düzenlenmiş, görseller açık şekilde eklenmemiştir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

3. Temel Sanat eğitimi ders kitabı görsel içerikleri, ‘Tasarım ilkeleri’ konu içeriği bakımından görsel üzerinden yeterince açıklandı mı?

Vurgu, kompozisyonda baskın öge olarak tanımlanır. Sanatsal kompozisyonlarda, çalışmaların dikkat çeken noktasında vurgu başrolüdür. Vurgunun oluşmasında zıtlık, kontrast ölçü, renk, doku vb. kavramlar önemlidir. Vurgu, monoton bir görüntünün dikkat çekmesine ve görsel alanda heyecana neden olur. Örnek vermek gerekirse çoğu ögenin yatay harekete sahip olduğu bir çalışmadaki düşey hareketli öge, düzende farklılık yaratır ve kompozisyonun ilgi odağını oluşturur (Görsel 11, 12).

Görsel 5.11 Farklı Ölçü Büyüklüğünde Ögeler

Görsel 5.12 "Bir Taş Köprü ile Peyzaj", 1638, Rembrandt, 30x42 cm, Rijksmuseum Amsterdam

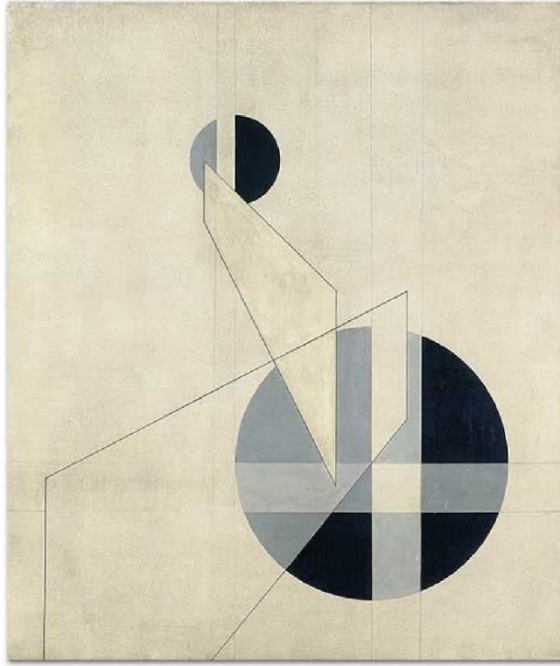
Şekil 4.11. Temel Sanat Eğitimi Ders Kitabı s.181

(Şekil 4.11)'de ders kitabı kapsamında görsellerin tasarım ilkeleri bakımından vurgu ilkesini açıklamaktadır. Görselde alıcı merkezi yönlendiren noktada toplanan baskın bir vurgu bulunmaktadır. Dolayısıyla görselde sol tarafta vurgu etkisi oluşmaktadır. Bunun sonucunda görselde sol kısımda vurgu etkisi birim kare ve dikdörtgenler ile çizilmiştir. Görselde tasarım ilkesinin hangi noktada olduğu belirsiz olduğundan çizim ile birbirinden bağımsız bir şekilde hissedilmektedir. Ayrıca realist bir eser üzerindeki karmaşık şekillerin bir araya gelerek oluşturduğu formlar görsel bir bütünlük oluşturmamaktadır. Işık, ton ve koyu dengeler görseldeki vurgu noktasını belirlemiştir.

4.4. Araştırmacı Tarafından Dijital Programlarla Oluşturulan Bulgular

Temel Sanat Eğitimi ders kitabı kapsamında güncel öneri olarak istenen tasarım ilkeleri araştırmacı tarafından illüstrasyonda düzenlenmiştir. Ders kitapları öğrenciler için rehber kaynak ve yardımcı materyal olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla eğitim ve öğretim doğrultusunda öğrencilerin bilgilere daha net bir şekilde çözümlemesi beklenmektedir. Böylece ders kitaplarının kapsamı bireylere eğitim hayatı boyunca daha anlaşılır ve açıklayıcı şekilde eğitim sunulması olmaktadır. Bu araştırmada tasarım ilkelerinin daha net ve anlaşılır olması bakımında dijital ortamdaki üç tür görsel araştırma kitap içeriğine sunulmuştur. Dolayısıyla konstrüktivizm sanatçısı ve eseri Laszlo Moholy Nagy'nin 'Kompozisyon A XX', soyut sanat akımı sanatçısı ve eseri Vasili Kandinski'nin 'Kompozisyon VIII' ve son olarak araştırmacı tarafından Cinema 4D ile tasarlanmış realist çalışması üzerinden tasarım ilkeleri açıklanarak konunun daha anlaşılır ve kalıcı olması sağlanmıştır.

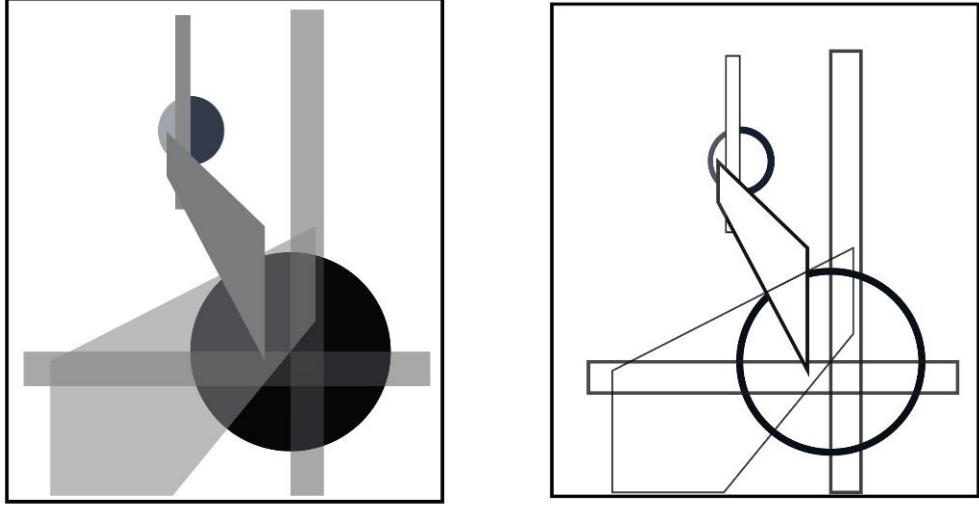
4.4.1. Laszlo Moholy Nagy'ın 'Kompozisyon A XX' adlı konstrüktivizm eserinin tasarım ilkeleri kapsamında çözümlenmesi

Şekil 4.12. Laszlo Moholy Nagy'ın 'Kompozisyon A XX', 1924

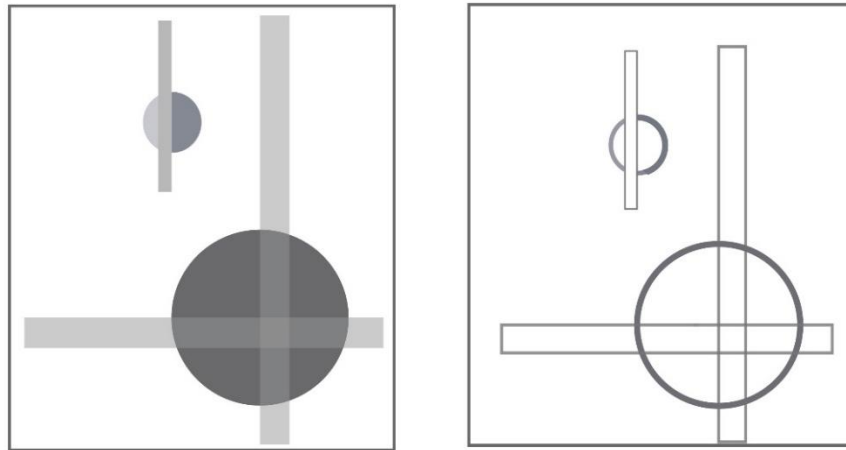
1924 tarihinde konstrüktivizm akımıyla Laszlo Moholy Nagy'ın yaptığı bu sanat eseri (Şekil 4.12) araştırma kapsamında öğretici materyal olarak kullanılmıştır. Böylece araştırma kapsamında görseldeki çeşitli geometrik formların bir araya gelerek oluşturduğu Kompozisyon A XX adlı eser tasarım ilkeleri doğrultusunda açıklanmıştır. Konstrüktivizm sanat eseri üzerinden tasarım ilkeleri çözümlenerek ders kitabı içeriğinde daha net ve anlaşılır bir materyal sunması beklenmektedir.

Araştırmanın geçerlilik ve güvenilirlik kısmında bu çalışma kapsamında görüşleri alınan alan uzmanlarının, uzman görüş formu kapsamında Konstrüktivizm sanat eseri üzerinden araştırmacı tarafından çözümlenen 'Kompozisyon A XX' adlı Nagy'ın eserinden, bir tane düzeltme ile sekiz tane uygun onayı alınmıştır. Böylece düzeltme için gerekli görüşleri sonrasında düzeltme ölçütü dahilinde ihtiyaç duyulan iyileştirme ve geliştirmeler yapılarak tasarımların nihai hali düzenlenmiştir.

Şekil 4.13. ‘Kompozisyon A XX’, İllüstrasyon, “Vurgu”, 2022

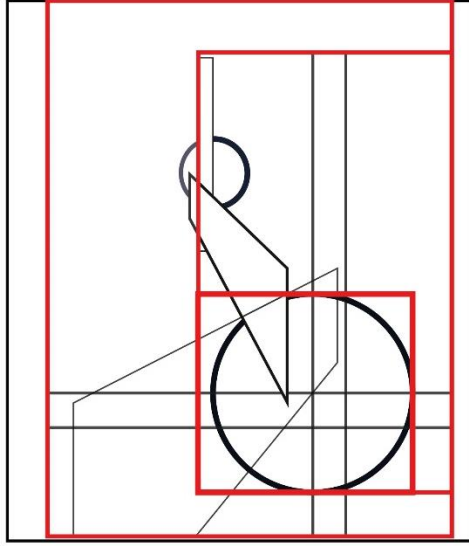
(Şekil 4.13)’de olduğu gibi Konstrüktivizm eserinde vurgu ilkesi Laszlo Moholy Nagy örneği üzerinden sağ alt köşede toplanmıştır. Geometrik formlarla bir araya gelmiş eserde nihai geçişler munis aralıklarıyla tamamlanmıştır. Dolayısıyla alıcı odak merkezinin toplandığı sağ alt köşede çizgilerin kalınlığı ile tonlamaları arasındaki etkiyle vurgunun hem çizgisel hem de dokusal tonlamalarının ortaya çıkması sağlanmıştır. İki şekilde de vurgu etkisi hem dokusal hem de çizgisel olarak meydana gelmiştir.

Şekil 4.14. ‘Kompozisyon A XX’, İllüstrasyon, “Bütünlük (Birlik)”, 2022

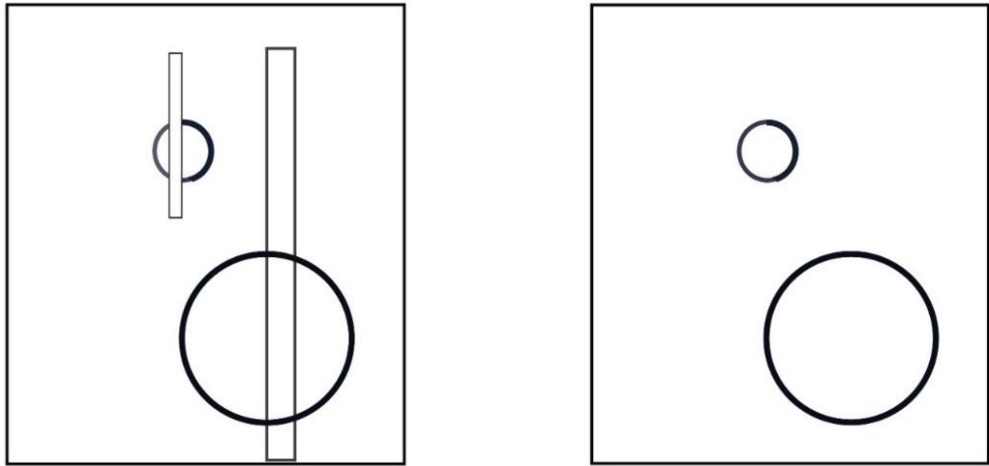
Soyut resimlerden Laszlo Moholy Nagy’ın ‘Kompozisyon A XX’ örneğinde tasarım ilkelerinden Bütünlük (Birlik) (Şekil 4.14)’de gösterilmiştir. Dolayısıyla Laszlo Moholy Nagy’ın formunda olduğu gibi denklik sağ ve sol olmak üzere iki tarafa da eşit ölçüyle yerleştirilmiştir. Böylece geometrik figürler simetrik olarak her iki

tarafa da yerleştirilmiştir. Dolayısıyla bütünlük tasarımın aşırı karmaşık biçimlere bürünmesinden ziyade resmin içerisinde özdeş ifade sağlayarak nesneler orantılı şekilde yerleştirilmiştir.

Şekil 4.15. 'Kompozisyon A XX', İllüstrasyon, "Oran-orantı", 2022

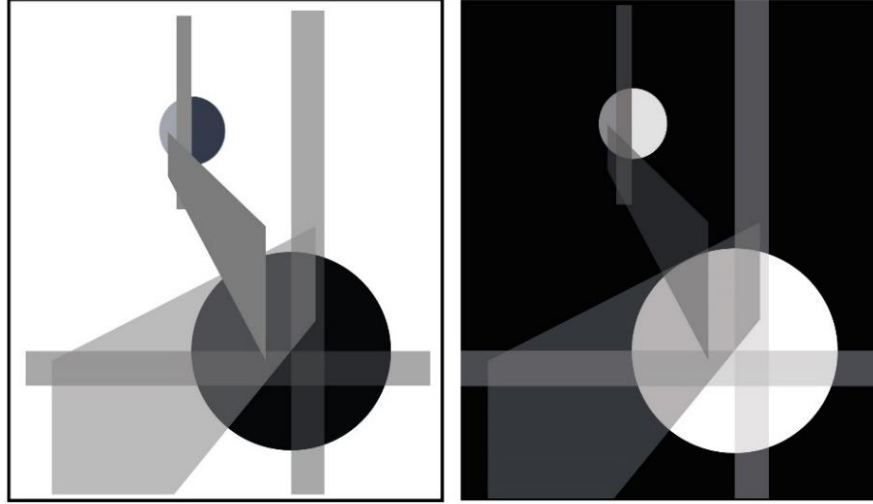
Bu illüstrasyonda (Şekil 4.15) Laszlo'nun kompozisyon A XX eseri üzerinden Oran-Orantı ilkesinin geometrik formlar çerçevesinde belirli ölçüt ve elemanlarıyla bir araya gelerek oluşturduğu uyum gösterilmiştir.

Şekil 4.16. 'Kompozisyon A XX' İllüstrasyon "Denge ve Boşluk", 2022

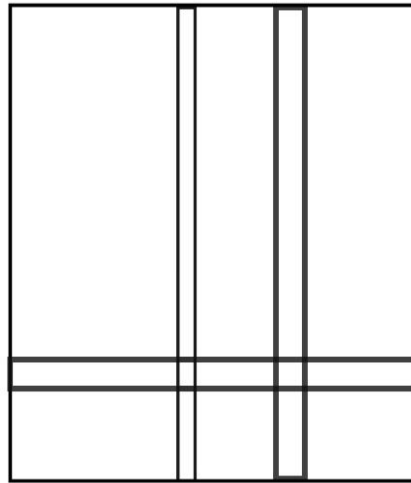
Laszlo'nun sanat eseri doğrultusunda denge ile boşluk ilkesi görselde nesnelerin ve geometrik şekillerin (yuvarlak ve dikdörtgen) şekillerden meydana gelen kompozisyonun bir ahenk içinde sergilenmesini sağlamaktadır. Laszlo'nun bu

eserindeki (Şekil 4.16) boşluk etkisi geniş yüzeyde vurgulanmak istenen figür ve geometrik formların negatif alan içerisinde belirlenerek ortaya çıkmasıyla oluşurken denge ilkesi görseli tamamlayan öğeler üzerinden denk şekilde yerleştirilmiştir.

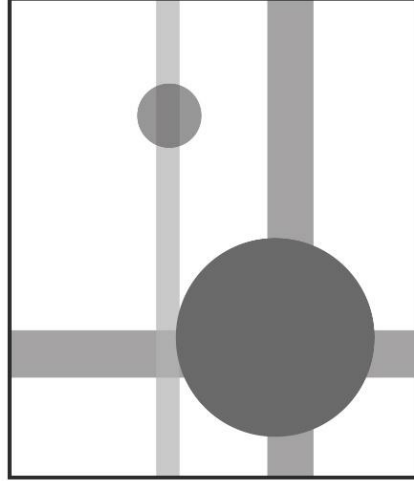
Şekil 4.17. ‘Kompozisyon A XX’ İllüstrasyon “Kontrast (Zıtlık)”, 2022

Laszlo’nun bu eserinde kontrast (zıtlık) etkisinin ayrıntılı şekilde belirlenebilmesi için geometrik formların farklı renklerini ve elemanlarını vurgulayarak kompozisyon ilkeleri amacıyla denge oluşturulmuştur. Bir tarafta açık zemin üzerinde geometrik formların koyudan açığa doğru renkleri vurgulanırken diğer tarafta koyu zemin üzerinde koyu renklerin zıt ambiyansı belirtilmektedir. Dolayısıyla her iki görselde de kontrast (zıtlık) ilkesi zeminin rengine göre değişiklik meydana getirip dengeli ve uyumlu bir kompozisyonu oluşturarak kontrast (Zıtlık) ilkesine örnek oluşturmuştur.

Şekil 4.18. ‘Kompozisyon A XX’, Ritim, İllüstrasyon, 2022

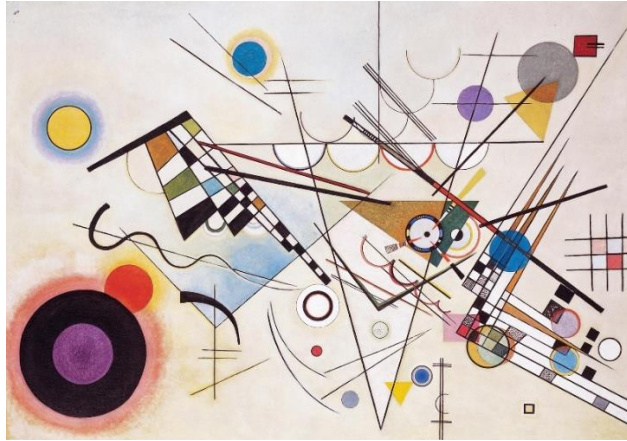
Tasarım ilkeleri doğrultusunda ritim ilkesinin düzenli ve belirli ahengi içerisinde uzun dikdörtgenler ile Laszlo (Şekil 18) ritim ilkesini oluşturmuştur. Dolayısıyla sanat eseri içerisinde tasarım ilkelerinden ritmi geometrik formları tekrar akdetmek üzere tasarımı meydana getirmiştir.

Şekil 4.19. “Kompozisyon A XX” Hiyerarşi, İllüstrasyon, 2022

Geometrik formların yuvarlak ve dikdörtgen şekilde kompozisyon içerisindeki dizilimleri vurgulanarak istenen nesnenin ön plana çıkmasıyla diğer formların da küçülerek arkaya doğru devam etmesi hiyerarşiyi meydana gelmiştir. Dokusal veya çizgisel olarak hissedilen hiyerarşi ilkesi tasarı üzerinden tonlamaların açıktan koyuya veya koyudan açığa gitmesiyle geçişleri oluşturmaktadır.

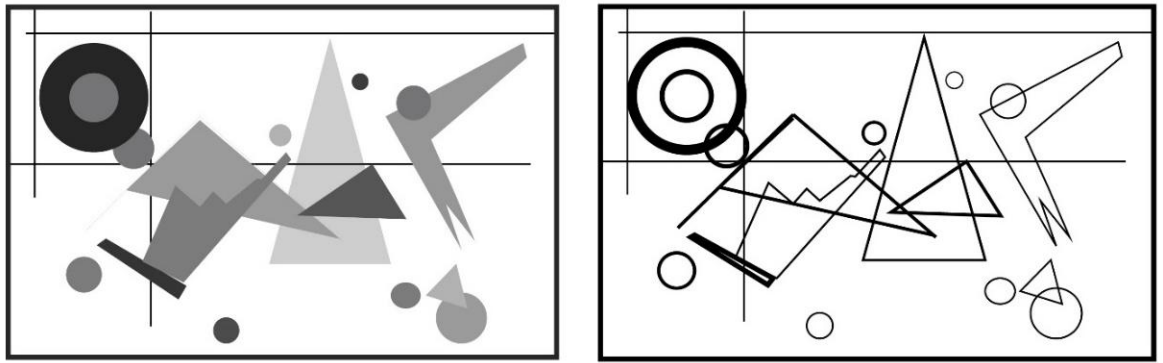
4.4.2. Vasili Kandinski'nin 'Kompozisyon VIII' adlı soyut sanat eserinin tasarım ilkeleri kapsamında çözümlenmesi

Şekil 4.20. Vasili Kandinski, “Kompozisyon VIII”, 1913

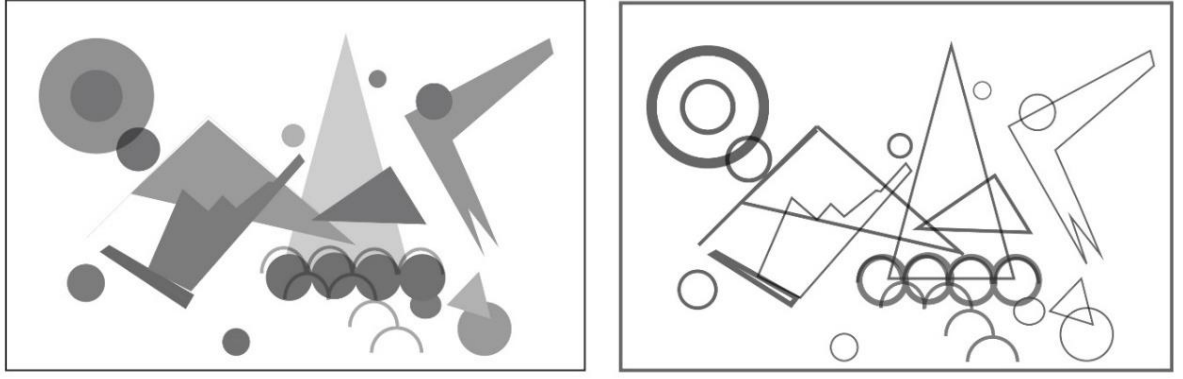
Soyut akımın öncülerinden ve kurucularından biri olan Vasili Kandinski, kompozisyon VII eserini 1913’de yapmıştır. Görseldeki geometrik figür ve formları belirli bir ahenk içerisinde oluşturmuştur. Bu araştırmada Vasili Kandinski’nin bu Kompozisyon VII adlı eseri tasarım ilkeleri bakımından soyut sanat örneği olarak araştırma kapsamında ele alınmıştır.

Araştırmanın geçerlilik ve güvenilirlik kısmında bu çalışma kapsamında görüşleri alınan alan uzmanlarının, uzman görüş formu kapsamında soyut sanat akımı sanat eseri üzerinden araştırmacı tarafından çözümlenen ‘Kompozisyon VIII’ adlı Kandinski’nin eserinden, dokuz alan uzmanı tarafından uygun onayı alınmıştır.

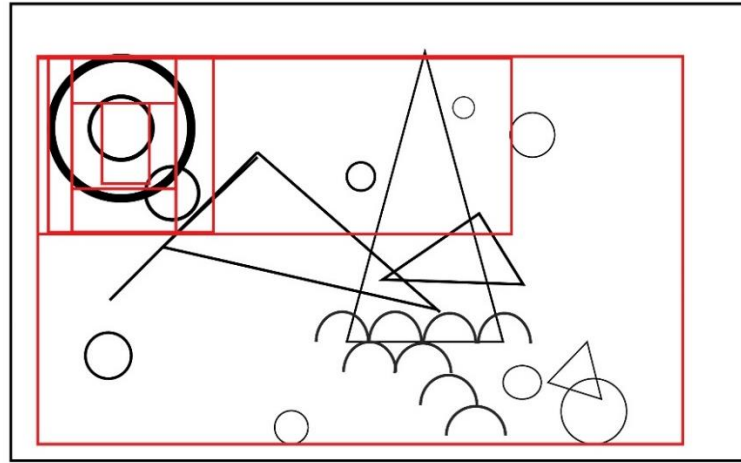
Şekil 4.21. “Kompozisyon VIII”, Vurgu, İllüstrasyon, 2022

Kompozisyon VII illüstrasyonunda tasarım ilkelerinden vurgu, eserin sol üst köşesinde toplanmıştır. Geometrik formların bir araya gelerek oluşturduğu bu kompozisyonda tasarım ilkelerinden vurgu ilk örnekte tonlamalarla çözümlenirken ikinci görselde ise çizgisel olarak gösterilmiştir. Koyu, orta ve açık renk tonlamalar arasındaki renk geçişleri vurgulanmak istenen noktayı gittikçe daha koyu bir ton ile vurgulamaktadır. Dolayısıyla kompozisyon içerisindeki nesnelerin çizgisel olarak renk kalınlığı da vurguyu sol üst köşede hissettirmektedir.

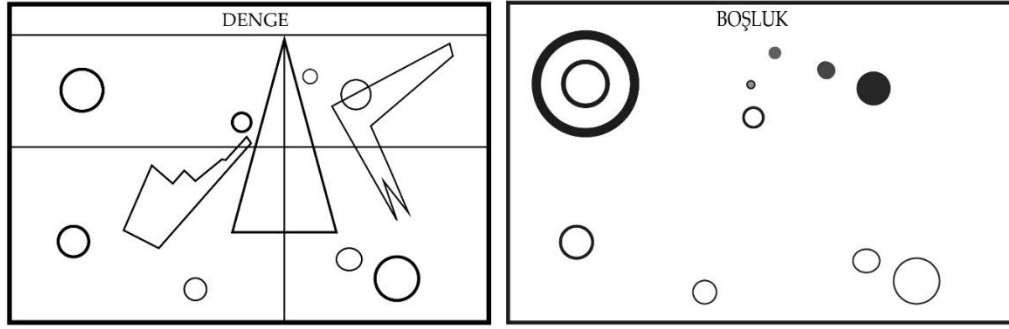
Şekil 4.22. “Kompozisyon VIII”, Bütünlük (Birlik), İllüstrasyon

Tasarımında bütünlük (Birlik) görsel olgu biçimi geometrik formların bir araya gelerek oluşturduğu ilişkiyi içermektedir. Bu (Şekil 4.22) soyut eserde olduğu gibi geometrik formlar hem tonlamalarla hem de birbirinden bağımsız geometrik motifler ile salt bütünlük (birlik) içerisinde tasarım ilkesini oluşturmuştur. Dolayısıyla görseldeki geometrik formların düzenli şekilde bir araya gelmesiyle izleyicide birlik algısını meydana getirmiştir.

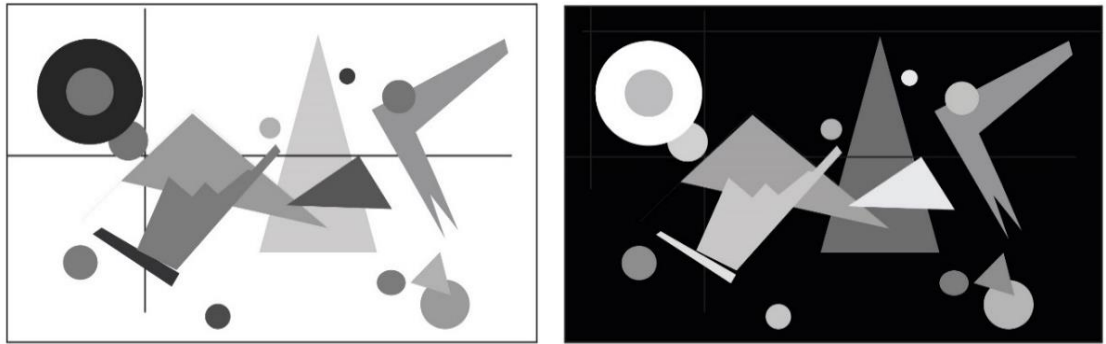
Şekil 4.23. “Kompozisyon” VIII, Oran-Orantı, İllüstrasyon

Bütün içerisindeki denge halini ifade etmek ve vurgulanan noktaya alıcının merkezini çekmek için oran-orantı tasarım ilkesi kullanılmıştır. Görseldeki (Şekil 4.23) geometrik ve belirsiz duran şekillerin bir arada bütünü ifade eden görsel imgelemler belirlenen ölçütlerle uyumlu hale getirilmiştir. Dolayısıyla bütünü dengeli şekilde bir araya getiren biçimler sol üst köşede vurgulanan şekillerin etrafında oran-orantıyı oluşturmuştur.

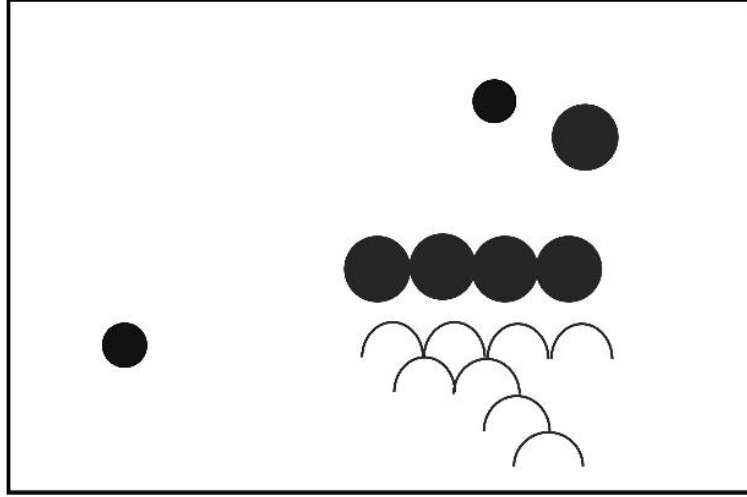
Şekil 4.24. “Kompozisyon VIII”, Denge ve Boşluk, İllüstrasyon

Bu illüstrasyonda (Şekil 4.24) kompozisyonu oluşturan şekil ve formların kendi arasında belirlenmiş bir denge unsuru bulunmaktadır. Görsel nesneler bilinen bir düzen ve figür içerisinde düzenlenmiştir. Dolayısıyla Vasili Kandinsky’nin bu eserinde denge ilkesi kompozisyonu oluşturan öğelerin çizgi, form ve renkleri bir araya getirerek uyumu oluşturmuştur. Böylece görselde boşluk ilkesini alıcı merkeze çekmek istediği noktalar boyunca boşluk ve eylemlerin hareketine göre yönlendirilmiştir. Beyaz alan üzerindeki geometrik cisimler derinlik hissini meydana getirmiştir.

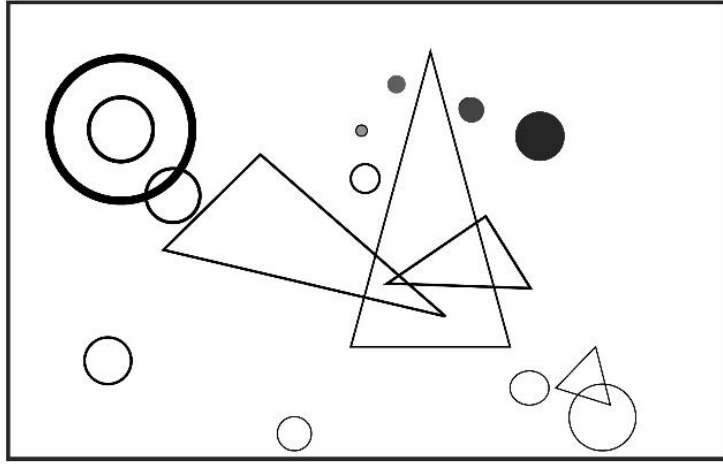

Şekil 4.25. “Kompozisyon VIII”, Kontrast (zıtlık), İllüstrasyon

Görselde (Şekil 4.25) zıt ve kontrast olarak bir araya gelen geometrik figürler dengeli şekilde dizayn edilmiştir. İki zıt zemin üzerindeki dengeli tonlamalar koyu zeminin üzerindeki açık tonlar ile açık zeminin üzerindeki koyu tonlar arasında kombinasyon sağlanmıştır. Dolayısıyla zıt renkler figürler arasında dengeli bir şekilde meydana gelmiştir. Uzun üçgen cisimlerin yuvarlak geometrik figürlerle bir araya gelerek oluşturduğu tonlamalar zıtlık etkisini de derinlik etkisiyle ortaya çıkarmıştır.

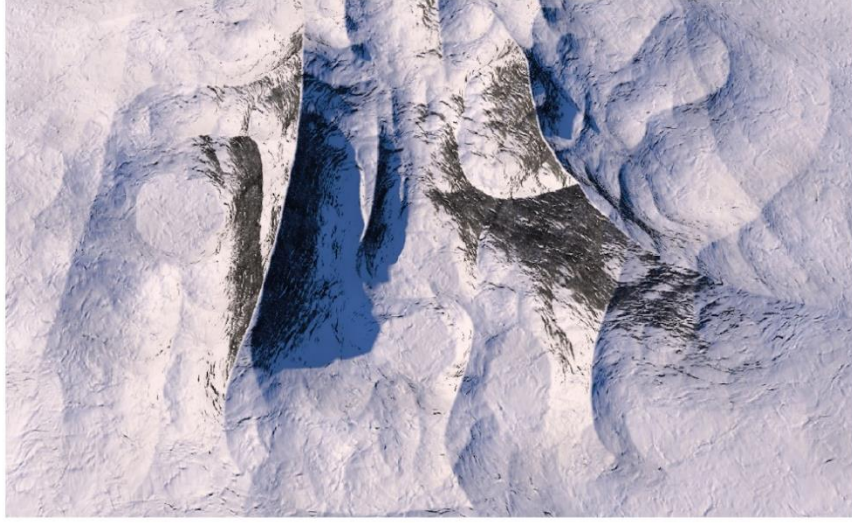
Şekil 4.26. "Kompozisyon VIII", Ritim, İllüstrasyon

Şekil 4.27. "Kompozisyon VIII", Hiyerarşi, İllüstrasyon

Kandinsky'in (Şekil 4.26) illüstrasyonunda kompozisyon öğelerinin ve yuvarlak biçimdeki formların mekandaki tekrarına dayalı biçimlerin bir araya gelerek birbirini tekrar etmesiyle ritim ilkesi oluşmuştur. Dolayısıyla kompozisyonu oluşturan ritim ilkesi öğeleri belirli bir düzen içerisinde tekrarlamasıyla oluşan kombinasyonlardır. Diğer görselde ise (Şekil 4.27) boşluk üzerindeki geometrik üçgen ve yuvarlak biçimlerin geniş alan yüzeyinde oluşturduğu kompozisyon vurgulanmak istenilen nesneleri ön plana çıkarmaktadır. Böylece görsel hiyerarşide insan gözünün gördüklerini algılama ve içerisindeki vurgulanmak istenen formların daha net şekilde ortaya çıkması sağlanmıştır.

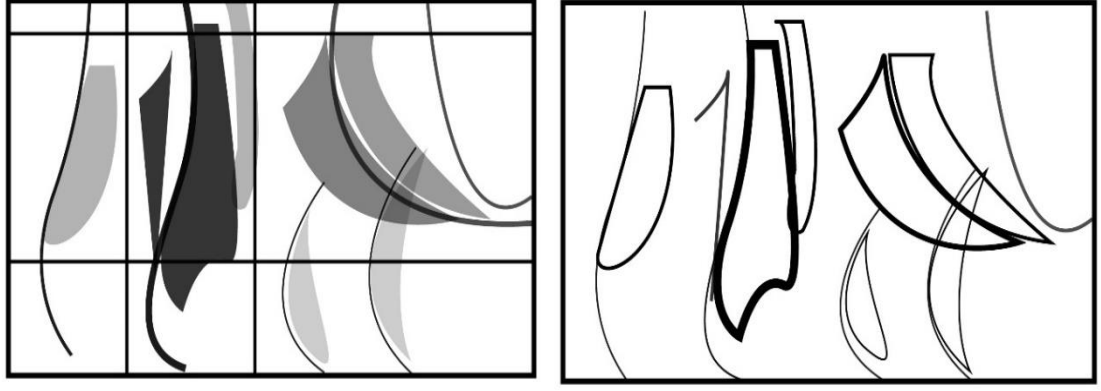
4.4.3. Maxon Cinema 4D ile araştırmacı tarafından tasarladığı ‘Kar D II’ adlı realist sanat yapıtının tasarım ilkeleri kapsamında çözümlenmesi

Şekil 4.28. Aleyna Çelik, Kar D II, Cinema 4D dijital çalışma, 2022

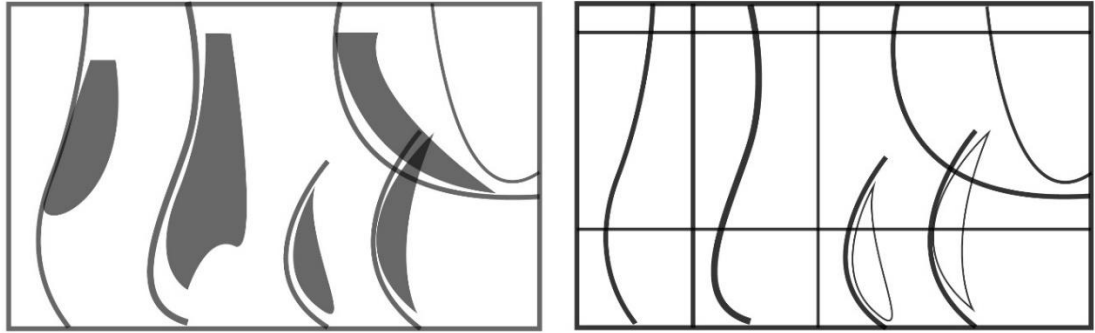
Teknolojinin gittikçe devam eden her alandaki etkisi sanatı da kapsamıştır. Artık dönüşümlü olarak sanat ve çizim süreci dijital evrenin parçasına dahil olmuştur. Dolayısıyla dijital tasarım ve çizim programları bu sürecin eş zamanlı çizgisini oluşturmuştur. (Şekil 4.28) görselde dağ ve kar sahne güneş ışığı ile dijital ortamda yapay bir şekilde oluşturulup görsele dönüştürülmüştür. Böylece bu görsel sayesinde tasarım ilkelerini dijital çizim üzerinden realist olarak çözümlemek mümkün olmuştur.

Araştırmanın geçerlilik ve güvenilirlik kısmında bu çalışma kapsamında görüşleri alınan alan uzmanlarının, uzman görüş formu kapsamında sanat eseri üzerinden araştırmacı tarafından çözümlenen ‘Kar D II’ adlı Aleyna Çelik’in tasarımı sonucunda üç tane düzeltme ile altı tane alan uzmanı tarafından uygun onayı alınmıştır. Böylece düzeltme için gerekli görüşleri sonrasında düzeltme ölçütü dahilinde ihtiyaç duyulan iyileştirme ve geliştirmeler yapılarak tasarımların nihai hali düzenlenmiştir.

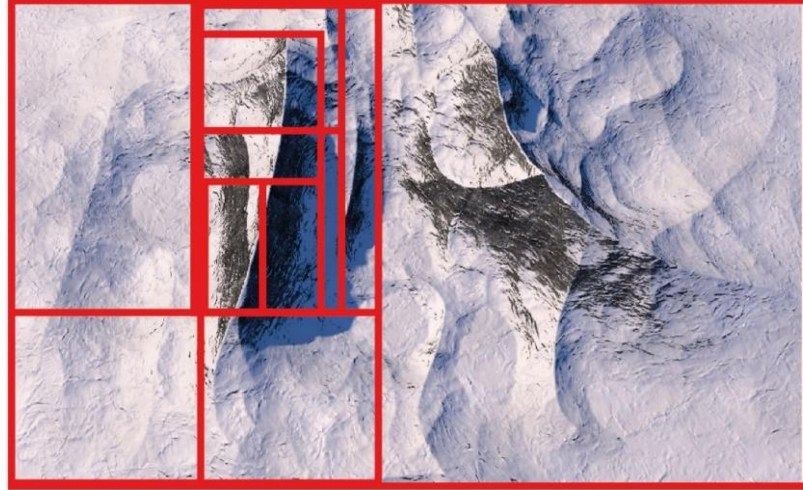
Şekil 4.29. “Kar D II”, Vurgu, Dijital İllüstrasyon, 2022

Vurgu görselde (Şekil 4.29) dijital olarak bir araya getirilen kompozisyondaki cisimlerin belirli formlarla birleşmesi sonucunda sol tarafta baskın olarak hissedilmektedir. Dolayısıyla tasarım ilkelerinden vurgu, bu görselde alıcıya verilmek istenen mesajı ilk görselde tonlamalarla belirlerken diğer çizimde ise çizgisel geçişleri belirlenmiştir. Böylece ilk bakışta alıcıyı istenen yöne ve mesaja doğru yönlendirmektedir.

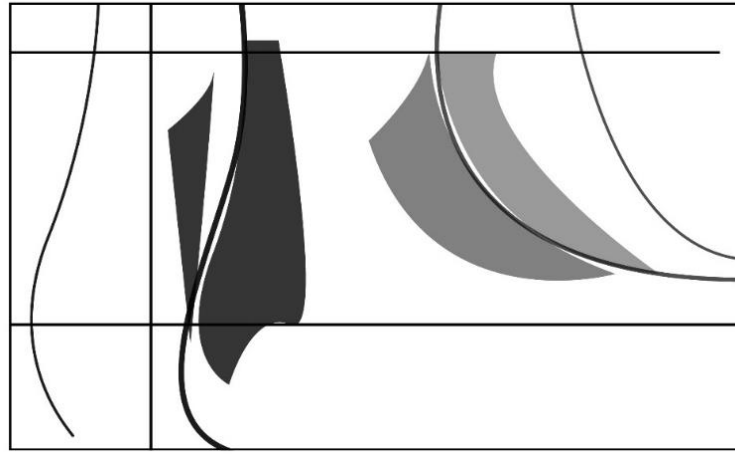
Şekil 4.30. “Kar D II”, Bütünlük (Birlik) Dijital İllüstrasyon, 2022

Bütünlük (Birlik) bu illüstrasyonda Cinema 4D ile modellenmiş olan karlı dağların arasındaki kompozisyon uyumunu ve materyallerin bütünlük içerisinde dağılmasını sağlamaktadır. Renk, çizgi ve tonlamaları uyumlu hale getirerek kompozisyonun genelinde görselin ahengini oluşturmuştur. Çizgilerin yönü ve renk geçişleri ahenkli şekilde dizayn edilmiştir. Dolayısıyla görselin genelindeki biçim ve formlar belirlenen varyasyonlarla uyumlu hale getirilmiştir.

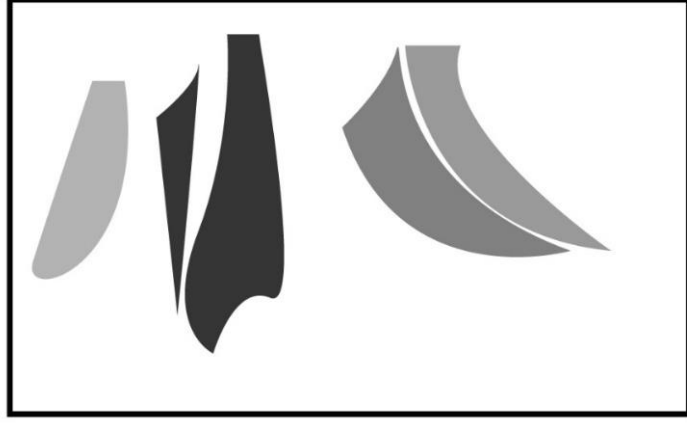
Şekil 4.31. “Kar D II”, Oran-Orantı Dijital İllüstrasyon, 2022

Nitelikli bir ölçü ve ahengi oluşturmak için sol kısımda belirlenen noktada vurgulanan nokta belirlenmiştir. Böylece oran orantının kusursuz biçimi görselin geneline dengeli şekilde yayılmıştır. Sol kısımdaki gölgenin etkisiyle daha baskın hissedilirken sağ tarafta da etkisi hissedilmektedir.

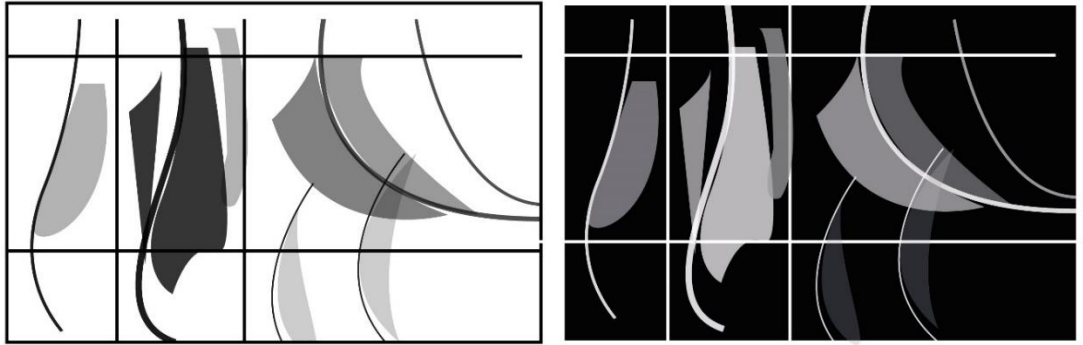
Şekil 4.32. “Kar D II”, Denge, Dijital İllüstrasyon, 2022

Denge görselde (Şekil 4.32) oluşturduğu etki boyunca renklerin, geçişlerin ve şekillerin belirli bir ahengi içinde kompozisyonu oluşturan imgelerden oluşmuştur. Dolayısıyla genele yayılan şekil ve biçimlerin hareketi bu ahengin görsel üzerindeki yön ağırlıklarını uyumlu hale getirmektedir. Dijital ortamda oluşturulan bu realist görselde şekiller birbiriyle uyumlu hale getirilmiştir.

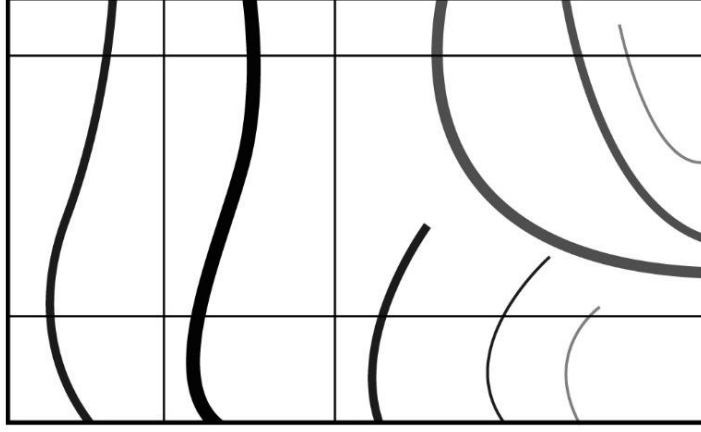
Şekil 4.33. “Kar D II”, Boşluk, Dijital İllüstrasyon, 2022

Boşluk etkisi bu illüstrasyonda zeminde yerleştirilen nesneleri belirlenen kompozisyon içerisinde hissettirmek istenilen noktaya odaklamaktadır. Görselde (Şekil 4.33) alıcıda uyandırdığı negatif etki zemin üzerindeki pozitif etkiyi aktarmaktadır. Dolayısıyla kompozisyonda alıcı yönlendirilmek istenen noktaya doğru geçişlerde kullanılan aktif bir metafordur. Görselde ise bu aktif süreç alıcıyı koyu gölgeli olan vurgu noktasına çekmektedir.

Şekil 4.34. “Kar D II”, Kontrast (Zıtlık) Dijital İllüstrasyon, 2022

Tasarım ve kompozisyonu birbirine bağlayan öğelerin vurgulanmak istenen noktayı ortaya çıkarmasıyla kontrast (zıtlık) oluşmuştur. Böylece (Şekil 4.34) olduğu gibi beyaz zemin üzerinde koyu geçişlerle sol orta kısım vurgulanırken sağ tarafta ise koyu zemin üzerinde aynı vurgunun açık tonlamalarla yapılması sağlanmıştır. Her iki görselde de zıt renklerin etkisi kontrastı meydana getirmiştir.

Şekil 4.35. “Kar D II”, Hiyerarşi ve Ritim, Dijital İllüstrasyon, 2022

Görselde ritim ve hiyerarşi belirli bir ritmik düzende vurgulanmak istenilen hedefe yönlendirilmektedir. Dolayısıyla (Şekil 4.35) gibi hareket ve ritmi belirli ahenk içerisinde sol orta kısımda dengelemektedir. Birbirini takip eden soluk çizgiler ise dağların hiyerarşik bir düzende ilerlemesini sağlamıştır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde “Güzel Sanatlar Lisesi Temel Sanat Eğitimi Ders Kitabı Kapsamında Verilen Temel Tasarım İlkelerinin Değerlendirilmesi ve Yeni Bir Yöntem Önerisi” başlığı altında yapılan araştırma kapsamında alt problemler göz önüne alınarak nitel veriler ‘Veri işleme, görselleştirme ve sonuç çıkarma’ olarak yürütülmüştür. Temel sanat eğitimi ders kitabında var olan kompozisyon ilkeleri ise Milli Eğitim Bakanlığı Güzel Sanatlar Lisesi Temel sanat eğitimi dersi öğretim programı müfredatından öğretim programı genel amaçları ile kazandırmayı hedeflediği temel becerilere göre değerlendirilmiştir. Araştırmanın nitel doğasının yanı sıra temel tasarım ilkelerine dayalı illüstrasyonların eskizlerinin hazırlanması, prototiplerinin oluşturulması ve alan uzmanlarının görüşü sonucunda nihai ürünlerin elde edilmesi süreçleri ile yöntem olarak tasarım araştırmaları tercih edilmiştir. Böylece tekdüze kavramların rastgele görsellerle birbirinden bağımsız şekilde düzenlendiği ders kitabında, tasarım elemanları daha ayrıntılı ve açık bir şekilde öğretime sunulmuştur.

Araştırma kapsamında denge, bütünlük (birlik), hiyerarşi, oran-orantı, vurgu, ritim (uyum), zıtlık (kontrast) ve boşluk (zemin) gibi tasarım ilkeleri illüstrasyon programlarıyla ayrıntılı şekilde çözümlenmiş olup ayrıca C4D ile araştırmacı tarafından tasarlanmış gerçekçi görsel de bu içeriğe dahil edilmiştir. Böylece soyut sanat örneği, konstrüktivizm eser örneği ile realist çalışma üzerinden tasarım ilkeleri dijital programlarla ayrıntılı şekilde aranje edilerek bulgular kısmında öğretime içerik önerisi olarak getirilmiştir.

1. Birinci alt problemin bulgularına yönelik sonuçlar:

Temel sanat eğitimi ders kitabı 5.Ünite kapsamında verilen kompozisyon ilkelerinin tasarım ve eğitimin bir araya gelmesiyle müfredat kapsamında bulunan içerikler etrafında ders kitabında var olan bilgiler ele alınmıştır. Böylece MEB’in (2016) temel sanat eğitimi ders kitabı içeriğinde genel amaç ve kazanımlar üzerinden uygunluğu esas alınmıştır. Sanata giriş dersi olarak nitelendirilen temel sanat eğitimi ders kitabı sanatın ilke ve elemanlarının kavraması ve çalışmalarında uygulaması bağlamında görsellerin tasarım elemanları ve ilkelerini yeterli düzeyde açıklamadığı görülmüştür (Şekil 4.8). Dolayısıyla araştırma sonucunda ‘Kompozisyon İlkeleri’ bağlamında tasarım ilkeleri esas alınarak oluşturulan kuralların ders kitabı içeriğinde

konu girişinde sanatın temel kural ve kavramları içermesi bakımından eksik kaldığı anlaşılmıştır. Öğretim programı çerçevesinde sanat üzerine yeterli bilgi birikimi kazanmak ve sanatın temel kavramları etrafında bilgiler eksik kalmıştır. Temel sanat eğitiminin ilk çıkış yeri olan Bauhaus okulundan kitapta bahsedilmemesi ise öğretim programı kazanımları etrafında yetersiz kalmıştır. Öneri olarak konu başlığı altında sanat hakkında genel bilgi ve birikim kazanması bakımından temel sanat eğitiminin Bauhaus okulundan günümüze kadar var olmuş bir kavram olduğu yazılmalıdır. Sanat eğitiminde ortak bir başlangıç dersi olarak kabul edilmesi Bauhaus okuluna ve ekollerine dayanmasından dolayı ünite kapsamında Bauhaus ile tasarım ilkeleri bağdaştırılmalıdır. Eğitim kapsamında Kompozisyon ilkelerinin tarihi ve günümüzdeki önemi vurgulanmalıdır.

2. İkinci alt problemin bulgularına yönelik sonuçlar:

Tasarım ilkeleri ve öğelerinin 5.Ünite kapsamında oluşturulan kompozisyon ilkelerinin belirli şekil ve düzeninin görsel elemanlar bakımından yeterliliği ele alınmıştır. MEB'in (2016) temel sanat eğitimi dersinin belirtildiği genel amaç ve kapsamda gözlemin araştırmalar yoluyla dikkat ve algısını geliştirmesi hedeflenmiştir. Öğretim programının kazandırmayı amaçladığı beceriler kısa tanımlamalar yapmak, hayal gücünü geliştirmek ve yaratıcı çalışmalar ile bireylerin gözlem yapmasını geliştirmektir. Araştırma kapsamında bulgular kısmında (Şekil 4.10) görseller tanımlamalar karşısında yetersiz kalmaktadır. Bazı alt başlıkların açılımında denge ilkesinde olduğu gibi bulgular kısmında (Şekil 4.9) yetersiz olarak tanımlamış ve kısa bir alıntıyla tasarım ilkesi açıklanmıştır. Dolayısıyla birçok nitelikteki görsellerin öğrencilerin kendi özgün yolunu bulması açısından amacına uygun malzemeden anlam çıkarması ve amacına uygun olarak malzeme seçimi konu kapsamında amaçlanmaktadır. Sonuç olarak sanat okullarındaki olası hedeflerin öğrenmedeki başarısında görme becerisi ile yaratıcılık stratejileri ve teknikleri bakımından ders kitabının bulgular bölümündeki (Şekil 4.9) ve (Şekil 4.10) içeriğinde görseller yetersiz kalmıştır. Öneri olarak öğrencilerin ders kazanımları doğrultusunda nesneler ve kompozisyon tanımlamalar ile birlikte verilmelidir. Genel olarak temel sanat eğitimi tasarım ilkeleri Bauhaus'tan günümüze kadar olan süreçte ağırlıklı olarak uygulamalı şekilde işlenmektedir. Fakat uygulama sürecinden önce teorik bilgi ayrıntılı şekilde işlenmelidir. Bundan dolayı öğrenciye en yakın rehber kaynak olan ders kitapları

tasarım ilkelerini ayrıntılı şekilde çözümlemeli. Tasarım ilkeleri tanımları görsellerle desteklenmelidir.

3.Üçüncü alt problemin bulgularına ilişkin sonuçlar:

Temel sanat eğitimi ders kitabı 5.Ünite kapsamında verilen kompozisyon ilkelerinin görseller üzerinden birkaç geometrik cismin bir araya gelerek oluşturduğu vurgu ilkesinin alıcı üzerinden vurgu noktası belirlenmiştir. Ders kitabında vurgu ilkesinin Rembrandt'ın eserinden kısa bir tanımlama aracılığıyla açıklandığı görülmüştür fakat görselin realist bir çalışma olmasından dolayı soyut tablolar karşısındaki belirsizliği çözümleme bakımından öğrenciye aktarılan bilgiyi yetersiz kılmıştır. Görselde bulgular bölümü (Şekil 4.11) Rembrandt'ın eserindeki ışık ve açık tonlamaların sol tarafta oluşturduğu vurgu etkisi belirsiz geometrik cisimlerin 'farklı ölçü büyüklüğünde öğeler' adı altında karmaşık şekilde ortaya konulmuştur. Nesnelerin rastgele yerleştirilmesi öğretim programının genel amaçları kapsamında ayıklama, seçme ve birleştirme becerisini tamamlamamaktadır. Dolayısıyla eleştirel bakış açısı yerleştirilen nesneler üzerinden eksik kalmaktadır. Eserin bütününden ayırık şekilde duran farklı ölçüdeki geometrik öğeler görselin tamamında MEB'in temel sanat eğitimi öğretim programının ders kapsamında kazandırmayı hedeflediği becerilerin analiz ve sentez yapmak için yeterliliği bulunmamaktadır. Öneri olarak Ders kitabı kapsamında verilen görseller üzerindeki belirsiz nesneler daha düzgün ve konuyu ayrıntılı olarak açıklayıcı nitelikte olmalıdır. Bundan dolayı her nesne ve geometrik formlar görseller üzerinden şekilleri açıklarken oluşturulan tasarım ilkeleri düzenli şekilde yerleştirilmelidir. Dolayısıyla görselde tasarım ilkeleri için dijital çizimler çözümlenirken tanımlamalar da eklenmelidir.

4. Araştırmacı tarafından elde edilen bulguların sonuçları

Temel sanat eğitimi ders kitabı 5.Ünite kapsamındaki kompozisyon ilkelerinin dijital illüstrasyonların görseller üzerinden nasıl daha net ve anlaşılır şekilde açıklanacağı verilmiştir. Öğrenciler için bir rehber kaynak olan ders kitaplarının görsel içerik bakımında yeterli şekilde açıklanabilmesi için tasarım ilkeleri ayrıntılı şekilde çözümlenmiştir. Bu doğrultuda kompozisyon ilkeleri konu başlığı altında var olan tasarım ilkelerine yeni bir içerik sunulmuştur. Öğrenciye yönelik Milli Eğitim Bakanlığının 2016 yılında yayınladığı öğretim programı kazanımlarında olduğu gibi sanatın tasarım elemanlarının kavranması ve çalışmalarında uygulanması, seçme ayıklama becerisi kazanması ve gözlem yoluyla görsel algı ve dikkatini geliştirmesi

hedeflenmiştir. Böylece öğrencilere görseller üzerinden analiz ve sentez yapma becerisini kazandırarak, yaratıcı düşünmesini sağlamaktadır. Sonuç olarak görsellerin hedeflenen kazanımlar doğrultusunda sentez ve analiz etme kazanımları konumunda sanatsal estetik duyarlılığı kazandırmaktadır. Ayrıca öğrencinin soyut, konstrüktivizm ve realist olarak tanımlanan üç görsel üzerinden eğitim müfredatı kapsamında tasarım ilkelerini kolektif olarak dönüştürmesiyle yaşanan karmaşıklığın gidermektedir. Böylece araştırma kapsamında konstrüktivizm sanatçısı ve eseri Laszlo Moholy Nagy'ın 'Kompozisyon A XX', soyut sanat akımı sanatçısı ve eseri Vasili Kandinski'nin 'Kompozisyon VIII' eseri ve son olarak araştırmacı tarafından Cinema 4D ile tasarlanmış realist çalışma üzerinden tasarım ilkeleri araştırmacı tarafından açıklanarak konunun daha anlaşılır ve kalıcı olması sağlanmıştır. Öneri olarak ders kitabı kapsamında var olan 5.Ünite kompozisyon ilkeleri, öğrencilerin sanat eğitimi alması bakımından önemli bir nitelik oluşturmaktadır. Dolayısıyla öneri olarak tasarım ilkelerinin soyut, konstrüktivizm ve gerçekçi çalışmalar üzerinden alt problemlerden yola çıkarak daha net ve anlaşılır şekilde oluşturulmalıdır.

Bu çalışma kapsamında araştırmacı tarafından bulgular kısmında çözümlenen konstrüktivizm sanatçısı ve eseri Laszlo Moholy Nagy'ın 'Kompozisyon A XX', soyut sanat akımı sanatçısı ve eseri Vasili Kandinski'nin 'Kompozisyon VIII' eseri ve son olarak araştırmacı tarafından Cinema 4D ile tasarlanmış realist çalışma üzerinden oluşturulan uzman görüş formu, dokuz alan uzmanı tarafından dört tanesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, üç tanesi Grafik Tasarım Bölümü ve diğer ikisi Görsel İletişim Tasarımı ile Görsel Sanatlar Bölümü alan uzmanları tarafından değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda üç görselin ders kitabı içerisinde yeni bir yöntem oluşturması bakımından dokuz tane alan uzmanı tarafından uygun görülmüştür.

KAYNAKLAR

- Akkurt, S., & Boratav, O. (2018). Neden Sanat Eğitimi?. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*. 1(1). 54-60.
- Akyüz, Y. (1982). *Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Araz, Y. (2010). *Çocuk Kitaplarını Resimlemede Dijital Teknolojinin Kullanılması Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, İzmir.
- Atar, N. (2004). Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde Temel Sanat Eğitimi Uygulamalarının Sorgulanması ve Öneriler. *Anadolu Sanat Dergisi*. 15-25.
- Avcı, E. (2015). Dijital sanat bağlamında dijital teknolojilerin güzel sanatlar eğitimine entegrasyonu. *Uluslararası sosyal araştırmalar dergisi*. 8(41). 866-882.
- Ayaydın, A. (2010). Temel Tasarım Eğitiminde Bilgisayar Teknolojisinin Gerekliliği ve Geleceği. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*. (15). 52-62.
- Aykut, A. (2006). Günümüzde görsel sanatlar eğitiminde kullanılan yöntemler. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 1(21). 33-42.
- Balkan, S. (2017). Alphonse Mucha'nın Eserlerindeki Tipografik Ve Görsel Elemanlar Arasındaki İlişkinin Temel Tasarım İlkeleri Açısından İncelenmesi. *İdil Dergisi*. 6 (33). 1485-1502.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 5(2). 368-388.
- Başkale, H. (2016). Nitel Araştırmalarda Geçerlik, Güvenirlik ve Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*. 9(1). 23-28.
- Bayazıt, N. (2004). Tasarımı Keşfetme: Tasarım Araştırmalarının Kırk Yılı. *İTÜ Dergisi*. 3(1). 3-15.
- Bayer, B. (2015). *Gelenekselci Ekolün Sanat Felsefesi Anlayışı*. Yüksek Lisans Tezi. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Anabilim Dalı, Ankara.
- Bilirdönmez, K. & Karabulut, N. (2016). Sanat Eğitimi Süreç ve Kuramları. *Ekev Akademi Dergisi*. 0(65). 343-356.
- Boynukalın, A. R. (2017). Çağdaş Sanatta Doğanın Metaforik Dönüşümü. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*. 6(32). 1319-1335.
- Bulat, S., Bulat, M. & Aydın, B. (2014). Bauhause Tasarım Okulu. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 18(1). 105-120.
- Büyüköztürk, Ş. (2019). Türk Eğitim Sisteminde Araştırma Eğitimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 27(1). 385-400.
- Civcir, E. (2015). *Temel Tasarım ve Tasarım İlkeleri*. Ankara: Akademisyen Yayınevi.
- Çakır İlhan, A. (1994). Üniversitelerde sanat eğitiminin gerekliliği. *Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*. 27(1). 173-183.
- Çaydere, O. (2016). Grafik Tasarım Eğitiminde Temel Tasarım Eğitiminin Önemi. *Güzel Sanatlar Dergisi*. 11(2). 93-97.
- Çeken, B., Ersan, M. & Tuğrul, D. (2018). Market Broşürlerinin Temel Tasarım İlkeleri ve Renk Kullanımı Açısından İncelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (31). 121-137.

- Çepni, S. (2018). Kuramdan Uygulamaya Stem +A +E Eğitimi. Ankara: Pegem Akademi.
- Demir, C. C. (2010). *Türk edebiyatı ders kitaplarının programa uygunluğunun öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Balıkesir.
- Eceoğlu, A. (2012). Teknolojik Gelişmelerin Mimarlık Mesleğine Yansımaları ve Simülasyon Programlarının Mekan Tasarımına Etkisi. *Türkçe Online Tasarım Sanat ve İletişim Dergisi*. 2(2). 89-93.
- Erdem, S. (2016). Güzel sanatlar eğitiminde sanat tarihinin yeri ve önemi. *Eğitim Öğretim Araştırmaları Dergisi*. 3(1). 304-307.
- Erdoğan, S. (2020). Steam ve Sanat Eğitimi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (44). 303-316.
- Erdoğan, Y. (2018). *Bir Resimsel Alıntılama Şekli Olarak Sanat Eğitiminde Kendine Mal Etme (Appropriation)*. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Samsun.
- Erinç, S. M. (1988). Sanat ve eğitim. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 3(1). 175-182.
- Erkiliç, T. A., & Sevcin, C. A. N. (2018). Eğitim Yönetimi Ders Kitaplarının İçerik ve Fiziksel Özellikleri Açısından İncelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2(4). 295-307.
- Fidan, N. (2012). Okulda Öğrenme ve Öğretme. Ankara: Pegem Akademi
- Filiz, Ş. (2016). Sanat terapisinin felsefi boyutları. *Akdeniz Beşeri Bilimler Dergisi*. 1(1). 169-183.
- Gezer, U. (2019). Çağdaş Sanat ve Tasarım Eğitiminde Görsel Tasarım Öğeleri ve İlkeleri. *Ulakbilge Dergisi*. (40). 595-614.
- Güneş, N. (2015). Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yönteminin Çağdaş Sanat Dersi Öğretiminde Kullanılmasının Kalıcılığa Etkisi. *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. (13). 365-380.
- Gürcüm, B. H., & Kartal, S. (2017). Bauhaus ile Tasarıma Dönüşen Zanaat. *İdil Dergisi*. 6(34). 1767-1798.
- Kalay, F. (2019). *Patrick Blanc'in Dikey Bahçe Tasarımlarının Tasarım İlkeleri Doğrultusunda İrdelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İç Mimarlık Ana bilim Dalı, İstanbul.
- Kaplan, S. (2014). Doğal Yoldan Temel Sanat Eğitimi Doğanın Atölyesi. *Akdeniz Sanat Dergisi*. 7 (14). 21-33.
- Kara, K. (2011). *Temel sanat eğitimi ve yeni açılımlar*. Yüksek Lisans Tezi. Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Kart, B. (2016). Aristoteles ve Heidegger'in Sanat Kuramlarında "Poiesis" ve "Phronesis" Kaygı. *Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*. (25). 77-88.
- Kömürcüoğlu Turan, N., & Altaş, N. E. (2011). Tasarım sürecinde kavram. *İTÜ Dergisi*. 2(1). 15-26.
- MEB, T.C. (2018). *Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara: MEB.
- Mercin, L., & Alakuş, A. O. (2007). Birey ve toplum için sanat eğitiminin gerekliliği. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*. (9). 14-20.

- MEB, T.C. (2016). *Güzel Sanatlar Lisesi Temel Sanat Eğitimi Dersi Öğretim Programı*. Ankara: MEB.
- MEB, T.C. (2018). *Görsel sanatlar dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: MEB.
- MEB, T.C. (2019). *Millî Eğitim Bakanlığı 2019 – 2023 Stratejik Planı*. Ankara: MEB.
- MEB, (2019). *Ortaöğretim Güzel Sanatlar Lisesi Temel Sanat Eğitimi Ders Kitabı (2.Baskı)*. Ankara: Devlet Kitapları MEB.
- Onan, B. C. (2017). Çağdaş sanat eğitimi kuramcıları bağlamında sanat eğitiminde yeni eğilimler ve çeşitli uygulama önerileri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 30(1). 291-319.
- Öztürk, Ş. B. (1994). Türk Eğitim Sisteminde Araştırma Eğitimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 27(1). 385-400.
- Platon. (2020). *Devlet*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Read, H. (2017). *Sanatın Anlamı*. İstanbul: Hayalperest Kitap.
- Renda, G. (2002). Cumhuriyet sürecinde Türk sanatı. *Bursa Uludağ Üniversitesi Dergisi*. 1(2). 141-153.
- Rodop, S. (2017). Tasarım ilke ve yöntemlerinin mücevher tasarımı bağlamında incelenmesi. *Sanat-Tasarım Dergisi*. (8). 21-27.
- Saral, A. (2019). *5e Modeline Uyarlanmış Çok Disiplinli Sanat Eğitimi Yönteminin Güzel Sanatlar Lisesi Temel Sanat Eğitimi Dersinde Op-Art İçeriğiyle Uygulanmasının Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Soylu, R., & Çomak, N. (2018). Paul Klee'nin Bauhaus'ta Temel Sanat Eğitimine Katkıları. *Ulakbilge Dergisi*. 6(22). 259-277.
- Suzan, İ. (2022). *Osmanlı'da Batılılaşma Dönemi Sanat ve Sanat Eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Samsun.
- Şen, Ü. S. (2010). Sanat Eğitiminde Bilimsel Araştırma Yöntemlerinin Kullanılması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 5(1). 343-360.
- Şimşek, A. (2012). *Spor Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Tok Dereci, V. (2014). 'Doku'nuşlar' Tekstil Sergisi Üzerinden Tekstil Sanatında Mekan, Malzeme, Biçim İlişkisi. *Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*. (12). 53-63.
- Uysal, A. (2005). İlköğretimde Verilen Sanat Eğitimi Derslerinin Yaratıcılığa Etkileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 6 (1). 41-47.
- Ülger, E. (2013). *Platon'un Sanat Kuramının Düşünsel Evrimi*, FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi, (16), 15-28.
- Ünay, S. (2015). Bugün Natürmort. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*. 1(1). 71-78.
- Ünver, E. (2016). Neden ve Nasıl Sanat Eğitimi. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*. 5(23). 865-878.
- Yardımcı İ., ve Güvenç D. A. (2016). Bir Tasarım İlkesi Olan Dengenin Seramik Sanatındaki Yeri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 9(27/3). 124-139.
- Yükselgün, Ö. (2010). *İlköğretim görsel sanatlar dersi öğretim programındaki görsel sanat kültürü öğrenme alanının uygulanmasına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri*.

Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana
Bilim Dalı, Eskişehir.

Zuhal, C. (2010). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Grafik Yayınları.

EKLER

EK 1. Uzman Görüş Formu

Sayın Öğretim Elemanı...

“GÜZEL SANATLAR LİSESİ TEMEL SANAT EĞİTİMİ DERS KİTABI KAPSAMINDA VERİLEN TEMEL TASARIM İLKELERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE YENİ BİR YÖNTEM ÖNERİSİ” Bu çalışmada; temel sanat eğitimi ders kitaplarının içeriklerinin incelenmesi ile temel tasarım ilkelerine dayalı görselleştirmelere yönelik yeni bir tasarım önerisi sunulması nedeniyle nitel bir yaklaşım benimsenmiştir. Araştırmanın nitel doğasının yanı sıra temel tasarım ilkelerine dayalı illüstrasyonların eskizlerinin hazırlanması, prototiplerinin oluşturulması ve alan uzmanlarının görüşü sonucunda nihai ürünlerin elde edilmesi süreçleri ile yöntem olarak tasarım araştırmaları tercih edilmiştir. Araştırmacının oluşturduğu illüstrasyonlar bulgular kısmına dahil edilmiştir. Bu kapsamda ‘Kompozisyon ilkeleri’ başlığı altında tasarım ilkeleri kavramların belirli bir düzen içerisinde dijital grafik programları yardımıyla konunun daha geniş perspektifle anlamlandırılması hedeflenmektedir. Laszlo Moholy Nagy’ın ‘Kompozisyon A XX’, Vasili Kandinski’nin ‘Kompozisyon VIII’ eseri ve araştırmacının realist olarak Maxon Cinema 4D programı ile tasarladığı ‘Kar D II’ çalışması tasarım ilkelerinin ders kitabına yeni içerik öneri oluşturması beklenmektedir.

- Araştırmanın konusu ders kitabına yeni içerik önerisi getirmek olduğundan dolayı araştırmacının oluşturduğu dijital çizimler tanımlanmıştır.
- Temel sanat eğitimi ders kitabının iyileştirilmesi ve dijital çizimlerle içerik oluşturulmasının öğrencilerin ders kapsamı için önemli bir etki oluşturacağı varsayılmıştır.

Araştırmanın güvenilirliği için nitel araştırma durum çalışması uygulanmıştır. Araştırmanın yeni bir yöntem önerisi getirmesi bakımından siz değerli uzmanların görüşlerine ihtiyaç duymaktayız.

Oluşturulan formun maddelerinin uygunluğu konusunda değerli görüşleriniz katkı sağlayacaktır. Bu çalışmaya katkılarınızdan dolayı teşekkür eder saygılar sunarız.

Dr. Öğr. Üyesi Selma KARAAHMET BALCI
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı
Resim-İş Eğitimi Programı

Aleyna ÇELİK
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı
Resim-İş Eğitimi Programı

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

1. **UYGUN: Madde hedeflenen yapıyı ölçüyor**
2. **DÜZELTME YAPILMALI: Madde hedeflenen yapıyı ölçüyor fakat hafif düzeltme gerekiyor**
3. **UYGUN DEĞİL: Madde hedeflenen yapıyı ölçmüyor**

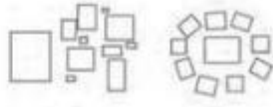
Bu bölümde 9.sınıf temel tasarım dersi kompozisyon ilkeleri kapsamına yeni içerik önerisi olacak nitelikte tasarım ilkelerinin daha net ve anlaşılır olması bakımında dijital ortam aracılığıyla oluşturulan görsellerin bulgular kısmına eklenmiştir. Dolayısıyla konstrüktivizm sanatçısı ve eseri Laszlo Moholy Nagy'ın 'Kompozisyon A XX', soyut sanat akımı sanatçısı ve eseri Vasili Kandinski'nin 'Kompozisyon VIII' ve son olarak araştırmacı tarafından Cinema 4D ile tasarlanan realist çalışma üzerinden tasarım ilkeleri açıklanarak konunun daha anlaşılır olması hedeflenmiştir.

Öneriniz: Uygun

**GÜZEL SANATLAR LİSESİ TEMEL SANAT EĞİTİMİ DERS KİTABI
KAPSAMINDA VERİLEN TEMEL TASARIM İLKELERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ VE YENİ BİR YÖNTEM ÖNERİSİ**

**9. Sınıf Temel Sanat Eğitimi Ders Kitabı İçerisinde Var Olan Temel
Tasarım Görsel Örneği**

Vurgu, kompozisyonda baskın öge olarak tanımlanır. Sanatsal kompozisyonlarda, çalışmaların dikkat çeken noktasında vurgu başrolde. Vurgunun oluşmasında zıtlık, kontrast ölçü, renk, doku vb. kavramlar önemlidir. Vurgu, monoton bir görüntünün dikkat çekmesine ve görsel alanda heyecana neden olur. Örnek vermek gerekirse çoğu ögenin yatay harekete sahip olduğu bir çalışmadaki dikey hareketli öge, düzinde farklılık yaratır ve kompozisyonun ilgi odağını oluşturur (Görsel 11, 12).

Görsel 5.11 Farklı Ölçü Büyüklüğünde Ögeler

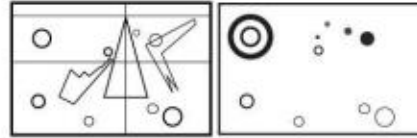
Görsel 5.12 "Bir Taş Köprü de Peyiz", 1842, J.M.W. Turner, 30x42 cm, Rijksmuseum Amsterdam

Temel Sanat Eğitimi Ders Kitabı s.181

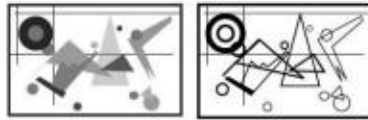
Vasili Kandinski'nin 'Kompozisyon VIII' adlı soyut sanat eserinin tasarım ilkeleri kapsamında çözümlenmesi

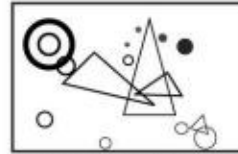
Vasili Kandinski, "Kompozisyon VIII", 1913

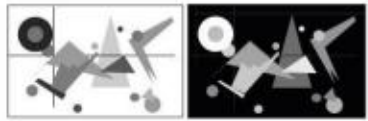
"Kompozisyon VIII", Denge ve Boşluk, İllüstrasyon, 2022

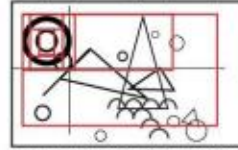
"Kompozisyon VIII", Ritim, İllüstrasyon, 2022

"Kompozisyon VIII", Hiyerarşi, İllüstrasyon

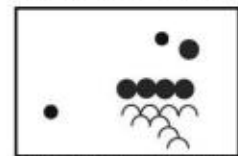
"Kompozisyon VIII", Kontrast (zıtlık), İllüstrasyon

"Kompozisyon VIII", Oran-Orantı, İllüstrasyon

"Kompozisyon VIII", Bütünlük (Birlik), İllüstrasyon

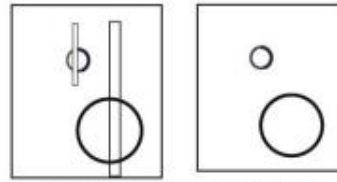
"Kompozisyon VIII", Ritim, İllüstrasyon

Uygun	Düzeltilme Yapılmalı	Uygun Değil	Öneri
X			

Laszlo Moholy Nagy'n 'Kompozisyon A XX' adlı konstrüktivizm eserinin tasarım ilkeleri kapsamında çözümlenmesi

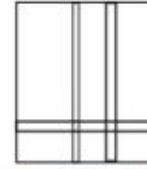
Laszlo Moholy Nagy'n 'Kompozisyon A XX', 1924

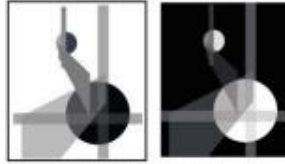
'Kompozisyon A XX' İllüstrasyon "Denge ve Boşluk", 2022

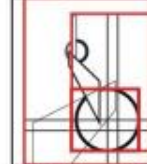
'Kompozisyon A XX' İllüstrasyon, "Vurgu", 2022

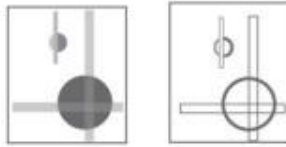
'Kompozisyon A XX' Ritim, İllüstrasyon, 2022

'Kompozisyon A XX' İllüstrasyon "Kontrast (Zıtlık)", 2022

'Kompozisyon A XX' İllüstrasyon, "Oran-oranlı", 2022

'Kompozisyon A XX' İllüstrasyon, "Bütünlük (Birlik)", 2022

'Kompozisyon A XX' Hiyerarşi, İllüstrasyon, 2022

Uygun	Düzeltilme Yapılmalı	Uygun Değil	Öneri
X			

Maxon Cinema 4D ile araştırmacı tarafından tasarladığı 'Kar D II' adlı realist sanat yapıtının tasarım ilkeleri kapsamında çözümlenmesi

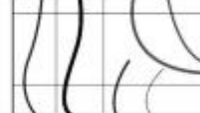
Kar D II, Cinema 4D dijital çalışma, 2022

"Kar D II", Denge ve Boşluk, Dijital İllüstrasyon, 2022

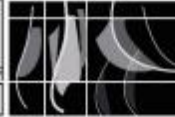
"Kar D II", Vurgu, Dijital İllüstrasyon, 2022

"Kar D II", Hiyerarşi ve Ritim, Dijital İllüstrasyon, 2022

"Kar D II", Kontrast (Zıtlık) Dijital İllüstrasyon, 2022

"Kar D II", Oran-Oranlı Dijital İllüstrasyon, 2022

"Kar D II", Bütünlük (Biriik) Dijital İllüstrasyon, 2022

Uygun	Düzeltilme Yapılmamış	Uygun Değil	Öneri
X			